

Kereiti 1

KOTARA 3

SESOTHO

PUONG YA

LAPENG

Moralo

wa Thuto

MEKGWA YA HO HLOPHISA

Ho basebetsi-mmoho

Le ya amohelwa lenaneong la Puo Ya Lapeng ya NECT!

Hlokomela hore disebediswa tsa kotara ya 1 ya Puo Ya Lapeng ya NECT di entswe ka nako e kgutshwane haholo. Ke ka baka leo re anelang hore ditokiso le diphetoho di ka ba teng.

Re ka thabela hape le hore disebediswa tsena e be tsa hao, mme o sebetse mmoho le sehlopha sa rona ho tswela pele ho ntlafatsa phetolelo. E bang o fumana diphoso, ka kopo latela mokgwa ona ho di tlaleha:

- 1 Romela I-meile mona:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Moleng wa sehloho sa molaetsa, ngola mohlodi wa tokomane eo o buang ka yona. Mohlala: Kereiti 3 Kotara 3 Moralo wa Thuto Maqephe 45–47
- 3 Ditabeng tsa hao I-meiling, bolela diphetoho tse tshwanetseng ho etswa. Kapa, mohlomong, etsa diphetoho bukaneng ebe o nka senepe sa leqephe leo, o le romele ka I-meile.
- 4 Ha o na le dintlha tse sa o kgotsofatseng puong tseo o ka ratang hore di elwe hloko, ka kopo ngola mohlodi wa tokomane moleng wa sehloho wa Imeile. Mohlala: BOPAKI BA PUO YA SEBAKA
- 5 Ebe, ditabeng tsa hao tsa I-meile, o hlalosa dintlha tseo.
- 6 Ka kopo romela I-meile tsohle di na le lebitso, mosebetsi le nomoro ya hao mohala, e le hore re tle tsebe ho hokahana le wena bakeng sa dipuisano le tlhakisetsa ha ho hlokahala.
- 7 **Re ya o leboha ka diphehiso tsa hao lenaneong lena! Re o tiisetse hore, phetolelo tse ntle, tse nepahetseng tsa puo tsohle di hlahisitswe ditokomane tsena.**

Dikahare

Dintlha tsa Tsamaiso	v
Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta	xiii
Beke 1 Mokotaba: Ho potoloha toropo	1
Mantaha	3
Labobedi	7
Laboraro	12
Labone	18
Labohlano	22
Beke 2 Mokotaba: Ho potoloha toropo	27
Mantaha	29
Labobedi	33
Laboraro	39
Labone	46
Labohlano	51
Beke 3 Mokotaba: Ho sebetsa mmoho	55
Mantaha	57
Labobedi	61
Laboraro	66
Labone	72
Labohlano	76
Beke 4 Mokotaba: Ho sebetsa mmoho	81
Mantaha	83
Labobedi	87
Laboraro	92
Labone	99
Labohlano	104
Beke 5 Mokotaba: Tsohle ka tsa diaparo	109
Mantaha	111
Labobedi	115
Laboraro	120
Labone	127
Labohlano	131

Beke 6 Mokotaba: Tsohle ka tsa diaparo	135
Mantaha	137
Labobedi	142
Laboraro	147
Labone	152
Labohlano	156
Beke 7 Mokotaba: Ho bala ho monate!	161
Mantaha	163
Labobedi	168
Laboraro	173
Labone	178
Labohlano	182
Beke 8 Mokotaba: Ho bala ho monate!	187
Mantaha	189
Labobedi	194
Laboraro	199
Labone	206
Labohlano	210
Beke 9 Mokotaba: Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile	215
Mantaha	217
Labobedi	221
Laboraro	225
Labone	231
Labohlano	235
Beke 10 Mokotaba: Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile	239
Mantaha	241
Labobedi	246
Laboraro	250
Labone	256
Labohlano	260

Dintlha tsa Tsamaiso

Diphetho tsa Thuto

Kotareng ena, baithuti ba tshwanetse ho fihlela diphetho tse latelang:

HO MAMELA LE HO BUA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho tseba kapa ho bina diraeme ka dipina tse 4
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho ka nka karolo dipuisanong ka phaposiburutelong ho abela tsebo ya pejana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho buisana ka pale e badilweng ka kopanelo, ba sebedisa foreimi ya dipuisano ho tataisa.
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho iqapela dipale tsa bona bakeng sa mosebetsi wa pale ya boiqapelo
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qoqa ka seo ba se ngotseng
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho utlwisisa mme ba kgone ho sebedisa tlotlontswe e latelang

bolokeha	ho se bolokeha	kotsi	hlokomedisa	tlhokomediso	phaseiji
imollohile	ho fehelwa hwa phomolo	qeto	polasitiki	silafatsa	thibelo
pampitshana ya ho rekisa	hlophisa	bokelle tsa	susumeditse	bokanya	setjhaba
tshebedisano mmoho	beterute	kotulo	inotshi	mmoho	matla
kgomaretse	pula	mobu	nonne	pale	ngangisano
rarolla	matjato	ha jwale	sokola	bo mong	sehlopha
talente	seipone	setshwantsho	se nang mokgabiso	mohopolo	dumela
hanana	kgetha	tjhebahalo	qoholla	mokgwa	phuthulohile
sa phuthuloha	bohola	lekana	hlephile	kgwehla	tiile
ntle mme e turu	mahwashe	bonolo	tiileng	silika	hlorile
moo o yang	sehopotso	toro	itshwantshetse	kakanyo	qapodisa
okola	phetla	swabileng	lebaka	qoba	medumo
kopanya	aha	hlasimolohile	motlotlo	phomolo	imolohile
ho se phuthulohe	phetse hantle	ho se phele hantle	tshepo	sebeta	iphapanya

ka tlasa	ahlola	kgolwa	sephiri	kokwanahloko	nama
kokwana	ho tshoha	tlhahiso leseding	phuphutso	pikitla	maseke
bontsha					

TLHOKOMEDISO YA MEDUMO LE MEDUMO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho ka kgetha medumo ka kutlo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hlokomela medumo e latelang ka boiketsetso
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho arola le ho kopanya medumo e latelang

tl	nk	sh	hl	ts	tj
jw	lw	rw	qh	aa	ee
oo	uu	ui	ei		

Baithuti ba tshwanetse ho ka arola mantswe a latelang ka medumo

tlala	tlola	tlama	mmutla	tlisa	tile
monko	nkile	nkisa	sheba	shapa	shoba
moshemane	hlapa	hlola	hleka	hlohlora	hloma
bohloko	tsoka	tseka	letsatsi	tsamaya	motsu
patsi	tjoto	tjodietsa	jwala	jwale	jwang
lwana	lwanela	lelwala	lwanne	rwala	rwesa
morwetsana	rwalla	morwallo	qhoma	qhotsa	maqhotsu
moqhaka	hlaahlela	maano	feela	seeta	theepe
phoofolo	hlooho	mookgo	sephooko	mookodi	mookamedi
thuube	ruile	buile	suile	morui	selei
reile	seile				

HO BALA

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qapodisa mantswe a latelang

tlala	tlola	tlama	mmutla	tlisa	tile
nko	nka	monko	nkile	nkisa	sheba
shapa	shoba	moshemane	hlapa	hlola	hleka
hlohlora	hloma	bohloko	tsoka	tseka	letsatsi
tsamaya	motsu	patsi	tjoto	tjodietsa	jwala

jwale	jwang	lwana	lwanela	lelwala	lwanne
rwala	rwesa	morwetsana	rwalla	morwallo	qhoma
qhotsa	maqhutsu	moqhaka	hlaahlela	maano	twaa
feela	seeta	theepe	phoofolo	hlooho	mookgo
sephooko	mookodi	mookamedi	thuube	phuu!	ruile
buile	suile	morui	selei	beile	reile
seile					

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala mantswe a latelang ka ho a sheba

tatile	matha	lefifi	bolokeha	tshohile	polasitiki
lebopo	phutha	silafatsa	phethoho	katse	tweba
bete	hutse	tonanahadi	ngangisana	lebelo	matla
betere	rarolla	sekipa	daenaso	teraka	pinka
setshwantsho	batle	kwatile	borikgwe	mabenkele	botjha
buka	siyo	matsohong	nahana	phaphama	bitsetsa
mmateng	bontsha	medumo	lentswe	bolella	ikutlwa
phutholohile	malome	omanya	kgone	robala	lefatsheng
kula	kokwanahloko				

Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho bala seratswana se kopantsweng jwaloka ka mohlala o latelang:

Maobane ha ne re le habo Jwalane re ne re dutse mmateng wa jwang kantle. Jwang ba bo Jwalane bo bosehla hobane ke mariha. Jwang bo bosehla bo a hlaba. Jwalane e sale a nyamela. Ha a re jwetsa hore o ya kae. Nna jwale ke se ke batla ho tsamaya.

KUTLWISISO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho noha/lepa seratswana ka ho bala ditshwantsho
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho hopola diketsahalo tsa seratswana
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta seratswana
- 4 Baithuti ba tshwanetse ho tseba ho pheta diketsahalo tsa seratswana ka tatelano
- 5 Baithuti ba tshwanetse ho qala ho utlwisisa hore ho bolela eng ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong, ho amahanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba hao, ho akanya ka dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona le ho nahana ka seratswana
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho nahanisisa ka seratswana ba sebedisa foreimi ya dipuisano
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho araba dipotso tsa kutlwisiso tse ngotsweng ka seratswana

MONGOLO

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho taka setshwantsho se bontshang moelelo
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho ngola sehloho kapa tse pedi ka ditshwantsho tsa bona
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho tlatsa foreimi ya mongolo e kgutshwane

HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA

- 1 Baithuti ba tshwanetse ho kgona balla hodimo dibuka tsa kereiti ya bona ka bokgoni ba bona le sehlopha mmoho le titjhere
- 2 Baithuti ba tshwanetse ho sebedisa tlhokomediso ya medumo, ditlhahiso le elellwa mantswa a sebediswang kgafetsa ha ba bala.
- 3 Baithuti ba tshwanetse ho kgona ho qala ho hlokomela temoho ya matswe ka bona le kutlwisiso ya bo bona

Disebediswa le thepa eo o e fumantshitsweng

Ela hlooko hore disebediswa tsohle tseo o di fumantshitsweng ke tsa sekolo.

Disebediswa di tla sebediswa hang feela mme di lokela ho hlokomelwa le ho anela bohle.

Kotareng ya 1, matitjhere a tla fumantshwa disebediswa tse latenag:

1 Ditjhate tsa Papatso tse 4

Sebedisa ditjhate tsena ho rala mosebetsi wa hao wa beke. Beke le beke, bapatsa medumo le mantswa; mantswa a sebediswang kgafetsa, tlotlontswa ya mokotaba; ditshwantsho; mmoho le foreimi ya ho ngola.

2 Ditjhate tsa Mongolo

Bapatsa ditjhate tsena ka pele phaphosing ya boithutelo, e le hore di bonahale ho baithuti. Matitjhere a kereiti 1 le 2 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o sa kopanang. Matitjhere a kereiti 2 le 3 a tla fumantshwa ditjhate tsa mongolo o kopanang le mongolo o sa kopanang.

3 Kotara ya 1 Moralo wa Thuto 1

Sebedisa moralo ona wa thuto ho elellwa seo o tshwanetseng ho se ruta letsatsi ka leng. Mekgwa e fapaneng ya ho ruta e tla o thusa hore o rute jwang thuto ka nngwe. Bekeng tse pedi tse qalang kotareng ya 1, o tla latela lenane la tlwaetso.

4 Kotara ya 1 Tereka

Sebedisa tokomane ena ho tlatsa le moralo wa selemo wa ho ruta mmoho (ATP) le wa kotara. Bontsha ka ho tshwaya le ho beha letsatsi ha tekanyetso ya mosebetsi e fedile. Nahanisisa hantle ka tseo o di rutileng.

5 Kotara ya 1 Buka e Kgolo

Sebedisa buka e kgolo ya dipale ka nako ya dithuto tsa ho bala ka kopanelo. Kotara ena le dipale tse robedi – pale e le nngwe ka beke.

6 Kotara ya 1 Pokello ya Disebediswa

Pokello ya disebediswa e nale tse latelang:

- **Dipapetla tsa Mantswe tse** sebediswang bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le mantswe. Di sehe mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Ditshwantsho tsa tlotlontswe ho tswa mokotabeng:** di sehe hantle mme o di behe hantle ka tatelano. Sebedisa dipapetla tse tsa mantswe mmoho le ditjhate tsa papatso ya mantswe.
- **Meqephe a tshebetso a dipale tsa boiqapelo:** o a fuwe bakeng sa mokotaba ka mong. Ho na le ditshwantsho tse 3 kapa tse 4 tse buang ka pale. Ho na le maqephe a 10 a tokomane – e le nngwe bakeng sa sehlotshwana sa bana. Eketsa ha ho hlokeha.
- **Maqephe a mosebetsi wa tekanyetso** o a fuwe bakeng sa dipheo tsa baithuti le ntlha tsa bohlokwa tsa kotara.

7 Kotara ya 1: Leqephe la tshebetso la ho bala

O fuwe maqephe a tshebetso a ho bala a robedi bakeng sa kotara e le nngwe ka beke ho tloha bekeng ya 3 ho isa bekeng ya 10. Sebedisa maqephe ana a tshebetso le baithuti kaofela ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha. O na le maqephe a tshebetso a ho bala a 20. Eketsa ha ho hlokeha.

Tsamaiso ya Beke le Beke: Dihora tse 7

- 1 Lenaneo la thuto le latela tsamaiso ya tlwaelo e tshwanang beke le beke.
- 2 Hona ho nolofaletsa baithuti le matitjhere ho latela tlwaelo ya tsamaiso ya beke.
- 3 Baithuti ba kgona ho itokisetsa mosebetsi o latelang ha ba se ba tlwaetse tsamaiso ya beke.
- 4 Tlwaelo ena ya tsamaiso e itshetlehile ho nako e lekantsweng ya Puo ya Lapeng ya CAPS: dihora tse 7 ka beke.
- 5 Tlwaelo ena ya tsamaiso e entswe ele karolo ya lenaneo la dipuo tse pedi mmoho le PSRIP EFAL ya lenaneo la thuto le hlophisitsweng.
- 6 Ka kopo bapatsa tlwaelo ena ya tsamaiso ka phaphosiburutelong mme o leke ka matla ho e tseba ka hlooho.

MANTAHA		LABOBEDI		LABORARO		LABONE		LABOHLANO	
Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15			Mosebetsi wa molomo	15
		Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15	Medumo	15
Mongolo	15	Mongolo	15	Mongolo	15				
Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15			Ho bala ka kopanelo	15	Ho bala ka kopanelo	15
Ho ngola	30			Ho ngola	30				
Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	30	Ho bala ka tataiso ya sehlopha			30
1.45		1.15		1.45		1.00		1.15	

Boitokiso ba beke

Ho bohlokwa ho hopola hore lenaneo la Puo Ya Lapeng le fokoleditse matitjhere tlhokeho ya ho rala, empa BOITOKISO e sa le ntlha ya bohlokwa! Ha nngwe ka beke, motsheare wa mantsiboya kopanang le basebetsi-mmoho (matitjhere ohle a foundation Phase), le hlophise boitokiso mmoho.

Ha o ithlopisa/ itokisa hopola ho:

- 1 Badisisa hantle Moralo wa Thuto wa beke.
- 2 Etsa bonnete bahore o utlwisa le ho tseba mekgwa e fapaneng e tshwanetseng ho sebediswa. Ha ho se jwalo, eya karolong e bitswang 'Mekgwa e fapaneng ya ho ruta' mme o e bale ka moo o ka hlohang.
- 3 Kamorao ho seo, sheba hore ke dipapetla le ditshwantsho dife tse tla hlokahala bakeng sa bakeng sa tlotlontswe ya mokotaba, mantswe a sebediswang kgafetsa, medumo le foreimi ya ho ngola. Lokisa dipapetla tsa mantswe le ditshwantsho ka tsela e latelang:
 - a Seha dipapetla kapa ditshwantsho
 - b Leka ho di kgomaretsa pampering kapa lebokoseng
 - c Ha ho kgoneha, di lamineite kapa o di kwahele ka polasitiki.
 - d Dipapetla tsa thuto e itseng di kenye ka hara enfelopo kapa o di tlame ka kgwele ya rekere.
- 4 Bokelletsa di sebediswa tsohle tseo o ka di hlohang, ditshwantsho kapa dintho tsa nnete tse tshwarehang.
- 5 Etsa bonnete ba hore Buka e Kgolo e lokile.
- 6 Badisisa hantle mesebetsi e tshwanetseng e phethwa ka hara buka ya Tshebetso ya DBE.
- 7 Etsa bonnete ba hore Tereka ya hao e maamong a nepahetseng mme e bontshe kgatelopele eo o seng o e entse.

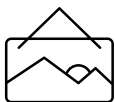
Mokotaba le Lenane la ho Bala

NOMORO YA BEKE	MOKOTABA	PALE YA HO BALA KA KOPANELO	LEQEPHE LA MOSEBETSI LA HO BALA
1	Ho potoloha toropo	Dula o bolokehile Lesego!	1
2	Ho potoloha toropo	Tsela Tshweu mekotla ya dipolasitiki	2
3	Ho sebetsa mmoho	Beterute e kgolo	3
4	Ho sebetsa mmoho	Pale ya dikgaitsemi tse pedi.	4
5	Tsohle ka tsa diaparo	Sekipa se setjha sa Bohlale	5
6	Tsohle ka tsa diaparo	Borikgwe bo phethahetseng	6
7	Ho bala ho monate!	Buka e ntjha ya Bohlale	7
8	Ho bala ho monate!	Mogau o ithuta ho bala	8
9	Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile	Lesego o ikutlwa a sa phutholoha	9
10	Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile	Hulisane o dula a bolokehile	10

Kotara 1 Lenaneo la Tekanyetso

Lenaneo la tekanyetso le bopilwe ho latela Karolo 4 ya CAPS e amohetsweng. Sena se ka fumanwa kamora Teraka ya kotara e nngwe le e nngwe.

Papatso ka Phaphosiburutelong

DITJHATE TSA PAPATSO

- 1 O tla fumantshwa ditjhate tsa papatso tse nne tse mmala e fapaneng, ele karolo lenaneo lena.
- 2 Tjhate ya mmala ka nngwe e tla sebedisetswa ho bapatsa mantse a fapaneng a beke.
- 3 Sebedisa ditjhate ka tsela ena e latelang:
 - a **Tjhate e mmala o motala** – e bapatsa tlotlontse ya mokotaba le ditshwantsho tsa beke.
 - b **Tjhate e mmala o bolou** – e bapatsa mantse asebediswang kgafetsa a beke.
 - c **Tjhate e mmala o mosehla** – e bapatsa medumo le mantse a beke.
 - d **Tjhate ya mmala o mopinki** – e bapatsa foreimi ya ho ngola ya beke.
- 4 Mantse a ditjhateng tsena a lokelwa ho ntjhafatswa/ tjhentjhuwa beke le beke.

- 5 Ka kopo o se ke wa tlohela tlotlontswe ya mokotaba le ditshwantsho selemo kaofela. Dipapatso di lokela ho tsamaelana le mokotaba o rutwang. Ha phaphosi ya borutelo e tletse ka mantswe le ditshwantsho, baithuti ba ka hloleha ho ellelwa mantswe le ditshwantsho tse ntjha.
- 6 Ha o qeta ho tlosa mantswe le ditshwantsho tse itseng, di bokelle mme o di behe hantle ka faeleng.
- 7 Hlokomela mantswe ana molemong wa ho a sebedisa selemong se lateng.

TAFOLE YA MOKOTABA

- 1 Leka ho iketsetsa tafole ya mokotaba ka phaphosiborutelong.
- 2 Sebedisa sebaka sena ho bapapatsa ditshwantsho le dintho tsa nnete tse tsamaelanang le mokotaba.
- 3 Ngola/ leibola dintho tsena mabitso, e le hore baithutia batle ba ithute tlotlontswe ena.

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

Botsamaisi ba Phaposiborutelo

Maano a mang a botsamaisi ba phaposiborutelo a kentswe e le “mekgwa ya mantlha ya ho ruta”. Ke maano a sebediswang ka nako tsohle lenaneong lena, ka hoo ho bohlokwa hore titjhere e a utlwisise hantle.

Sepheo: Ho ntlafatsa nako e sebediswang nakong ya mosebetsi, boitshwaro ba moithuti le tshebedisano mmoho pakeng tsa baithuti. Ho fokotsa ditshitiso thutong. Ho kenyeletsa le karolo ya papadi thutong.

BODULO LE DIHLOTSHWANA TSE NYANE.

- 1 Ho bohlokwa ho hlophisa nako le ho ela hloko tsela eo o hlophang tsela eo baithuti ba dulang ka yona ka phaposiburutelong
- 2 Ha o etsa sena, ela hloko dinthla tse latelang:
 - a **Dudisa baithuti ho ya ka bokgoni bo fapaneng** – O seke wa beha baithuti ba sokolang mmoho, le sebetsang hantle mmoho. Kopanya baithuti hore phaposi yohle e be sebaka sa bokgoni bo fapaneng.
 - b **Dudisa baithuti ka leano la ho fokotsa ditshitiso kapa lerata le fetelletseng.** O seke wa dudisa baithuti ba kgathatsanang mmoho. O seke wa dudisa baithuti ba ratang ho bua ka phaposing mmoho.
- 3 Lenaneong lena la thuto, ho na le mesebetsi e tla hloka baithuti ba e etse ka dihlotshwana tse nyane.
- 4 E kaba dihlotshwana tsa baithuti ba 3–4, ba dutse mmoho. Etsa seo hore ha o bolella baithuti ho sebetsa ka “dihlotshwana tse nyane” ba kopane ka pele ka mokgwa o kgethehileng ntle le tshitiso.
- 5 Ha baithuti ba dutse ka mela, tsela e bonolo ya ho etsa dihlotshwana ke hore ba babedi ba dutseng ka pele ba retolohe ba shebane le ba ka morao ho bopa sehlopha kapele.
- 6 O seke wa tlohella baithuti ho etsa hlophiso ena ka bo bona. Haebe wena ya nkang qeto ka ho etsa dihlotshwana ka paposing le ho ruta baithuti ho bopa dihlopha tsena ka pele ka kgutso.
- 7 Ha o bona tshebetso ya sehlopha e se ntle, etsa diphethoho ho sehlopha. O seke wa qobella baithuti ho sebetsa mmoho.

TSAMAIISO YA DIPUISANO TSA DIHLOPHA

- 1 Ka hara lenaneo tsamaiso la thuto, hona le mesebetsi e mmalwa e hloakang hore baithuti ba be le therisano ya dihlopha.
- 2 Kwetlisa baithuti ho etsa tse latelang:
 - a Qalong baithuti ba tshwanetse ho bopa dihlotshwana.

- b** Ka morao ho moo, baithuti ba eellwe potso kapa foreimi eo batlileng ho rerisanang ka yona.
- c** E be moithuti e mong le e mong o fumana monyetla wa ho araba potso e nngwe le e nngwe.
 - Moithuti wa 1 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 2 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 3 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 4 o araba potso ya 1
 - Moithuti wa 1 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 2 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 3 o araba potso ya 2
 - Moithuti wa 4 o araba potso ya 2
 - Jwalo jwalo
- 3** E kaba mohopolo o motle ho sebedisa thupa / lejwe / ntho.
 - a** Neha sehlopha ka seng ntho e mebala jwaloka thupa kapa lejwe.
 - b** Motho ya tshwereng ntho o ya bua mme ba bang bohle ba ya mamela.
 - c** Ha moithuti wa pele a se a buile, o tshwanetse ho fetisetsa ntho eo ho motho e mong.
- 4** Haeba dihlopha di tshwanetse fana ka tlaleho, baithuti ba se ba arabile kaofela, sehlopha se ka kgetha dikarabo tse nepahetseng bakeng sa potso e nngwe le enngwe.

MESEBETSI YA PHETOHO YA HO BALA

- 1** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o sebetsa le dihlopha tse pedi
- 2** Pakeng tsa dihlopha tsena tse pedi, ho bohlokwa honka “kgefutso” pele o lokisa bodulo ba baithuti ba ho sebetsa leqephe la mosebetsi le latelang.
- 3** Etsa hona ka mokgwa o latelang:
 - a** Ha o qetile ho sebetsa le dihlopha, laela sehlopha sa pele ditulong tsa bona.
 - b** Laela baithuti ho mamela ka hlooko
 - c** Etsa Mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti bohle.
 - d** Netefatsa hore baithuti ba maamong a ho bala leqephe la mosebetsi
 - e** Hlalosa mosebetsi o tla latela leqephe la mosebetsi
 - f** Hopotsa baithuti hore ba tshwanetse ho qeta mosebetsi wa bona pele ba etsa mosebetsi o latelang – ba nke nako ya bona ho etsa mosebetsi ba sa potlake.
 - g** Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa le wena.
- 4** Kotareng ya 1, re kgothalletsa hore o sebedise mekgwa ena e 4 ya mosebetsi wa phetoho ya ho bala le baithuti:

Mosebetsi wa 1: Titjhere ore

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlo etsa ditshitshinyeho tse fapaneng, jwaloka: ama hlooho; fofisa khaethe; swenya nko; tlola ha raro.
- 3 Qala ka hore 'titjhere ore', ebe baithuti ba etsa tshitshinyeho e boletsweng.
- 4 Ha o sa qala ka hore 'titjhere ore', baithuti ha ba etse letho, ba ema feela.
- 5 Ha moithuti a ka sisinyeha titjhere a sa qala ka hore 'titjhere ore', moithuti eo o dula fatshe ha a sa nka karolo.
- 6 Mohlodi ke moithuti ya salang a eme.

Mosebetsi wa 2: Mokitjana wa ho tjeka

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Hlalosa hore o tlile ho bapala mmimo founung ya hao.
- 3 Ha baithuti ba utlwa mmimo, ba tjeke.
- 4 Hang ha mmimo o kgutsa, baithuti ba eme tsi!
- 5 Letsa o tima mmimo ka makgetlo, e le hore baithuti ba tjeke le ho ema feela ka makgetlo.

Mosebetsi wa 3: Tsoka, tsoka, ema

- 1 Bolella baithuti hore ba eme.
- 2 Ere: tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, tsoka, ema!
- 3 Baithuti ba pheta se bolelwang ke titjhere, ba ntse ba tsoka mmele ya bona.
- 4 Ha ba fihla ho 'ema' ba tshwanetse ba eme tsi! ba kgutse.
- 5 Pheta sena ka makgetlo.

Mosebetsi wa 4: Nna le setulo saka

- 1 Bolella baithuti hoe ma pela ditulo tsa bona. Ho be le sebaka pela bona.
- 2 Efa baithuti ditaello tseo ba tshwanetseng ho di latela – sena ba se etse ka pele mme ba kgutsitse.
- 3 Ditaello tsena tsohle di amana le ditulo tsa bona mme ba ithuta tshebediso ya maetelli.
- 4 Fana ka ditaello tse kang:
 - ema kamora setulo sa hao
 - phahamisa setulo sa hao
 - palama hodima setulo sa hao
 - tlola setulo sa hao
 - jwalo, jwalo.

Mesebetsi ya ho bua ya molomo

Qalong ya thuto ya Sesotho ka Mantaha, Laboraro le Labohlano titjhere o tla etsa mosebetsi wa molomo. Tsena ke karolo ya ho mamela le ho bua ya lenane la thuto. Di radilwe ka hlooko ho neha moithuti ka mong monyetla wa ho bua.

Ho ruta tlotlontswe ya mokotaba

Sepheo: Ho eketsa tsebo, menahano, le tlotlontswe ya thuto ho matlafatsa kutlwisiso ya ho bala le tsebo kakaretso. Ho thusa baithuti ka puo e batlehang e tla sebediswa ka Intermediate Phase.

- 1 Ruta baithuti mantswe a 3 a matjha a tlotlontswe ya mokotaba.
- 2 Sebedisa mokgwa wa 'PATS' ha o ruta tlotlontswe e ntjha.
- 3 PATS e hlalosa Supa, Etsa, Jwetsa le Bua.
- 4 Ha ho bonolo ho ruta mekgwa ena kaofela ka nako e le nngwe, etsa eo o ka e kgonang.
 - a Supa – setshwantsho kapa ntho e itseng ha ho hlokeha
 - b Bontsha ka mmele moelelo wa lentswe.
 - c Bolella baithuti hore mokotaba ke eng. Fana ka mohlala o bonolo.
 - d Sebedisa lentswe polelong.
- 5 Hang ha o se o rutila tlotlontswe ya mokotaba bekeng, maneha mantswe ao tjhateng ya papatso ya mantswe mmoho le a ditshwantsho.
- 6 Ha se baithuti bohle ba tla hopola tlotlontswe ena ka pele. O seke wa tshwenywa ke sena mme o se ke wa pheta phetisa baithuti mantswe ana kgafetsa
- 7 Baithuti ba utlwa mantswe a matjha hangata ha mokotaba o ntse o rutwa, mme ba tla ba le monyetla wa ho iketsetsa tlotlontswe ya bona.

Pina kapa Raeme

Sepheo: Ho matlafatsa tsebo ya tlotlontswe e ntjha ya baithuti. Ho ithuta ka ho bapala

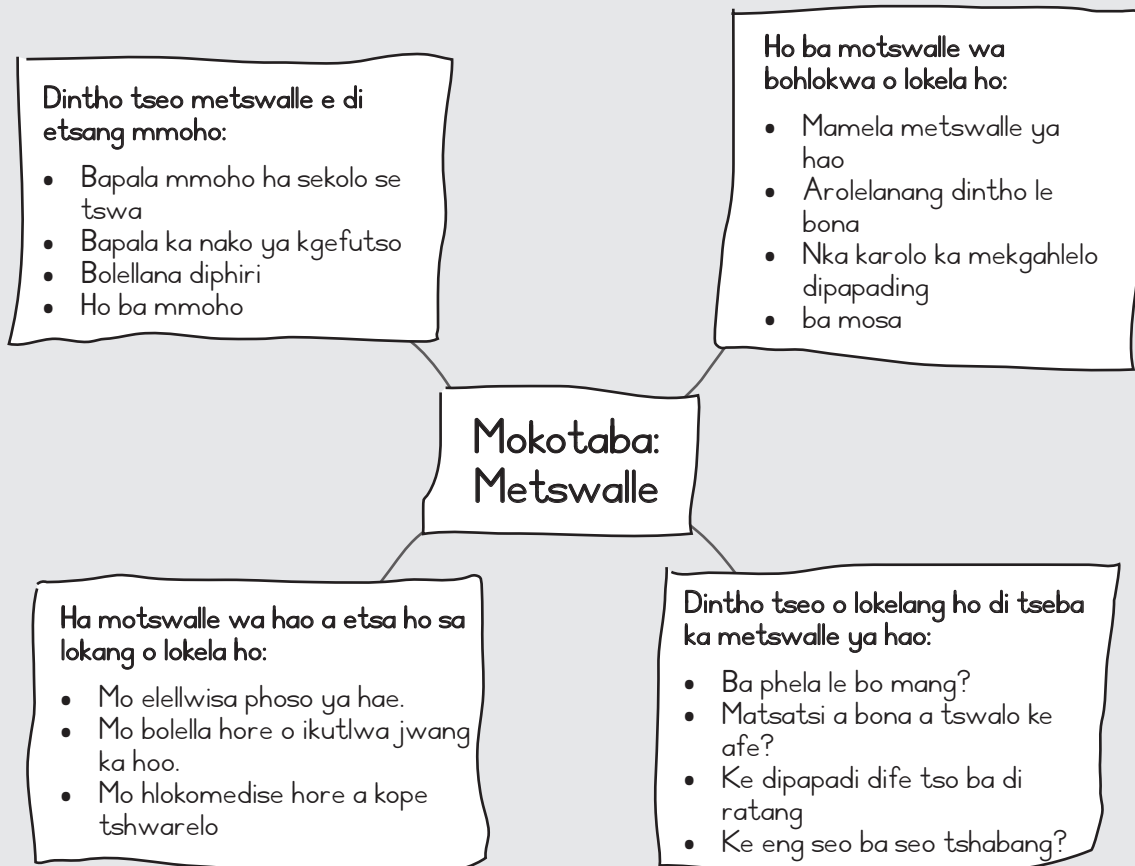
- 1 Pina kapa Raeme eo o tlo e ruta baithuti e ngotswe ka hare ho Moralo wa Thuto.
- 2 Ha nako e ntse eya baithuti ba tla tseba dipina kapa diraeme tsena, mme ba tla ipinela ka bolokolohi.
- 3 Ha o qala ho tsebisa baithuti pina kapa raeme ba rute mantswe, diketso le morethetho. (ha o le teng)
- 4 Ruta baithuti pina kapa raeme mola ka mola ka mokgwa o latelang:
 - a Binela kapa o balle baithuti pina kapa raeme kaofela o ntse o hlalosa mantswe ha ho hlokeha.
 - b Bina kapa o bale mola o qalang mme baithuti ba o sale morao.
 - c Bina kapa o bale mola wa bobedi mme baithuti ba o sale morao

- d Bina kapa o bale mola wa pele lewa bobedi mmoho mme baithuti ba ho sale morao.
 - e Tswela pele ka mpkgwa ona ho fihlela baithuti ba utlwisisa pina kapa raeme kaofela.
- 5 Kamehla hopola ho etsa diketso ha o bina pina kapa o bala raeme.
 - 6 Kopa baithuti ho bina pina eo ba e ratang pheletsong ya letsatsi. Ena ke tsela e monate ya ho bona ho kenya lerato la puo.

Tsebisa ka Mokotaba: Phuputso ya tsebo ya sethatong/ kgale

Sepheo: Ho fuputsa le ho ananela tsebo ya sethatong ya baithuti ka mokotaba o tlileng ho rutwa le ho eketsa tsebo hoe o ba seng ba ena le yon aka ha mokotaba ... Ho bontsha ka moo thuto e ka ralwang ka teng ho sebediswa mmapa wa kelello.

- 1 Mosebetsing ona titjhere o qala ka ho etsa mmapa wa kelello tlapangollong.
- 2 Titjhere o taka sedikadikwe tlapangollong ebe o ngola mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 3 Jwale e be titjhere o botsa hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?
- 4 Titjhere o ngola dintlha tsa baithuti ho potoloha mmapa wa kelello. Titjhere o bokella dikarabo tse tshwanang mmoho.ho. Mohlala: Haeba mokotaba ke 'Metswalle' o tla ba le mmapa o shebahalang tjena:

- 5 Bekeng ya bobedi titjhere o tla sebedisa mmapa wa kelello ho hopotsa baithuti ka seo ba ithutileng sona bekeng ya pele.

- 6 Titjhere o tla botsa baithuti tjena: Ke dintho difeng tse ntjha tse thabisang tseo re ithutileng tsona ka mokotaba ona ho fihlela ha kana.?

Pale ya Boiqapelo Beke ya 1

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo, le ho sebedisa tsebo ya bona ya sehlooho le boiqapelo ho etsa pale e nang le moelelo. Ho aha tsebo ya baithuti ya ho aha tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa sebedisa mmoho ka kutlwano ka dihlopha tse nyane.

- 1 Mosebetsi ona o fa baithuti monyetla wa ho sebedisa boinahanelo le boiqapelo ba tlotlontswe ya mokotaba le bokgoni ba tatelano ya dintlha ho iketsetsa pale e ntjha.
- 2 Bolella baithuti ho bopa dihlopha tse nyane.
- 3 Neha sehlopha ka seng leqephe la tshebetso la mokotaba. Leqephe lena o tla le fumana ka pokelletsong ya disebediswa.
- 4 Maqephe ana a na le tatelano ya 3–4 ya ditshwantsho tse ka sebediswang ho bopa pale e tsamaelanang le mokotaba.
- 5 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelana le ditshwantsho.
- 6 Efa baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 7 Ka mora moo moithuti ka mong sehlopheng o fumana monyetla wa ho phehisa ka seo a se nahanang.
- 8 Tsamatsamaya ka phaposiburutelong ho mamela ha baithuti ba ntse ba bua ka pale ya bona.
- 9 Phutha Maqephe a tshebetso kaofela mme o a behe/boloke hantle bakeng sa ho a sebedisa bekeng e latelang.
- 10 Kgothaletsa baithuti ho phetela ba lelapa la habo bona dipale tsa bona.

Pale ya Boiqapelo Beke ya 2

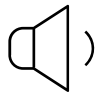
Sepheo: Neha baithuti monyetla wa ho sebedisa puo e ntjha ka nepo le ho sebedisa tsebo ya sehlooho ho qapa pale e nang le moelelo. Ho aha bokgoni ba baithuti ba tatelano ya dintlha. Ho fa baithuti monyetla wa ho sebedisanammoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Hlophisa baithuti ka dihlopha tse nyenyane.
- 2 Neha sehlopha se seng le se seng leqephe la tshebetso la mokotaba.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba entse dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena baithuti ba lokela ho sebeta ka dihlopha ho nka qeto ka pale ya sehlopha.
- 5 Hopotsa baithuti hore dipale tsa bona e lokela ho ba tsa boiqapelo, empa di tsamaellane le ditshwantsho.
- 6 Bitsa phaposi yohle ho tsepamisa maikutlo.
- 7 Kopa dihlopha 1–2 ho arolelana dipale tsa bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana ka dipale tsa bona.

Puisano mabapi le ho Bala ka Kopanelo

Sepheo: Ho ruta baithuti bohlokwa ba ho nahana le tsebo ya ho akaretsa le ho ba neha monyetla wa ho hodisa tsebo ya bona. Ho aha boitshepo ba baithuti ka ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohile ho ithuta le ho ba neha monyetla wa ho ikutlwahatsa ka bolokolohi, ho hlahloba, ho amanya diketsahalo ho ya ka boiphihlelo ba bona, ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona. Ho neha baithuti monyetla wa ho sebedisana mmoho le ka kutlwano ka sehlotshwana se senyane.

- 1 Dipuisano tsa ho bala ka kopanelo di etswa ka Labohlano.
- 2 Qala ka ho ngola foreimi ya dipuisano tlapangollong.
- 3 Ebe o bala le ho hlalose tse baithuti foreimi ya puisano.
- 4 Baithuti ba lokela ho utwisisa hore ha hona kgahlano ho dipotso tse bulehileng. s – dikarabo tse fapaneng le maikutlo a fapaneng di amohelehile.
- 5 Qetellong ya thuto, beha baithuti maemong a ho mamela ka hlooko.
- 6 Metsotsong ya ho qetela botsa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha sa baithuti ho fana ka dikarabo tsa bona.
- 7 Leboha baithuti ka ho fana ka dikarabo le diphehiso.
- 8 Ha dikarabo di fosahetse, kapa di hloka tlhalosetso e batsi, araba baithuti kapa botsa dipotso tsa tlhakisetso.

Tlhokomediso ya medumo le medumo/Mongolo

Kereiti ya 1&2 (Ho fihlela lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya medumo le medumo le mosebetsi wa Mongolo di ya amana leanong lena.

Matlafatso ya Medumo le Mantswe a fetileng: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho hlahloba temoho ya baithuti ya medumo le ho hopola medumo le mongolo o rutilweng. Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya medumo le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho sebedisa ditebello tsa tekanyetso ho fana ka lesedi la tekanyetso e tswelang pele.

- 1 Ka Mantaha ka nako ya mongolo baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo wa bona ka ho phetha medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng bekeng e fetileng.
- 2 Laela baithuti ba bule dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Kamora moo bolella baithuti ho mena leqephe mahareng mme ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng (margin), le 6–10 moleng o mahareng a leqephe. (Palo ya medumo, dinoko le mantswe di tla fapana ho ya ka thuto e nngwe le e nngwe)

- 4 Bolella baithuti ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ha o le bitsa – ba ngole ka thoko ho nomoro e nepahetseng. Ha ba sa kgone ho ngola modumo kapa lentswe ba ngole letshwao la deshe (-).
- 5 Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso e potlakileng ho lekola hore ba ntse ba hopola ho ngola medumo, dinoko le mantswe ao ba ithutileng ona.
- 6 Bolella baithuti hore ba tlo lekola difoniki le mongolo wa bona.
 - Ba tlameha ho lekola hore ba tseba ho ngola modumo, senoko kapa lentswe ka nepo.
 - Ba tlameha le ho lekola hore ba bopa ditlhaku tsa bona ka nepo.
- 7 Qapodisa medumo, dinoko le mantswe a ka moralong wa thuto.
- 8 Laela baithuti hore ba nke pensele e le nngwe ya mmala ba e sebedise ho lokisa mesebetsi ya bona.
- 9 Ngola dikarabo tse nepahetseng tlapangolong, o bitsa modumo ebile o hlalosa mohato wa ho ngola.
- 10 Bolella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku, ba sebedise matsatsi ao a beke ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi oo.
- 11 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokanang thuso.

Thuto ya Modumo o Motjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba moithuti ba temoho ya difoneme. Ho ruta baithuti difoniki le dinoko tsa puo ya lapeng ka mokgwa o hlakileng le o itlhopileng, le ho itlwaetsa ho lemoha le ho sebedisa difoniki le dinoko tse rutuweng.

Tsebisiso ya modumo o motjha

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /p/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /p/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyesemane.
- 4 Bakeng sa tuma-notshi, bontsha baithuti modumo oo tihateng ya alfabeto.
- 5 Botsa baithuti hore: Na o ka hopola mantswe a mang a qalang ka modumo ona /p/?
- 6 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **pere, apole,**
(**phantswe a mane**)

Tsebisiso mantswe a matjha

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o bontsha baithuti papetla: **pere, apole,**
(**phantswe a mane**)
- 2 Kopa baithuti ba phethe lentswe leo o hatella modumo o wa beke o ka sehloohong.
- 3 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

Ho ngola Tlhaku/Ditlhaku tse Ntjha le Mantswe: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola kerafeme (grapheme) tse tsamaellanang le foneme e rutilweng.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa medumo e rutilweng ka nepo.
- 2 Bontsha baithuti ka ho ngola modumo oo tlapangollong – hlalosa o bontshe mohato wa ho bopa tlhaku eo.
- 3 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho ditafoleng tsa bona.
- 4 Ema o furalletse baithuti, mme o phahamise letsoho le letona.
- 5 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letona ba o latele/etsise ha o ngola tlhaku moyeng.
- 6 Phetha mokgwa ona le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 7 Bolella baithuti ho sebetsa le metswalle ho ngola modumo/tlhaku mekokotlong ya bona ka menwana ya bona.
- 8 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola medumo ditafoleng tsa bona ka menwana ya bona.
- 9 Qetellong, bontsha baithuti hape mohato wa ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantswe tlapangollong.
- 10 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 11 Baithuti ba sehelle mola ka tlasa modumo o rutilweng lentsweng kapa polelong e nngwe le e nngwe e ngotsweng.

Ho arola le ho kopanya mantswe: Labone la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele temoho ya baithuti ya difoneme, le bokgoni ba ho arola le ho kopanya difoneme le dinoko tse rutilweng. Hona, ho tla ba thusa ho bala le ho ba bangodi ba ikemetseng. Ho eketsa bokgoni ba ho lemoha difoneme le dinoko ha bonolo.

Ke a etsa...

- 1 Qala ka lentse le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentse: **pere**
- 3 Arola lentse ho ya ka medumo ya lona: /p/e/r/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentse: /p/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentse: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentse: /r/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentse: /e/
- 8 Ngola lentse lena tlapangollong: **pere**
- 9 Bontsha baithuti ka ho supa hore o kopanya jwang medumo ho etsa lentse.
- 10 Kamora moo, qapodisa senoko sa pele ya lentse. /pe/

- 11 Ho latele senoko sa bobedi ya lentswe: /re/
- 12 Supa o bontshe baithuti ho kopanya dinoko ho etsa lentswe: /pe/-/re/
- 13 Phetha sena ka lentswe le leng la thuto ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Qapodisa lentswe apole: **apole**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele lentsweng lena ke ofe? /a/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi lentsweng lena ke ofe? /p/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro lentsweng lena ke ofe? /o/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa bone lentsweng lena ke ofe? /l/
- 7 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela lentsweng lena ke ofe? /e/
- 8 Kopa baithuti ho arola lentswe ka ka medumo eo le bopilweng ka yona: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 9 Ngola lentswe tlapangolong: **apole**
- 10 Kopa baithuti ba o thuse ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele lentsweng lena ke sefe? /a/
- 12 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /po/
- 13 Botsa baithuti hore: Senoko sa ho qetela ke sefe? /le/
- 14 Laela baithuti ho kopanya dinoko ho etsa/bopa lentswe: /a/-/po/-/le/ = **apole**
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Fumana Lentswe: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya medumo. Ho fa baithuti monyetla wa ho ntshetsa pele tsebo ya bona ya ho bopa mantswa. Ho eketsa bokgoni ba bona ba ho lemoha/elellwa medumo ha bonolo.

Taka tafole ena e latelang tlapangolong. Netefatsa hore e kentse medumo eo baithuti ba ithutileng yona ka Labobedi le Laboraro.

th	l	o
nn	p	a
nk	e	m

Bontsha (Model)

- 1 Hopotsa baithuti medumo ya beke, mohlala: /p/ le /m/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba tla fumana fela metsotso e meraro ho fumana mantswa a mangata eo ba ka a bopang ba sebedisa medumo le didumammoho tse ka hara mabokose.

- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /p/ – /m/
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ba sebedisa medumo e meng le e meng e ka mabokosong. Ha ba a tlameha ho sebedisa feela /p/ le /m/
- 6 Bontsha baithuti ho etsa lentswe le leng, jwaloka: /m/ – /o/ – /th/ – /o/
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka etsa mantswe ba sebedisa modumo wa beke, jwaloka ka **pelo**, kapa ba sebedisa modumo o mong le o mong e ba o ratang, jwaloka **nkela**.

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole sehlooho: **p, m**
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **peo, palo, pelo, poma, ema, thapo, monna, nko**

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo/Mongolo

Kereiti 2&3 (hang ha lenaneo la medumo le qetilwe)

Tlhokomediso ya Medumo le Medumo le Mongolo di ya amana lenaneong lena.

KEREITI 2 KOTARA 3-4

MONGOLO

Mantswe a fetohang: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phecola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho sheba diphethoho tse ka fetolang moelelo wa lentswe kapa wa polelo.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha ba se ba ithutile bongata ba mongolo o kopaneng, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka **MONGOLO O KOPANENG**.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla matlafatsa bokgoni ba bona ha ho ngola ka mongolo o kopaneng ka ho phetha medumo le mantswe a ithutilweng bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi.
- 3 Ka mora moo bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng, ba tlola mola pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Ngola polelo eo ho fanweng ka yona ka moralong wa thuto tlapangollong pela nomoro ya 1, ka tsela ena:

- Ke batla buka.
- 5** Laela baithuti ho kopolla dipolelo dibukeng tsa bona.
- 6** Latela ka ho laela baithuti ho ngola maemedi a fapaneng pela dinomoro ka tsela ena:
- Ke
 - Le
 - Re
 - Ba
- 7** Laela baithuti ho ngololla dipolelo, ba sebedisa e nngwe le e nngwe ya maemedi.
- 8** Hopotsa baithuti hore ena ke tshebetso ya potlako ho sheba hore na ba ntse ba hopola ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 9** Tsebisa baithuti hore ba lekola tsebo ya bona ya difoniki le mongolo.
- 10** Qetellong ya thuto, ngola dipolelo ka nepo tlapangolong, o bitsa medumo ebile o hlalosa tsela/mohato wa mongolo o kopaneng ha o etsa jwalo.
- 11** Botsa baithuti ho tshwaya paterone eo ba e bonang, jwaloka: moo polelo e fetohang teng.
- 12** Sehella paterone e nngwe le e nngwe mola:
- Ke batla buka.
 - Le batla buka.
 - Re batla buka.
 - Ba batla buka.
- 13** Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala itokisetsa mosebetsi.
- 14** Bollella baithuti hore ha ba ile ba thatafalla ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo no ntlafatsa mosebetsi oo.
- 15** Qetellong ya letsatsi phutha dibuka tsa baithuti mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba bang ba ka hlolwa ke difoniki ha ba bang ba ka hlolwa ke mongolo o kopaneng.

KEREITI 3 KOTARA 1-2

MONGOLO

Mantswe a Bonngwe le Bongata: Mantaha wa beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho phekola kapa ho matlafatsa tsebo ya baithuti ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntlafatsa tsebo ya ho bala ka ho thusa baithuti ho lekola dipaterone tse fetolang lentswe ho ya ka sehlongwa pele sa lebitso

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsofatsa ba laele hore ba qetele mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya Mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe a rutuweng dibekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona mme ba ngole letsatsi le sehlooho **Bonngwe le Bongata ba Mantswe.**
- 3 Ka mora moo, bolella baithuti ho ngola dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng ba etse sena ba tlola mela pele ho nomoro e nngwe le e nngwe.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore ba tseba ho ngola medumo le mantswe ao ba seng ba ithutile ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola mosebetsi wa bona wa difoniki le mongolo.
- 6 Bitsa mantswe a bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba lokela ho ngola mantswe ana pela dinomoro tseo ba di ngotseng ka tsela ena.
 - motho
 - lesapo
 - seeta
 - nonyana
 - bohobe
- 7 Kamora mona, laela baithuti ho ngola bongata ba mantswe ana.
- 8 Metsotsong e mehlano ya ho qetela ya thuto, ngola dikarabo tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa/tsamaiso ya mongolo o kopaneng.
- 9 Botsa baithuti ho supa paterone eo ba e bonang, jwaloka moo mantswe a fetohang.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone ka tsela ena.

Mantswe a Bonngwe le Bongata

- 1 motho
batho
- 2 lesapo
masapo
- 3 seeta
dieta

4 nonyana
dinonyana

5 bohobe
mahobe

- 11 Bolella baithuti ho nahana ka moo mantswe ana a fetohang ka teng ha ba bala le ha ba ngola.
- 12 Laela baithuti ho sebedisa pensele ya mmala ho tshwaya mosebetsi wa bona.
- 13 Bolella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola medumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a bekeng eo ho ikwetlisetsa mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ngole mabitso a baithuti ba hlokang thuso. Baithuti ba itseng ba ka thatafallwa ke medumo, ha ba bang ba ka thatafallwa ke mongolo o kopaneng!

KEREITI YA 3 KOTARA YA 3-4

MONGOLO

Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata: Mantaha o mong le o mong.

Sepheo: Ho phekola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki le mongolo ka mokgwa wa ho itokisa. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha tsela eo mantswe a fetohang ka yona dipolelong ho ya ka mofuta wa lebitso.

Hlokomela: Qalong baithuti ba lokela ho etsa mosebetsi ona ka mongolo o sa kopanang. Ha mongolo wa baithuti o kopaneng o se o kgotsafatsa, ba laele hore ba etse mosebetsi ona ka mongolo o kopaneng.

- 1 Ka Mantaha o mong le o mong ka nako ya mongolo, baithuti ba tla ikwetlisetsa mongolo o kopaneng ka ho phetha mantswe eo ba ithutileng ona bekeng tse fetileng.
- 2 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho
- Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata**
- 3 Ka mora moo, ba bolelle hore ba ngole dinomoro 1-5 ka pela mola o ka thoko bukeng ba tlole mela pakeng tsa dinomoro.
- 4 Hopotsa baithuti hore ona ke mosebetsi wa potlako ho lekola hore na ba ntse ba hopola ho ngola mantswe eo ba ithutileng ona.
- 5 Bolella baithuti hore ba tlo lekola medumo le mongolo wa bona.
- 6 Bitsa dipolelo tsa bonngwe ho tswa moralong wa thuto. Baithuti ba ngole dipolelo tsena pela dinomoro tseo ba di ngotseng.
- Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata**
- 1 Ho na le motho ka tlung.
- 2 Ntja e ja lesapo.
- 3 Seeta sa ka se lahlehile.
- 4 Nonyana e fofela hodimo.

- 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
- 7 Ka mora mona, laela baithuti ba ngole dipolelo tsena ba fetola mantswe a bonngwe ho bongata.
- 8 Metsotsong ya ho qetela ya thuto, ngola dipolelo tse nepahetseng tlapangollong, o bitsa medumo ebile o hlalosa mokgwa le tsela ya ho ngola mongolo o kopaneng.
- 9 Kopa baithuti ho supa paterone e nngwe le e nngwe eo ba e bonang, jwaloka ka moo lentswe le fetohang teng.
- 10 Seha mola ka tlasa dipaterone tsena ka tsela ena:
Dipolelo tsa Bonngwe le Bongata
 - 1 Ho na le motho ka tlung.
Ho na le batho ka tlung.
 - 2 Ntja ya ka e ja lesapo.
Ntja ya ka e ja masapo.
 - 3 Seeta sa ka se lahlehile.
Dieta tsa ka di lahlehile.
 - 4 Nonyana e fofela hodimo.
Dinonyana di fofela hodimo
 - 5 Mme o rekile bohobe bo monate.
Mme o rekile mahobe a monate.
- 11 Bolella baithuti ho ehlwa dipaterone tsena ha ba ngola kapa ha ba bala.
- 12 Laela baithuti ba nke pensele ya mmala ba tshwaye mosebetsi wa bona.
- 13 Bollella baithuti hore ha ba thatafalletswe ke ho hopola modumo kapa ho ngola tlhaku ka mongolo o kopaneng, ba sebedise matsatsi a beke eo ho matlafatsa bokgoni ba bona ba mosebetsi ona.
- 14 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi o ngole mabitso a baithuti ba hlohang thuso. Baithuti ba itseng ba tla thatafallwa ke difoniki ha ba bang ba tla thatafallwa ke mongolo o kopaneng.

MEDUMO

Ho Phetha medumo ka mokgwa wa ho Arola le ho Kopanya: Labobedi le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho ntshetsa pele tlhokomediso ya medumo le bokgoni ba ho kopanya le ho arola difoneme le dinoko tse rutuweng, hore ba be le bokgoni ba ho bala ka boikemelo. Ho eketsa bokgoni ba baithuti ba ho lemoha medumo le dinoko ha bonolo.

Seo ke se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le tswang thutong ya Labobedi.
- 2 Bitsa lentswe: **apole**
- 3 Arola lentswe ka medumo, ka tsela ena: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/
- 4 Qapodisa modumo wa pele wa lentswe: /a/

- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /p/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /o/
- 7 Qapodisa modumo wa bone wa lentswe: /le/
- 8 Qapodisa modumo wa ho qetela wa lentswe: /e/
- 9 Ngola lentswe tlapangolong: **apole**
- 10 Supa o bontshe baithuti ho kopanya medumo ho etsa lentswe: /a/-/p/-/o/-/l/-/e/= apole
- 11 Ka mora moo, qapodisa senoko sa pele sa lentswe: /a/
- 12 Qapodisa senoko sa bobedi sa lentswe: /po/
- 13 Qapodisa senoko sa boraro sa lentswe: /le/
- 14 Bontsha ka ho supa le ho kopanya dinoko ho bopa lentswe: /a/-/po/-/le/
- 15 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

Seo re se etsang...

- 1 Qala ka lentswe le le leng la thuto ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **pere**
- 3 Botsa baithuti hore: Modumo wa pele ke ofe? /p/
- 4 Botsa baithuti hore: Modumo wa bobedi ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti hore: Modumo wa boraro ke ofe? /r/
- 6 Botsa baithuti hore: Modumo wa ho qetela ke ofe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /p/-/e/-/r/-/e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **pere**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /p/-/e/-/r/-/e/
- 10 Botsa baithuti hore: Senoko sa pele sa lentswe ke sefe? /pe/
- 11 Botsa baithuti hore: Senoko sa bobedi ke sefe? /re/
- 12 Bolella baithuti ho kopanya dinoko ho bopa/etsa lentswe: /pe/-/re/ = pere
- 13 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro.

O a etsa (moithuti)

- 1 Bolella baithuti ba ntshe dibuka tsa bona ba ngole letsatsi le sehlooho: **Mantswe a p**
- 2 Ka mora moo, bolella baithuti ba ngole dinomoro 1–5 pela mola o ka thoko bukeng
- 3 Bitsa dinoko tse hlano kapa mantswe ho tswa moralong wa thuto.
- 4 Baithuti ba ngole mantswe ana pela nomoro e nepahetseng. Ba sebedise tsebo ya bona ya ho arola le ho kopanya ho ba thusa ho peleta mantswe ana.
- 5 Baithuti ba sehe mola ka tlasa modumo o ka sehloohong.
- 6 Metsotsong e mebedi e qetelang ya thuto, ngola mantswe a nepahetseng tlapangolong, ebe o sehella modumo o ka sehloohong.
- 7 Bolella baithuti ho tshwaya mesebetsi ya bona ka pensele ya mmala.
- 8 Hlalosetsa baithuti hore ba tla ithuta ho ngola modumo o na ka mongolo o kopaneng thutong e latelang.

Kantle ho karolo e hodimo e tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Kereiti 1–2 wa Labone le leng le le leng.

MONGOLO

Ho ngola tlhaku/ditlhaku le mantsewe a matjha: Mantaha le Laboraro la beke e nngwe le e nngwe

Sepheo: Ho ntshetsa pele bokgoni ba baithuti ba ho ngola dikerafeme tse nyalanang le difoneme tse seng di rutilwe.

- 1 Ruta baithuti ho bopa ditlhaku tsa modumo o seng o rutilwe ka mongolo o kopaneng ka nepo.
- 2 Ruta boholo le bonnyane ba tlhaku e nngwe le e nngwe.
- 3 Bontsha o ngola modumo tlapangollong, hlalosa tsela/mohato eo tlhaku e bopuwang ka yona.
- 4 Bolella baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi ba behe dihloho tsa bona ditafoleng tsa bona.
- 5 Ebe, o ema o furalletse baithuti o phahamisitse letsoho la hao le letona.
- 6 Bolella baithuti bana ba sebedisang letsoho le letona ho o latela/etsisa ha o ngola tlhaku/ditlhaku moyeng.
- 7 Ka mora mona, pheta ketso ena le baithuti ba sebedisang letsoho le letshehadi.
- 8 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 9 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 10 Qetellong, bontsha baithuti ho bopa tlhaku/ditlhaku le mantsewe tlapangollong.
- 11 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantsewe/dipolelo dibukeng tsa bona.
- 12 Ha o bontsha ketso ya ho ngola, hatella ka moo ditlhaku tsa mongolo o kopaneng di harelanang kapa di tshwaranang ka teng.
- 13 Baithuti ba sehelle modumo lentseweng kapa polelong e nngwe le e nngwe mola.

Kantle ho polelo ya bo 12, mosebetsi ona o tshwana hantle le wa Kereiti ya 1–2.

MEDUMO

Ho fapanya ditlhaku: Labone la beke e nngwe le e nngwe:

Sepheo: Ho phecola le ho matlafatsa tsebo ya difoniki. Ho ntshetsa pele bokgoni ba ho bala ka ho thusa baithuti ho lemoha le ho supa phethoho e le nngwe lentseweng e fetolang moelelo wa lentsewe.

Ke a etsa(titjhere)

- 1 Hlalosa hore kajeno, re tlo matlafatsa bokgoni ba rona ba ho fumana diphetoho tse nnyane mantseweng. Sena se re thusa ho ntshetsa pele bokgoni ba rona ba ho bala.
- 2 Ngola mantsewe a mabedi eo ho fanweng ka yona moralong wa thuto tlapangollong, jwaloka: pere, bere

- 3 Hlalosa hore re tlo leka ho supa hore ke modumo ofe o le mong o fapaneng mantsweng ana a mabedi.
- 4 Bontsha barutwana ha o supa phapang ya mantswa: pere, bere
- 5 Hlalosa hore a fapane kae, mohlala: /p/ le /b/ medumo ena e fapane empa e meng kaofela lentsweng e ya tshwana.

Re a etsa...(titjhere le baithuti)

Karolo ya 1

- 1 Ngola mantswa a mabedi eo o a filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: sela, sala
- 2 Botsa baithuti: Mantswa ana a mabedi a fapane kae?
- 3 Bitsa moithuti a le mong ho tlo sehella seo mantswa ana a mabedi se fapanang ka sona, mohlala: sela, sala
- 4 Hlalosa phapang pakeng tsa mantswa ana a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Ngola lentswa le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: bela
- 2 Botsa baithuti: **Ke modumo ofe o ka o fetolang lentsweng lena ho le etsa lentswa le letjha?**
- 3 Ngola lenane la mantswa a fapaneng a matjha eo bathuti ba o fang ona, mohlala: bula, bala, pula, fula, sela

Ke a etsa...

- 1 Ngola lentswa le o le filweng ho tswa moralong wa thuto tlapangollong, mohlala: mela
- 2 Botsa baithuti sena: **Ke modumo ofe o le mong e o ka o fetolang lentsweng lena ho etsa lentswa le letjha?**
- 3 Laela baithuti ho etsa mantswa a mang a mangata a matjha, ba fetola fela modumo o le mong lentsweng leo.
- 4 Qetellong ya thuto, bitsa baithuti ka bonngwe.
- 5 Bitsa baithuti hore ba tlo ngolla mantswa a bona a matjha tlapangollong.
- 6 Bala mantswa kaofela, o hlalose hore ke modumo o feng o fetotsweng lentsweng le leng le le leng. **bela, pela, mala, fela**

MEDUMO

Bopa/Fumana lentswa: Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Sepheo: Ho fa baithuti monyetla wa ho matlafatsa tsebo ya bona ya difoniki tse rutuweng. Ho fa baithuti monyetla ba ho matlafatsa bokgoni ba ho bopa mantswa. Ho eketsa temoho e bonolo ya mantswa:

Taka tafole ena tlapangollong. Ngola medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi. E ka kenyetse le dihlongwapele.

ph-	i	p	ntl-
th-	b	a	u
l	e	m	t

Etsa ka ho bontsha

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ph**/ le /**th**/
- 2 Etsa boikgoptsa ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /th/-/i/-/b/-/a/ = thiba
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise /th/ le /ph/ feela.
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /b/-/u/-/l/-/a/=bula
- 7 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe a mang ba sebedisa medumo ya beke jwaloka, “phetha” kapa mantswe a senang modumo wa beke, “leba”

Ho etswang ke baithuti

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: ph, th
- 2 Laela baithuti ho qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **pheta, phala, phela, thiba, thebe, thepa, thuba, thula, matha, phutha lema, leba, lepa, ntle, mantle.**

Kantle le mosebetsi o tshwailweng, mosebetsi ona o tshwana le wa Gr 1–2 Labohlano la beke e nngwe le e nngwe.

Ho Bala ka Kopanelo le Maano a Kutlwisiso.

Pale e tjha ya ho bala ka kopanelo e balwa beke le beke.

Ho bala ka kopanelo ho etswa ka mokgwa o latelang.:

Mantaha Boitokisetso pele o bala

Labobedi Padiso ya pele.

Labone Padiso ya bobedi

Labohlano Diketsahalo/mesebetsi kamora ho bala

Ha o itokisetša ho bala ka kopanelo, etsa bonnete ba hore baithuti ba dutse hantle moo ba tla kgonang ho bona buka e kgolo hantle.

Hopotsa baithuti ka seo o se lebelletseng ka nako ya ho bala ka kopanelo jwaleka:

- Dula hantle o kgutsitse.
- **Beha matsoho a hao pakeng tsa dirope / (phutha matsoho a hao).**
- **Tadima ka hlooko o nahane ka pale.**
- **Kgutsang (bontsha ka ho beha monwana molomong)**

Sepheo sa bohlokwa sa ho bala ka kopanelo lenaneong lena, ke se latelang:

- 1** Baithuti ba ba le boiphihelo ba hore ho jwang ho bala pale e boima, ba bile ba e bala kaofela ba le bang. Hobane baithuti ha ba na taba le tataiso kapa tsamaiso e nepahetseng ya ho bala, ba ka tsepamisa maikutlo a bona dikateng tsa pale le dibapadi. Baithuti ba ka natefelwa ke dipale, le ho ba le lerato la ho bala.
- 2** Ha titjhere a ntse a balla pale hodimo, 'O kgona le ho ka bontsha bokgoni kapa boiphihlelo ba ho bala ho tloha leqhepeng le qalang ho isa leqhepeng la ho qetela, O bala ho tloha hodimo leqhepeng ho ya tlase, a boele a bale ho tloha letsolong le letshehadi ho ya ho le letona. O elellwa le ho hlalosa matshwao ohle a puo, hape o bala ka thello, ka nako e nepahetseng, hape o bontsha ka maikutlo ho totobatsa moelelo wa pale. Baithuti ba bokella tsebo e ngata ba sa elellwe ha ba mametse mmadi ya balang ka thello.
- 3** Ha titjhere antse a bala, O kenyelletsa le ho fana ka tlhaloso ya mantswe ka ho: Ho supa karolo ya setshwantsho, ka ho bontsha ka diketso, a bile a sebedisa sehalo sa hae. Titjhere hape o hlalosa se bolelwang, a bontsha ka diketso ha a hlalosa lentswe kapa polelo paleng. Ho mamela titjhere le ho mo shebella, baithuti ba iphumanela bokgoni le boqhetseke ba puo e ntjha.
- 4** Ntho ya bohlokwa, ka nako ya ho bala ka kopanelo, titjhere o lokela ho ruta baithuti ho nahana ka pale, le ka moo ba ka bopang kutlwisiso ya bona ya pale. Lenaneng lena, re kgethile ho bopa bokgoni ba kutlwisiso ka ho bontsha le ho ruta mekgwa e fapaneng ya kutlwisiso. Mekgwa ena e fapaneng ya kutlwisiso, e a sebediswa:
 - Ho lepa
 - Ho bopa setshwantsho ka hlohong
 - Fuputsa seratswana
 - Ho akaretsa
 - Ho nahana ka seratswana (Ke a ipotsa)
 - Ho amanya/kopanya dintlha
 - Ho etsa geto ka dintho tseo o senang bonnete ba tsona.
 - Ho lekola/ Tekolo/Hlahloba

MAANO AHO BALA KA KUTLWISISO

Tafole e ka tlase e fana ka tlhahisoleseding ka leano le leng le le leng:

Leano la 1: ho lepa/noha	
Tlhaloso	Ha baithuti ba lepa kapa ba noha, ba bua ka seo ba nahanang hore se tla etsahala paleng. Baithuti ba noha se tla etsahala ba shebile ditshwantsho bukeng. Hape ba ka noha se tla etsahala kamorao ho hore ba bale leqephe le le leng la pale. Qetellong, baithuti ba ka lepa le hore ebe pale ena e tla fella jwang.
<i>Sepheo:</i>	<i>Hore baithuti ba kgone ho noha, o ba thusa hore ba nahane ka pale le pele ba e bala. Baithuti ba lokela ho sebedisa lesedi le itseng ho leka ho fumana hore dibapadi ke bo mang, le hore ke diketsahalo dife tse tla etsahala. Ka ho noha baithuti ba kgona ho bontsha kutlwisiso ya bokgoni ba ho nahana ka pale.</i>
Mehato: (<i>Ho noha pale ka ditshwantsho</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Sheba setshwantsho 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho etsahala eng moo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka potso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho fana ka dikarabo, ba etsetse mohlala wa 5 karabo ya potso eo. 6 Bontsha ka moo ditshwantsho di kgonang ho hokahana le ho bontsha kopano ya ho bopa pale.
Mehlala (<i>Ho lepa ka ditshwantsho</i>)	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore ho etsahala eng mona? 2 Ebe o nahana hore sebakadi sena se ikutlwa jwang? Hobaneng o nahana jwalo? 3 O nahana hore o tlo bona eng setshwantshong se latelang?
Mehato <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala leqephe la pale 2 Botsa baithuti hore: O nahana hore ho tlo etsahalang kamora mo? 3 Neha baithuti sebaka sa ho nahana ka dipotso. 4 Ha baithuti ba sa kgone ho araba, ba fe mohlala wa karabo ya potso.
Mehlala <i>Ho lepa ka diketsahalo tsa seratswana</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1 O nahana hore se tla etsahala ka mora ho mona ke sefe? 2 Ha o nahana, sebakadi sena se tla etsang kamora moo? 3 O nahana hore pale ena e tla fella jwang?
Leano la 2: Ho bopa setshwantso ka hlohong	
Tlhaloso	Ha baithuti ba iketsetsa setshwantsho ka hlohong tsa bona, ba lokela ho nahana ka se etsahalang paleng jwaleka ketsahalo ho tswa papading ya kalaneng/baesekepoko. Ba leke ho bona ketsahalo ya pale dikelellong tsa bona.
<i>Sepheo</i>	<i>Ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ho thusa ho fana ka ditlhaloso tsa mantswe a hlahellang leqepheng ka ho di fetolela papading e tshwanang le baesekepoko ka hlohong ya moithuti. Ebile e thusa baithuti ho bona ka moo diketsahalo tse latelang di kopanang ka hokahanang kaofela. Hona ho thusa ho bo le kutlwisiso ya pale ka kakaretso ntle le ho ho bona leqephe le leqephe.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Bua tjena: Jwale re tlilo nahana le ho ipopela setshwantsho sa pale dikelellong tsa rona jwaleka ha eka re shebile baesekepoko. 3 Laela baithuti ho tutubala. Hlalosetsa baithuti ho mamela mantswe, ebe a bapala baesekepoko ka dikelellong tsa bona. 4 Bala seratswana hape. 5 Bolella baithuti hore ba iketsetse setshwantsho ka dikelellong tsa bona (Ba bontshe hore ba etseng)

Mekgwa ya Mantlha ya ho Ruta

	<p>6 Botsa baithuti: Le bona eng? (Ho etsahetse eng baesekopong)?</p> <p>7 Mamela dikarabo tsa baithuti le ho buisana tsona. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di tsamaisana le se etsahetseng paleng.</p>
Mehlala.	<p>E kare ya mmona Joe a hlola lebelo. Ke bona hantle ha mofufutso o tswa phatlang ya hae, o fofela hohle. Ke bona mahlo a shebile palong ya qetelo, le mmele o sebetsang ka thata ka moo o ka kgonang,</p> <p>O ipopetse setshwantsho sefe kelellong ya hao? Ho etsahetse eng baesekopong ya hao.</p>
Leano la 3: Ho fuputsa Seratswana	
Tlhaloso	Dipotso tse fuputswang, ke dipotso tsa mantlha tse bobebe/amohelehileng tse hlahellang seratswaneng sa kutlwisiso. Tsena ke dipotso tse thusang baithuti ho nahana kapa ho sheba mantswe leqepheng leo ba le badileng ho ka ikgopotsa ditaba kapa molaetsa wa teng.
Sepheo	<i>Tsena ke dipotso tse bobebe tse ho thusang ho hlokomela/ ho bontsha kutlwisiso ya mantswe leqepheng leo o le balang. Leano lena le bontsha baithuti hore o ka elellwa le ho fuputsa /batla mantswe a bohlokwa jwang a tlang ho o thusa ho araba dipotso.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ka tlhahisoleseding ho tswa seratswaneng, jwaleka: Ebe Joe o ne a batla ho hlola mang? 3 Dumella baithuti ho araba dipotso. 4 ELA HLOOKO: Thusa baithuti ho fumana dikarabo ho elellwa mantswe a sehlooho a bohlokwa le ho fuputsa mantswe ao seratswaneng. Hona hot la ba thusa ho fihlella dikarabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke mang eo Joe a batlang ho mo hlola mabelong? 2 Ke eng seo Joe a se entseng pele ho mabelo? 3 Joe o kwetliseditse mabelo neng? 4 Mabelo a ne a tshwaretswe hokae?
Leano la 4: Kakaretso	
Tlhaloso	<p>Ha baithuti ba akaretsa, ba nahana ka tse etsahetseng paleng. Hape ba ka nahana ka dintho tse kang:</p> <p>Ke eng seo ba se ratileng ka pale ena? Ba ithutileng eng paleng ena?</p>
Sepheo	<i>Kakaretso e bontsha hore baithuti ba nahanne le ho utlwisisa tsohle ka pale. Ho kopa baithuti ho akaretsa pale, ke tsela e lokileng ya ho bona hore ba utlwisisa ha kae.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana. 2 Hopotsa baithuti: Ha re akaretsa, re nahana ka dikarolo tsa bohlokwa tsa pale. Re ka nahana hape ka tseo re di ratileng paleng, le hore re ithutile eng paleng ena. 3 Neha baithuti motsotso ho nahana ka pale. 4 Laela baithuti ho qoqa ka bobedi ba arolelana kakaretso ya pale le motswalle.
	5 Qetellong, o ka kopa baithuti ho ngola kakaretso ya bona ya pale, ba sebedisa foreimi ya ho ngola ho ba tataisa.
Mehlala	<p>Pale: Joe o hapa lebelo.</p> <p>Baithuti ba ka akaretsa pale tjena:</p> <p>Pale ena e bua ka: Moshanyana ya bitswang Joe ya batlang ho hlola, moshanyana ya neng a matha ho feta bohle sekolong, eleng Sizwe. Joe o ne a ikwetlisa kamehla, qetellong a kgona ho hlola Sizwe.</p>

	<p>Ke ratile karolo eo Joe a kgaolang thapo ya tlhoho ha a fihla qetellong ya lebelo. Ho ne ho thabisa haholo.</p> <p>Ke ithutile hore ha o sebetsa ka thata o sa nyahame, o tla atleha qetellong.</p>
Leano la 5: Nahana ka seratswana.(Ke a ipotsa)	
Tlhaloso	Ha titjhere a ipotsa, o ipotsa a buela hodimo ka seratswana O batla baithuti ba utlwe seo a nahanang ka sona kaseratswana.
Sepheo	<p><i>Ha bontsha ka ho etsa, ho nahana/ho ipotsa ka seratswana ho ruta baithuti dintho tsena tse pedi. Ya pele, re ruta baithuti hore babadi ba hlwahlwa ha ba bale mantswa feela, empa ba nahana ka seo ba se balang. Ya bobedi, re bontsha baithuti mekgwa e fapaneng ya menahano ya babadi ba hlwahlwa ka seratswana seo ba se balang.</i></p> <p><i>Ka ho etsa jwalo, re ruta baithuti ho ba le bokgoni ba ho ka iqapela le ho seholla seratswana. Ha nako e ntse e tsamaya, baithuti ba tla kgona ho iketsetsa tsena ka bo bona.</i></p>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana tse leqepheng 2 Nahana ka potso kapa mohopolo oo mmadi ya balang ka thello a ka bang le ona ha a bala seratswana. (Mehopolo ho se ho fanwe ka yona padisong ya pele le ya bobedi, ha ho balwa mabolokong a Moralo wa Thuto. 3 Bua tjena: Ke bona/ ke hlokomela-- 4 Bua tjena: Ke ipotsa hore? 5 Baithuti ha ba hloke ho araba dipotso.
Mohlala	<p>Ke bona Sizwe a tsheha, ha Joe a kenela lebelo.</p> <p>Ke ipotsa hore, ebe sena se ke ke sa utlwisa Joe bohloko na?</p>
Leano la 6: Ho amanya diketsahalo	
Tlhaloso	Ha baithuti ba kopanya/amanya dintlha, Ba bapisa pale le diketsahalo tse etsahetseng bophelong ba bona.(maphelong a bona) kapa ba e bapisa le seo ba kileng ba se bala.(bapisa tema le tema e nngwe) kapa ntho e nngwe e etsahetseng kae kae (lefatsheng.)
Sepheo	<i>Ho kopanya/amanya dintlha ho thusa baithuti ho utlwisa seratswana ka botebo le ho kopanya dintho tse ding tse seng di le teng tse etsahetseng ho bona. Ho bontsha baithuti hore b aka etsa papiso ya pale le pale e nngwe, pale wa e bapisa le bophelo ba hao, kapa wa e bapisa le diketsahalo tse teng mona lefatsheng – – – kapa tlhahisoleseding e tsejwang lefatsheng lohle.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng. 2 Botsa baithuti potso ena: Ke nakong efe moo o neng o labalabela ho ba mohlodi? 3 Bontsha le ho fana ka mohlala wa ho araba potso, e tshwanang le ena: Ha Joe o ne a labalabela ho ka hlola lebelong, O ile a nkgopotsa ka moo re neng re hlodisana le moholwane wa ka sekolong ka teng. Kamehla moholwane o ne a fumana matshwao a hodimodimo dithutong tsohle, batswadi ba rona ba ne ba ikgantsha ka yena. Le nna ke ne ke batla hore ba ikgantshe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Wena, sena se ho hopotsa eng ka bophelo ba hao? 2 Bolela nako eo sena kapa se tshwanang le sona se neng se etsahale ho wena? 3 Haeba o ne o le Joe, o nahana hore o ne o ka etsang ha Sizwe a ho tsheha? 4 O nahana hore Sizwe o ile a ikutlwa jwang hoba Joe a mo hlole? 5 Ebe ke sebakadi sefe seo o se tsebang se ho hopotsang ketso ena?

Leano la 7: Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang, empa o se na bonnete ba tsona.	
Tlhaloso	<p>Ho nka qeto ka dintho tseo o di bonang empa o sena bonnete ba tsona, le ho sebedisa seo o se tsebang, le seo o ntseng o se bala, moo o nang le bokgoni ba ho ka lepa kapa ho noha (guess) se leng sio paleng. Sena se bolela hore o kgona ho ka bala pakeng tsa mela, e leng ho elellwa ketso kapa taba e itseng eo ho sa bueng ka yona paleng ena.</p> <p>Ka nako e nngwe, mongodi ha a ngole ditaba kaofela ka botebo, empa o siya ditaba tse ding di sa fella, e le hore mmadi a iketsetse qeto le ho iphumanela dikarabo ka bo yena.</p>
Sepheo	<i>Baithuti ba hloka ho sebetsana le dikarolo tsa pale ba tle ba kgone ho ka bala dipakeng tsa mela. Hore ba fihlele sena, ba lokela ho sebedisa seo ba se badileng mmoho le seo ba se tsebang ho iphumanela taba e sa ngolwang empa ho buuwa ka yona kapa e sa ngolwang mona paleng.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana leqepheng 2 Botsa baithuti: Ke eng seo o se tsebang ka sena? Ebe seratswana sona se bolelang? 3 Botsa baithuti: Ke eng seo re ka se nohang hape ka seratswana sena? Ebe ho na le seo seratswana se sa re bolelleng sona? 4 Botsa baithuti: Ke eng eo re ka e bolelang/nahanang ka Joe ho ya ka tsela eo a neng a ikwetlisa ka yona? 5 Botsa baithuti: Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 6 Ha baithuti ba sokola kapa ba na le bothata ba ho ka araba, ba fe mohlala oo ba ka o bapisang le seo ba se tsebang 7 Sebedisa tse latelang, Foreimi ya dipolelo ho ka thusa: 8 E itshetlehile hodima ... Ke nahana hore ...
Mohlala	<p>Seratswana</p> <p>Moholwane wa ka o ile a etsa kopo yah o ya Yunibesiting. Ha ke fihla hae, ke fumana maholwane a tshwere lengolo abile a bobosela. Mme yena o ne a lla a bile a bososela, a mo hakile.</p> <p>Papiso/ ho amanya</p> <p>Ka mabaka a hobane Moholwane/Abuti o kentse kopo ya sebaka mane Univesiting, le hore o tshwere lengolo a thabile haholo, ke noha hore kopo ya hae e amohetswe.</p>
Leano la 8: Ho etsa hlahlobo/Tekolo	
Tlhaloso	Ha re lekola pale ena, o ka lekola le ho hlahloba karolwana ka nngwe ya pale ena.
Sepheo	<i>Baithuti ba tshwanetse ho rutwa ho lekola le ho hlahloba seratswana, le ho fana ka mabaka a tekolo kapa hlahlobo ya bona.</i>
Mehato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala seratswana se leqepheng. 2 Botsa baithuti potso e lekolang, ba kope ho fana ka mabaka a dikarabo tsa bona. Mohlala: Ebe o nahana hore X o entse ntho e nepahetseng? Hobaneng ha o rialo? Fana ka mabaka a karabo ya hao. 3 Mamela le ho buisana ka dikarabo tsa baithuti. Etsa bonnete ba hore dikarabo tsa baithuti di a utlwahala le hore di na le kelello. 4 Haeba baithuti ba a sokola, arolelana/sebedisa tekolo ya hao e le mohlala: Ke nahana hore X o entse ntho e nepahetseng hobane X

Mohlala

Dipotso tse ding tsa Tekolo di qala tjena:

- 1 O nahana hore----
- 2 O dumellana le--
- 3 maikutlo a hao ke---
- 4 Ebe o rata----

Ka tlase ke ditlhaloso tsa mekgwa ya ho ruta mohato o mong le o mong wa ho bala ka kopanelo.

Thuto: **Pele o bala**; Padiso ya pele; Padiso ya bobedi le ka morao ho ho bala.

Tlhaloso ena e thusa hore ho be le kutlwisiso e utlwahalang e etsang hore padiso e tsamaye mmoho le thuto e nngwe le e nngwe e rutwang.

HO BALA KA KOPANELO: BOITOKISETSO PELE O BALA.**HO BALA KA KUTLWISISO: LEANO: HO LEPA/HO NOHA.**

Ha re itokisetsa ho bala, re bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ka ho ruta baithuti ho nahana ka pale, pele ba bala.

- 1 Bolella baithuti hore kajeno ba tlike ho shebana le ditshwantsho tse hlahellang paleng, ebe ba nahana ka pale.
- 2 Bolella baithuti hore ka lebaka la seo ba se bonang, ba tla lepa/noha ka diketsahalo paleng. Hona ho bolela hore ba tlike ho sebedisa ditshwantsho tse bukeng ho leka ho noha seo pale e buang ka sona.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ba se shebe setshwantsho ka seng bukeng. Ba shebe ka moo ditshwantsho kaofela tsa buka di amanang, e le ho fumana hore di kopana jwang kapa di tsamaelana jwang. Setshwantsho ka seng se lokela hoba le kopano le ditshwantsho tsohle tse bukeng, mme di leke ho bontsha kopano/ tsamaelano ya pale kaofela.
- 4 Bontsha baithuti bokantle ba buka le ho bala Sehlooho sa buka o balla hodimo.
- 5 Botsa baithuti hore: Ha o nahana ho etsahala eng paleng ena?
- 6 Ka mora moo: Sheba setshwantsho ka seng sa pale, ebe o botsa baithuti dipotso.
 - a Ebe o bona eng mona setshwantshong?
 - b O nahana hore ho etsahala eng moo?
 - c O nahana hore hot la etsahala eng kamorao ho moo?
- 7 Haeba baithuti ba sokola ho kopanya diketsahalo kapa dintlha, ba thuse hore ba fihlelle sena.
- 8 Mohlala: Ebe o sa hopola hore moshanyana enwa o ne a etsang leqepheng le fetileng? O etsang jwale? O nahana hore ho etsahala eng jwale?
- 9 Ha o fihla setshwantshong sa ho qetela bukeng, botsa baithuti hore: Ebe o nahana hore pale ena e tla fella jwang (e tla ba potso e lokelang ho ya ka setshwantsho)
- 10 Leboha baithuti k aka tshebetso ya bona ya ho lepa.
- 11 Haeba o na le nako, bala pale ntle le kgefutsa kgetlo le le leng.

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA PELE.

MOKGWA WA HO BALA KA KUTLWISISO: ONA KE MOKGWA O SEBEDISWANG LE HO ELELLWA MORALONG WA THUTO.

Ho Padiso ya pele, re qala ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o bala ebile o hlalosa pale ho baithuti. Hape re bontsha ka ketso hore o nahana jwang ka pale. Pele ho ho bala, bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore ha re bala kapa re mametse pale ho bohlokwa kamehla ho nahana ka pale. Kajeno, ke tlile ho le bontsha kamoo ke nahanang ka teng ka pale. Ke tlo le bontsha sena ka homohlala) iketsetsa setshwantsho ka kelellong ya ka. Ho na ho bolela hore, ha o ntse o bala, o iketsetsa baesekopo ka hloohong ena ya hao.*

- 1** Bala leqephe ka leng ka bo qhetseke le ka thello. Ha o ntse o bala, sebedisa mekgwa e thusang ho hlalosa ho bala, sebedisa diketso, pontsho tse fapaneng tsa sefahleho le lentswe la hao o le theola le ho le phahamisa ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2** Ha ho kgonahala, kgefutsa mme o hlalose lentswe kapa polelo ho baithuti.
- 3** Ka yona nako eo, ya padiso ya pele, re boetse re tsepamisa maikutlo ho bontsheng le ho ruta maano a ho bala ka kutlwisiso ho baithuti.
- 4** Qetellong ya ho leqephe le leng le le leng, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 5** Ha o qetile ho balla baithuti leqephe, kgefutsa mme o bontshe hore o nahana ka se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o nahana eng ka pale. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 6** Leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tse mmalwa tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara lebokose.
- 7** Dumella baithuti ba fapaneng ho araba dipotso tseo.
- 8** Bontsha baithuti hore ho ka ba le dikarabo tse fapaneng bakeng sa potso e le nngwe, le hore baithuti ba a fapana ka maikutlo,

HO BALA KA KOPANELO: PADISO YA BOBEDI.

LEANO LA KUTLWISISO: LEANO LE SEBEDISWANG LE TLA FUMANWA KA HARA MORALO WA THUTO.

Ho Padiso ya bobedi, re tswella ka ho bopa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha o balla baithuti, le ho bontsha ka ho etsa ka moo o ka nahanng ka pale. Boela o bolella baithuti hore o tlilo etsa eng. *Bua tjena: Baithuti, ena ke nako ya ho bala ka kopanelo. Hopola hore kamehla ha re bala kapa re mametse pale hobohlokwa ho nahana ka pale. Kajeno, ke batla ho le bontsha hhore o ka nahana ka pale jwang. Ke tlilo etsa tjena, (Mohlala) ke tlilo bopa setshwantsho ka kelellong ya ka ka pale. Hona ho bolela hore ha ke ntse ke bala ke tla iketsetsa baesekopo ka hlohong kapa kelellong ya ka.*

- 1 Ha morao bala leqephe le leng le le leng ka thello le boqhetseke. Ha o ntse o bala, sebedisa diketso, pontsho ya sefahleho, sebedisa le lentswe la hao o le theola o le nyolla ho bontsha kutlwisiso e le ho hlalosa diketsahalo.
- 2 Ka yona nako eo. Ha o bala padiso ya bobedi, O ka bontsha ka ho etsa hore o nahana jwang ka pale.
- 3 Qetellong ya ho bala leqephe, o tla bona mabokose a mmala a mabedi, mme a ngotswe tjena: Palo ya pele le Palo ya bobedi.
- 4 Ha o qetile ho balla baithuti leqephe la pele, kgefutsa mme o bontshe hore o a nahana ka ho bala kapa ho bolela se ka lebokoseng. Ha o etsa sena o bontsha ka ketso hore o *nahana jwang ka pale*. Ho bohlokwa ho utlwisisa seo o se buang – – ha seo se balang se sa utlwahale, se ke ke sa utlwahala le ho baithuti.
- 5 Ka leqepheng la ho qetela la pale, ho na le dipotso tsa Padiso ya pele le ya bobedi ka hara mabokose.
- 6 Neha baithuti ba fapaneng sebaka sa ho araba dipotso.
- 7 Qetellong, laela baithuti ho iketsetsa dipotso ka pale.
 - a Kopa baithuti ho sebetsa ka bonngwe ho nahana ka dipotso tseo ba ka di botsang ka pale eo.
 - b Ha ho hlokahala/kgonahala, hopotsa baithuti ka dipotso tse ding tsa mantswa kapa dipolelo. Mohlala; Mang; Neng; Ho kae; Jwang le Hobaneng; fana ka maikutlo a hao; O nahana hore; lenane jwalojwalo.
 - c Bolella baithuti ho qoqa le ho buisana ba be ba arolelane dipotso.
 - d Ebe o kopa baithuti ho arolelana dipotso le baithuti bohle.
 - e Neha baithuti sebaka sa ho araba dipotso.

HO BALA KA KOPANELO: KA MORAO HO HO BALA

Lebaka la hoba le mesebetsi kamora ho bala, ke ho neha baithuti monyetla wa ho kopanya kutlwisiso ka pale, le ho sebedisa puo e ntjha eo ba ithutileng yona.

Kamorao ho bala ka kopanelo, o tla etsa o mong wa mesebetsi e latelang:

- 1 Ho taka setshwantsho sa pale
- 2 Ho etsa papadi ka pale
- 3 Ho qoqa kapa pheta pale ka molomo.
- 4 Ho araba dipotso ka pale e le ho hlahloba kutlwisiso.

TAKA SETSHWANTSHO KA PALE.

- 1 Laela baithuti ho dula madulong a bona, ba ntshe dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikeraone
- 2 Bolella baithuti hore ba tlo iketsetsa ditshwantsho ka dikelellong tsa bona ka pale. Hopotsa moithuti hore ha a iketsetsa setshwantsho ka hlohong ya hae, o nahana ka hore ntho ena e shebahala jwang, e nkgwa jwang, ha o e tswara e jwang ebile e utlwahala jwang. Ba bile ba ba le pono ya hore ba ikutlwa jwang ka sebakadi sena, mosebetsi kapa ntho e itseng e fumanwang paleng.

- 3 Botsa baithuti ho tutubala mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 4 Ha o qetile, kopa baithuti ho bula mahlo a bona, ebe o mamela setshwantsho seo ba iketseditseng sona dikelellong tsa bona. Baithuti baka ngola hore setshwantsho sena sa bona se shebshala jwang, se nkgang jwang, tatso ya sona e jwang. jj
- 5 Ebe, baithuti ba sebedisa qaleho ya polelo / e le ho ngola polelo kapa tse pedi ka setshwantsho seo ba ipopetseng sona aka kelellong tsa bona.
- 6 Qetellong, dumella baithuti ho buisana le ho arolelana ka dipono tsa bona le balekane.

HO TSHWANTSHISA PALE (HO QAPA PAPADI KA PALE)

- 1 Beha baithuti mmateng kapa kante moo ho kgutsitseng.
- 2 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlilo tshwantsha le ho bapala dikarolo tse itseng tsa pale eo ba e badileng.
- 3 Phahamisa buka e kgolo, hore baithuti ba e bone, ebe o bala leqephe le qalang.
- 4 Laela baithuti ho qapa papadi efe ho tswa paleng
- 5 Tshwantsha/ Bontsha ketso eo le baithuti.
- 6 Pheta hape leqephe ka leng
- 7 Kwetlisa baithuti ho hlokomela matshwao a bontshang hore ba tshwanetse ho kgutsa mme ba mamele ha tithjere e ntse e balaleqephe ha a ntse a ba bontsha ka diketso

MOSEBETSI WA HO NGOLA KAPA HO QOQA KA PALE

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona mme ba mamele ka hloko.
- 2 Latela mehato e moralong wa thuto ho pheta / qoqa pale le baithuti.
- 3 Qalong o tla bontsha ka ho pheta ho hong ho tswang paleng.
- 4 Kamora moo o tla bolella baithuti ho nahana ka ho hong ho tswa paleng –baithuti ba seke ba koposa seo titjhere e se qoqileng
- 5 Ebe baithuti ba BUISANA le balekane ka seo baka se phetang ho tswa paleng.
- 6 Qetellong o tla kopa baithuti ba mmalwa ho pheta meqoqo ya bona ho tswa paleng.
- 7 Haeba thuto ena ke mosebetsi o ngolwang, baithuti bat la rala/ngola mosebetsi dibukeng tsa bona.

NGODISO YA KUTLWISISO

- 1 Pele ho thuto, ngola sehlooho sa seratswana tlapangollong.
- 2 Jwale o ka ngola dipotso tse batlang kutlwisiso tlapangollong, hammoho le qaleho ya dipolelo e le dikarabo (moo ho hlokahalang)
- 3 Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona ba ngole sehlooho.
- 4 Bolella baithuti hore kajeno, ba tlile ho nahana le ho ngola dikarabo tsa dipotso tseo.
- 5 Bala dipotso mmoho le baithuti, mme o hlalose moo ho hlokahalang.
- 6 Bolella baithuti hore ba se ke ba ngola dipotso, ba ngole dikarabo feela.
- 7 Tsamatsamaya pakeng tsa baithuti ho thusa ba nang le bothata/ba sokolang
- 8 Metsotsong e mmedi ya ho qetela, sheba dikarabo tsa baithuti mme o ba dumelle ho etsa ditokiso tsa mosebetsi moo ba fositseng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha

Sepheo: Ho mamela moithuti ka mong a balla hodimo, le ho aha, ho totobatsa bokgoni ba ho bala ka kutlwisiso ha moithuti ka mong. Ho dumella le ho fa baithuti bohle ka phaposing monyetla wa ho ikwetlisetsa ho bala medumo ya mantswe, mantswe a hlahang kgafetsa le a makgutshwane, ho arola mantswe a dipolelo tse arohaneng pele a qetela ho ngola mosebetsi wa tsebo kutlwisiso ka bo yena.

Ho molemo ho mamela moithuti ka mong ha a bala bonyane hang ka beke.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA LE BAITHUTI BA SA NKENG KAROLO HO BALANENG:

- 1 Pele o qala ka ho bala ka tataiso ya sehlopha, titjhere o lokela ho fa baithuti ba sa nkeng karolo mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa ho tswa dibukeng tsa bona, kapa maqepheg a tshebetso.
- 2 Etsa bonnete ba hore Maqephe a bona a tshebetso a sireletsihile ho a boloka ka hara faele kappa mokotlana wa polasitiki.
- 3 Kwetlisa baithuti ka tlwaelo ya ho bala Sesotho ka Tataiso ya sehlopha ka mokgwa o latelang:
 - a Dudisa baithuti mmoho le maqephe a bona a tshebetso a ho bala.
 - b Hlalosetse baithuti ka leqephe la pele la mosebetsi oo ba lokelang ho o etsa.
 - c Bitsa sehlopha ho tlilo o balla.
 - d Hang ha baithuti ba qetile ho bala ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
 - e Laela baithuti ho etsa mosebetsi wa phetoho jwaleka: Titjhere o re; Tlola tlola, itsoke, tsoke, ema! Kapa setulo sa ka le nna.
 - *Ela hloko: 30 metsotso ke nako e telele ho bana ba ba nyenyane ho dula ba sebetsa ba kgutitse, ka hoo ba lokela ho etsa diphetoho ka ho etsa dihloko ho kgatholla mmele.*
 - f Dudusa baithuti hantle le maqephe a bona a tshebetso.
 - g Hlalosetsa baithuti leqephe la tshebetso le latelang leo ba lokelang ho le sebedisa.
 - h Bitsa sehlopha se latelang ho tlilo o balla.
- 4 Ke ntho e ntle ho dudisa baithuti ba senang bokgoni ba ho bala mmoho le ba kgonang hore ha ba bala maqephe a tshebetso ebe moo ba kgonang ho thusanang.

SEBOPEHO SA HO BALA LEQEPHE LA TSHEBETSO:

- 1 Leqephe le leng le le leng la tshebetso le na le mosebetsi e 10 (leshome) beke le beke. Ho na le dihlopha tse 10 tsa ho bala ka tataiso ya sehlopha ka beke. Le ha ho le jwalo sehlopha se seng le se seng se na le monyetla wa ho sebetsa le titjhere hang ka beke. Hona ho bolela hore baithuti ba tla qeta mosebetsi ona ka nako ya dikarolo tse 9.
- 2 **Matshwao a hopotsang baithuti ka seo ba lokelang ho se etsa le tsatsi le letsatsi:**
 - a Molomo o ba hopotsa ho qapodisa mantswe.
 - b Leihlo le ba hopotsa ho bala mantswe.
 - c Ngwana a le mong o ba hopotsa ho bala ka bonngwe.

- d** Bana ba babedi ba hopotsa baithuti ka ho bala ka bobedi.
- e** Letsoho le tshwereng pene le ba holopotsa hore ba lokela ho taka kapa ho ngola.
- 3** Lenane la sehlooho la medumo le mantswe a sebediswang kgafetsa a rutwang a lokela ho bolokwa ka hlooko. Dipale tse ntjha di behilwe ka mokgwa wa sebopeho sa medumo le mantswe a tlwaelehileng a beke le beke, mme a kenyelletsa medumo le mantswe a tlwaelehileng a sebedisitsweng nako e fetileng. Hona ho hlalosa hore baithuti ba keke ba bala mantswe ao ba sa a rutwang.

HO ABELA DIHLOPHA SERATSWANA BAKENG SA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

- 1** Bekeng tse pedi tse qalang tsa sekolo, mamela moithuti ka mong a bala ka. Sebedisa ruburiki e ka tlase bakeng sa ho beha bana ho ya ka bokgoni ba bona. Arola baithuti ho ya ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
- 2** Lenaneng lena ho na le dikarolo tse 10 tsa ho mamela baithuti ha ba bala. Hona ho hlalosa hore o ka etsa dihlopha tse 10. Haeba o etsa dihlopha tse ka tlase ho 10 o tla sebedisa nako e ekeditsweng ho thusa baithuti ba sokolang/nang le mathata.
- 3** Ka hare ho tereka o tla fumana foromo eo o tla ngola mabitso a bana ho ya ka dihlopha, le sebaka se tla o dumella ho tereka tshebetso ya bona ya ho bala ho ya ka dihlopha.
- 4** **Ela hloko:** ruburiki ena e arotse bana ho ya ka bokgoni ba bona ba ho bala.
- 5** Ha ho ena le bana ba bongata boemong bo tshwanang, o ka sebedisa tsebo kutlwisiso e le mokgwa o mong wa ho bopa dihlopha hoy a ka bokgoni bah o bala.
- 6** **Ka phaposeng ya baithuti ba 40, ho ka ba le:**
 - Ha ho na sehlopha boemong ba 1, ke sehlotshwana sa baithuti feela.
 - 1 sehlopha boemong ba 2
 - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 3
 - 2 kapa 3 dihlopha boemong ba 4
 - 1 kapa 2 boemong ba 5

Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 1	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 2	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 3	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 4	Ke nahana hore moithuti o bala ka boemo ba 5
<ul style="list-style-type: none"> Moithuti ha a tsebe kapa o tseba mantswe a mmalwa. Moithuti ha a elellwe medumo le tswalano ya ditlhaku. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mmalwa a tlwaelehileng. Moithuti o bonahala a sa elellwe ditlhaku le medumo ya mantswe. Kapa o hloka tataiso ya medumo e fetileng. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. Moithuti o hloka tataiso ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba sokang ba a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba bongata ba mantswe a tlwaelehileng. Mme o kgona le ho qhaqholla ditlhaku tsa mantswe ao ba so kang ba ithuta ona. Moithuti o hloka tataiso ya sewelo ho qapodisa mantswe a thata. Moithuti o bala ka thello. 	<ul style="list-style-type: none"> Moithuti o tseba mantswe a mangata a tlwaelehileng. Moithuti o kgona ho qapodisa mantswe ka nepo. Moithuti o bala ka bokgeleke le ka kutlwisiso. Enwa ke moithuti ya tsebang ho bala ho feta baithuti bohle.

SEO O LOKELANG HO SE ETSA NAKONG YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA:

- 1 Bitsa sehlopha ho tllilo ho balla.
 - a Etsa bonnete ba hore baithuti ba na le pale / seratswana se nepahetseng.
 - b Dudisa sehlopha ka mokgwa wa sedikadikwe.
 - c Hopotsa baithuti ka mantswe a tlwaelehileng ao ba ithutileng ona bekeng. Bontsha baithuti dipapetla tsa mantswe mme ba ithute ho a bala.
 - d Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho bala pale /seratswana ka bonngwe le ka kgutso.
 - e Botsa baithuti ho balla karolo ya seratswana hodimo ka bo bona.
- 2 Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, ho molemo ho ho hopola:
 - a **Supa mantswe ohle a tlwaelehileng.** Hopotsa baithuti hore ho na le mantswe a mang a hlahang kgafetsa, ao re lokelang ho a bala ka bo mong.
 - b **Ho bopa bokgoni ba ho qapodisa mantswe.** Haeba ngwana a sa kgone ho bala lentswe o se mo thuse hang, mo kgothaletse ho le qapodisa medumo ya lentswe e be o mo kopa ho le kopanya ho bopa lentswe leo hape.
 - c **Thoholetsa le ho kgothaletsa baithuti.** Etsa ho bala ka tataiso ya sehlopha e be karolo e bohlokwa ho baithuti mme e ahe boitshepo baithuting.
 - d **Bopa ho bala ka thello. Thusa baithuti ho ntlafatsa ho bala ka thello.** Tsebisa baithuti hore ho bala ha bona ho be jwaleka ha e ka ba a bua. Bontsha ka ho bala ka thello mme baithuti ba o sale morao.
 - e **Aha ho bala ka kutlwisiso.** Bolella baithuti hore ba lokela ho nahana ka mehla ka seo ba tllileng ho se bala. Ruta baithuti ho kgefutsa, ba kgutlele morao, ba phete

seo ba se badileng haeba ba sa utlwisise seo ba se balang. Ruta baithuti ho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ha ba ntse ba bala le ho aha baesekopo dikelellong tsa bona ka seo ba se balang. Ruta baithuti ho hopola seo ba se badileng hape ba kgothaletse ho botsa dipotso haho na le seo bas a se utlwising.

TLHOKOMELO YA MAQEPHE A TSHEBETSO A HO BALA:

- 1 Ke mokgwa o motle ho boloka maqephe a tshebetso ka hare ho faele kapa mokotlana wa polasitiki nakong eo baithuti ba di sebedisang.
- 2 Hlokomela maqephe ana a tshebetso ka makgethe, o a behe ka hantle ha baithuti ba qetile ho a sebedisa.
- 3 O tla kgona ho sebedisa maqephe ana dilemo tse ngata, hobane baithuti ha ba ngolle ho tsona, ba ngola dibukeng tsa bona.

FAPANYETSANO YA HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA.

Hopola hore ntlha ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha ke ho mamela moithuti ka mong a bala, ele ho bopa tsebo le bokgoni ba ho bala. Haeba o sena sebaka se lekaneng ka phapusiburutelong, kapa o sa kgone ho laola maemo a baithuti ka phaposing nakong eo ba balang ka yona ho na le mokgwa o mong.

Nakong ya ho bala ka Tataiso ya Sehlopha, dudisa baithuti bohle ditulong le maqephe a bona a tshebetso mme o etse se latelang::

- 1 Hlalosa leqephe la tshebetso leo ba tlileng ho le sebedisa.
- 2 Jwale, bitseta moithuti ka mong ho wena hore a tlo ho balla hodimo.
- 3 Mamela moithuti ka mong a bala karolo e loketseng bokgoni ba hae.
- 4 Bopa bokgoni ba baithuti ba ho bala.
- 5 Ka mora metsotso e 15, laela baithuti ho etsa phetoho ya mosebetsi.
- 6 Jwale dudisa baithuti ditulong tsa bona mmoho le maqephe a bona a tshebetso.
- 7 Hlalosa mosebetsi o latelang oo baithuti ba tlang ho o etsa.
- 8 Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla ho wena ho tlo ho balla.

Haeba o nka qeto ya ho sebedisa mokgwa ona wa ho phapanyetso wa ho mamela ho bala, etsa bonnete ba ho mamela moithuti e mong le e mong bonyane hang ka beke.

Tshebetso ya ho ngola

Sepheo: Ho ruta baithuti ho ngola menahano ya bona ya sethathong ba ntse ba fumana thuso ho titjhere. Ho bontsha baithuti hore ha ba latela mokgwa o itseng wa ho ngola ba na le monyetla wa ho fetola, ho lokisa le ho ba le mehopolo e meng e metjha ntle le ho ngola ka nepo hang ha ba qala ho ngola feela.

Mokgwa wa ho ngola o na le mehato ena, moralo, mothalo, tokiso ya diphoso, phatlalatso le ho hasa. Mehato ena e mene ya ho ngola e rutwa le ho latelwa dikereiting tse tharo, ho kgothaletsa bokgoni ba ho ngola ba baithuti.

RALA MOSEBETSI WA NGOLA

- 1 Lenaneong lena, moralo o ruta baithuti mokgwa wa ho rala ba sebedisa:
 - a Lanane
 - b Mmapa wa monahano
- 2 Pele baithuti ba etsa meralo ya bona, titjhere o tshwanetse ho ba bontsha moralo wa hae tlapangollong hore ba tsebe hantle seo ba tshwanetseng ho se etsa. Moralo wa Thuto o ho bontsha hantle seo o tshwanetseng ho se etsa.
- 3 Hlalosetsa baithuti hore ka mehla o NAHANA ka seo o tlang ho se ngola. O hlalose menahano ya hao o buela hodimo hore baithuti ba utlwe hantle.
- 4 Sebedisa sebopeho sa moralo ho bopa moralo wa hao wa ho ngola.
- 5 Ka mora moo neha baithuti metsotswana ya ho nahana ka seo ba tlileng ho se ngola.
- 6 Dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka seo ba se nahanang.
- 7 Qetellong bontsha le ho thusa baithuti ha ba ntse ba sebedisa sebopeho sa moralo ho phethela meralo ya bona

MOTHALO WA BONGODI

- 1 Pele thuto ya ho ngola e qala, ngola foreimi ya moralo wa hao hape o tswang thutong ya MANTHA tlapangollong.
- 2 Ngola foreimi ya ho ngola tlapangollong
- 3 Ka mora moo hlalosa ha kgutshwanyane mme o bontshe baithuti ka moo b aka sebedisang meralo ya bona ho etsa mothalo.
- 4 Bontsha baithuti sebopeho sa foreimi ya ho ngola e tla ba thusa.
- 5 Ha baithuti ba ntse ba phethela methalo ya bona, tsamatsamaya ka phaposing ho thusa ba ntseng ba sokola.

TOKISO YA DIPHOSO BONGODING

- 1 Ngola tlapangollong lenane la hlahlobo le tswang moralong wa thuto.
- 2 Bala lenane mme o hlalosetse baithuti tsela eo le tla sebediswa ka yona.
- 3 O ka nna wa bontsha baithuti tokiso ya phoso e tlwaelehileng.
- 4 Dumella baithuti nako ya ho lokisa mosebetsi wa bona ba sebedisa lenane la hlahlobo

PHATLATSO LE KGASO YA BONGODI

- 1 Laela baithuti ho ngola ka bohleweki mosebetsi wa bona wa qetelo.
- 2 Neha baithuti monyetla wa ho fapanya le ho bala dibuka tsa balekane.

- 3 Neha baithuti ba fapaneng monyetla wa ho balla bana ba bang kaofeela ka phaposing
- 4 Kopa baithuti ba mmalwa ho ngololla mosebetsi wa bona maqepheng a hlwekileng, ho taka le ho o saena.
- 5 Bokella dibuka tsa baithuti. O lokela ho tshwaya feela mesebetsi e mmedika kotarao sebedisa diruburiki tseo o di neuweng.
- 6 Hape, boitshepo ke karolo ya bohlokwa ho hodisa botsebi ba bongodi.

Maano a ho ngola

Sepheo: Ho matlafatsa baithuti ka maano a ho fetolela menahano ya bona ho bongodi ba sethathong.

- 1 Latela Moralo wa Thuto ho phethela mosebetsi wa ho ngola wa beke le beke.
- 2 Moralong wa thuto, o tla elellwa hore ho latelwa mokgwa o itseng ka nako tsohle. Hona ho thusa baithuti hore ba tsebe seo b aka se lebellang thutong tsa ho ngola.
- 3 Otlala elellwa hore maano a fapaneng a rutwa baithuti ha nyane ha nyane hore ba kgone ho phethela diforeimi tsa dipolelo tsa bona ka nepo.
- 4 Sepheo ke hore baithuti ba kgone ho sebedisa maaano ana ka mokgwa o itaolang.
- 5 Maano ana a thusa bana hoba le boitshepo ka bongodi ba bona ka ho ba bontsha hore hona le mehato e latelwang ya bongodi.

LEANO LA 1: TITJHERE O BONTSHA KA HO NGOLA PELE

- a Titjhere o bontsha baithuti pele (o bontsha baithuti hantle seo ba tlileng ho se etsa). Ka ho bona seo titjhere e se etsang, baithuti ba tseba hantle se lebelletsweng ho bona.

LEANO LA 2: BANGODI BA NAHANA PELE BA NGOLA

- a Bongodi ke ketso ya ho ngola mehopolo ya hao pampiring / bukeng
- b Hona ho bolela hore bangodi ba tshwanetse ho nahana pele ba nka qeto ya seo ba tlang ho ngola ka sona
- c Hona ho bolela hape horeha hona karabo e nepahetseng kapa e sa nepahalang bongoding – mongodi e mong le e mong o ngola ka seo a ratang ho ngola ka sona.
- d Kamehla fana ka sebaka sa hore baithuti ba nahae ka seo ba batlang ho ngola ka sona

LEANO LA 3: BANGODI BA SEHELA LENTSWE LE LENG LE LE LENG MOLA

- a** Baithuti ba nahana ka dipolelo tseo ba batlang ho di ngola mme ba buella hodimo.
- b** Ba bala hore mantswe a makae polelong, ebe ba seha mela bakeng sa lentswe ka leng.
- c** Mela e sehwa ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona, le ho tloha hodimo leqepheng ho ya tlase.
- d** Mela e tshwanetse hoba bolelele ba lentswe ka leng.
- e** Ho be le sebaka pakeng tsa mantswe
- f** Qetellong ya polelo baithuti ba kenye kgutlo.
- g** Ha mela e se e seuwe, baithuti ba ngola mantswe ao ba a tsebang, kapa ba leke ho ngola medumo ya mantswe e qalang pele ba ka batla thuso ho titjhere.
- h** Hona ho fana ka sebopeho bongoding ba moithuti, le ho hodisa boitshepo. Le baithuti ba sokolang ba ka qala ho ngola ka mokgwa ona.

LEANO LA 4: BANGODI BA SEBEDISA DISEBEDISWA HO NGOLA MANTSWE

- a** Ruta baithuti hore ba se ke ba kopa thuso ha ba ngola mantswe ao ba sa tsebeng. Ba tshwanetse ho sebedisa disebediswa tse teng ho fumana tsela ya ho ngola lentswe leo ba sa le tsebeng. Mohlala
 - Mantswe a leboteng
 - Dibuka tse ding
 - Lenane la piletso
 - Ba ka botsa le balekane ba bona ka phaposing

LEANO LA 5: BANGODI BA SEBEDISA MEHOPOLO YA BONA HO NGOLA MANTSWE

- a** Baithuti ba lokela ho hopola mantswe ao ba ithutileng ona, le hore ba kgone ho a ngola ao tswa kelellong tsa bona.

LEANO LA 6: BANGODI BA BUA MANTSWE BUTLE JWALOKA KGUDU

- a** Ruta baithuti ho bua lentswe leo ba sa le tsebeng ka boiketlo hore ba kgone ho utlwa medumo e fapaneng ya lentswe leo.
- b** Ka moraho ho moo, ruta baithuti ho ngola modumo o mong le o mong oo ba o utlwang. (Ba kanna ba se ngole lentswe ka nepo, feela hona e tla be e le qaleho ya bona ya ho ngola mantswe ao ba sa a tsebeng. Mohlala **metsi** a ka ngolwa jwaleka **mitsii**. Titjhere e ka sebedisa hona ho bopa lentswe le nepahetseng.)
- c** Leka ho bala mongolo wa bana wa fonetiki, ebe o thoholetse baithuti ha ba sebedisitse tsebo ya bona ya fonetiki ho bopa mantswe. Ena ke tsebo e tshwanetseng ho kgothaletswa baithuti.

LEANO LA 7: BANGODI BA BALA SEO BA SE NGOLANG

- a** Baithuti ba ipalla dipolelo tsa bona hodimo kapa ba balla balekane ba bona. Ho bala ha mosebetsi wa molekane ho etsa tshebetso ya ngola e be le moelelo.
- b** Ha ba ntse ba bala jwalo ba ele hlooko hore ha ho mantswe ao ba a siyang morao.
- c** Ba ele hlooko le hore tatalano ya mantswe e nepahetse.
- d** Ho bohlokwa haholo ke hore o latele moralo ona hore baithuti ba natefelwe ke mokgwa ona wa ho bala, ba be motlotlo ka seo ba se ngotseng

LEANO LA 8: BANGODI BA BUISANA/QOQA KA BOBEDI

- a** Ha thuto e ntse e tswepele, neha baithuti monyetla wa ho buisana ka bobedi, ba qoqelane ka seo ba se ngotseng
- b** Hona ho ka sebediswa ele monyetla wa ho arolelana dikgopolo ka seo se tla ngolwa, ho bala seo ba se ngotseng, ho qoqa ka ditshwantsho tsa bona le ho etsa bonnete ba hore ba utlwisisa seo ba tshwanetseng ho se etsa.
- c** Ruta baithuti ho shebana le ho buisana ka kgutso ha ba ntse ba shebane.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKOPANONYANA

- a** Lena ke leano la bohlokwa le ka sebediswang ha baithuti ba ntse ba ngola.
- b** Tsama-tsamaya ka phaposing mme o thuse moo baithuti ba sokolang.
- c** Tshwara kopanonyana le moithuti ya sokolang.
- d** Sheba mosebetsi wa moithuti, mamela moithuti mme o mo nehe thuso eo a e hlokang.
- e** Hopola ho neha baithuti bohle nako e ikgethileng, ho thoholetsa boiteko ba bona le tswelopele ya bona.

**Kereiti 1
KOTARA 3**

Beke

1

MOKOTABA:

Ho potoloha

toropo

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa dibaka tse fapaneng toropong, jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka dintlha tse kgahlang ka toropo e haufi motseng wa heno.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti mmoho le dibuka tsa tshebetso tsa DBE di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe 2, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe 3 & 4, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe 5, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa sebaka seo o se ratang toropong.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

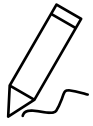
TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele/sa bobedi sa buka e kgolo: Dula o bolokehile Lesego!
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho potoloha toropo
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke eng toropo?
 - b Ke dife dibaka tse ding tsa toropo?
 - c Ke mang ya dulang toropong?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - bolokeha
 - ho se bolokeha
 - kotsi

Raeme kapa pina	Diketso
Toropo ya rona e kgolo.	<i>Arola matsoho ho bontsha bongata</i>
E na le mabenkele a mangata.	
Nna ke rata ho ya supamaketeng kapa moo ho jellwang teng.	<i>Bontsha o etse ekare o a ja.</i>
Nkgono o reka meriana ya hae khemisting.	<i>Etsa ekare o tsamaya ka molamu</i>
Diaparo tsa mme tse ntle di tswa botiking.	<i>Etsa ekare o itjhebile ka seiponeng o boha diaparo tse ntjha.</i>
Bankeng le posong ke moo ke sa rateng ho ya teng.	<i>Bontsha ha o rate, ka ho tsitsinya hlooho le monwana o supang.</i>
Potlaka, Potlaka bese e tla re siya!	<i>Etsa ekare o a matha.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a letsatsi
 - b nonne
 - c pudula
 - d hemo
 - e jete
 - f ngakammotwana
 - g tlholo
 - h le ha ho le jwalo
 - i sipi
 - j pula
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Dula o bolokehile Lesego!
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa ntho e etsang o ikutlwe o bolokehile, le ntho e etsang o ikutlwe o sa bolokeha.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA: Ke ikutlwa ke bolokehile...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla ngola ka ntho e etsang ba ikutlwe ba bolokehile
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke ikutlwa ke bolokehile kae kapa kae toropong ha ke na le ba lelapa laka.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao le ba lelapa la hao, le tsamaya setarateng.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: Ke ikutlwa ke bolokehile ha kena le lelapa laka.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

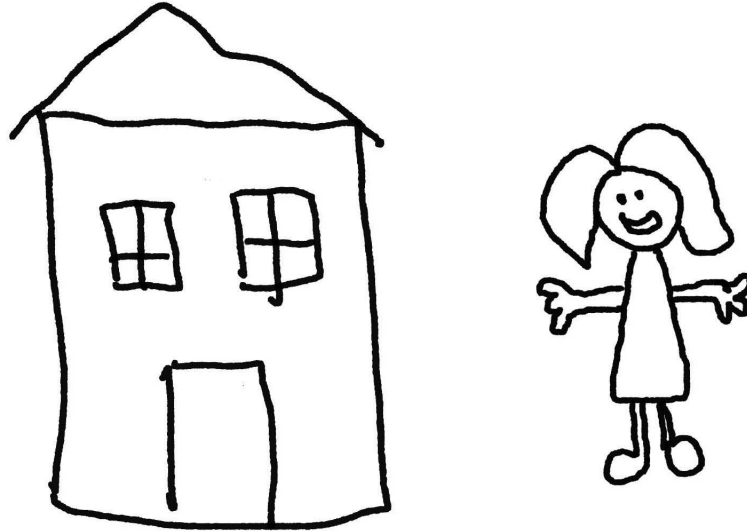
- 1 Sekasekang mantse a mang ka polokeho le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mkgwa ona: lelapa, tshwarane ka matsoho, hae,ji.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke eng e etsang o ikutlwe o bolokehile?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka ntho e etsang ba ikutlwe ba bolokehile.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke ikutlwa ke bolokehile...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tla eketsa dintlha tse ding mongolong wa rona ka Laboraro.**

Ke ikutlwa ke tshireletsehile ha
ke le sekolong.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 1.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Modumo O Motjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /tl/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /tl/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane.
- 4 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /tl/?
- 5 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **tlola, tlisa, mmutla**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **tlala, tlola, tlama, mmutla, tlisa, tlile**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

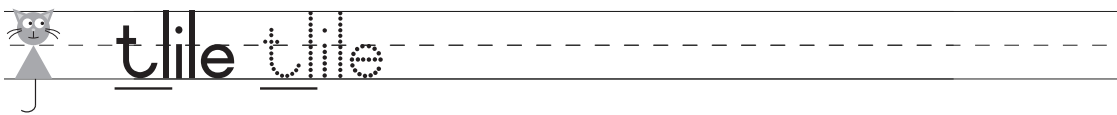
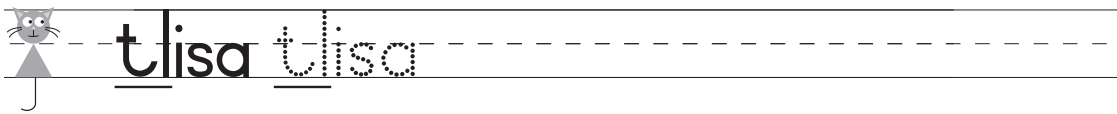
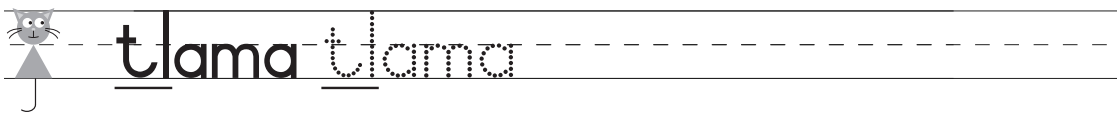
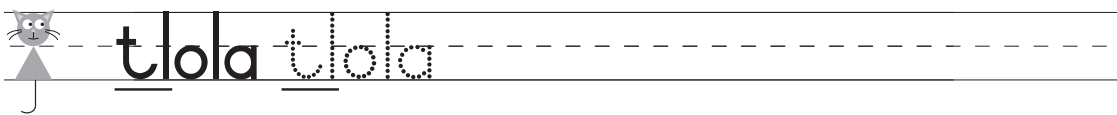
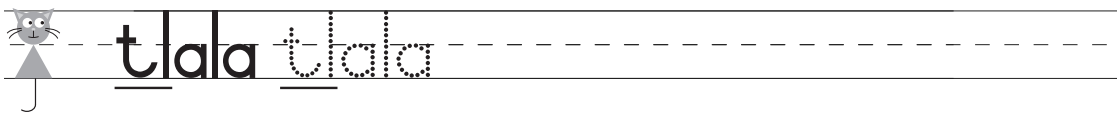
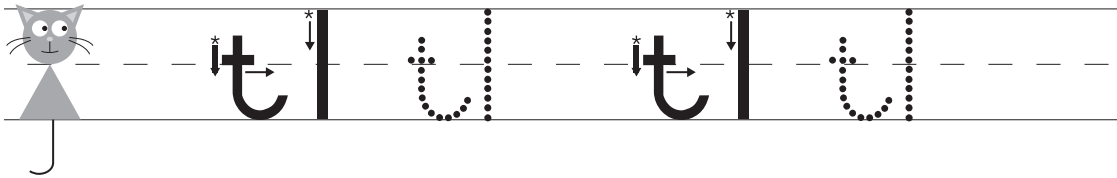
Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku / mantswe / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane le tse kgolo: **tl**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

BEKE 1

MAANO A KUTLWISISO: KE A IPOTSA / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Dula o bolokehile Lesego!</u></p> <p>Moqebelo o mong ka matjeke, mme wa Lesego o ile a kena tseleng ho etela motswalle wa hae. O ile a dumedisa Lesego le Mapule mme a ba haka. 'Le bolokehe!'</p> <p>Hopolang, le dule le le mmoho ka nako tsohle. Ha le ya mabenkeleng, le tsamaye ka thoko mmileng – eseng diphaseijing tse pakeng tsa matlo! Le se ke la tsamaela haufi le dishebini.</p>	
<p>Ha moraonyana motsheareng wa mantsiboya, Ntate Thapelo, moahisane wa Lesego a mmita. O ile a ntsha tjehelete. 'Ke kopa o nkele lebenkeleng lane le ka mora shebini o nthekele papa le nama.' a mmolella, 'O ka nna wa ithekela le dipompong tseleng.'</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Lesego o tla ya ho lo rekela Ntate Thapelo dijo?</p>
<p>Lesego o ile a nahana ho bitsa Mapule a tsamaye le yena. Empa, o ne a sa batle ho arolelana tjehelete ya dipompong le ausi wa hae!</p>	<p>Lesego o a tseba hore ha a tlameha ho tsamaya a le mong! Hape o a tseba hore ha a tlameha ho atamela shebini! Ke a ipotsa hore Lesego o tla mamela ditaello tsa mme wa hae na?</p>
<p>E ne e se e ba lata empa Lesego o ile a nahana hore mohlomong ha a ka ya ka potlako o tla kgutla pele mme wa hae a fihla. Ebe, mme wa hae a ha a na tseba. Lesego o ile a nka tjehelete ho Ntate. 'Ke letseditse shopo eo. Dijo tsa ka di tla be di lokile ha o fihla.' Ntate Thapelo a rialo, a bososela.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Lesego o tla kgona ho kgutlela hae pele ho mme wa hae?</p>
<p>Lesego o ile a sunya tjehelete ka pokotong ya hae mme a qalella ho mathela shopong. Mme wa hae o ne a mo hlokomeditse hore a tsamaye ka thoko ho mmila ha a ya dishopong. Empa ho ne ho le haufinyana ho paroletsa diphaseijing. O ile a nahana hore ha a ka tswa ka diphaseijing o tla kgutla pele ho mme wa hae. Ebe, mme wa hae ha a na tseba.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na mme wa Lesego o tla ikutlwa jwang ha a ka bona Lesego a matha diphaseijing?</p>
<p>Eitse ha Lesego a bona shebini. O ile a mathela phaseijing ho ya shopong. O ile a ya khaontareng. 'Ke tlo lata dijo tsa Ntate Thapelo,' a rialo a bile a fana ka tjehelete.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na mme wa Lesego o tla ikutlwa jwang ha a bona Lesego a le pela shebini, a le mong?</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Ha Lesego a retoloha a tsamaya, banna ba bararo ba ne ba eme phaseijing e sesane. Ba ne ba mo shebile. O ne a tshohile. 'Ke nahana hore ke a tseba hobaneng mme a mpoelletse hore ke se ke ka tla pela shebini,' a nahana.	Ke a ipotsa hore na lena ke lekgetlo la pele ntho ena e tshosang e etsahalla Lesego pela shebine.
Lesego o ile a sebedisa tjehelete e setseng ho ithekela dipompong shopong. Ho ne ho se ho tlo ba lefifi.	
O ile a matha phaseijing, a tatetse ho fihla hae pele ho ba lefifi le pele mme wa hae a kgutla. Eitse ha a ntse a matha, mohlankana e mong o ile a mo hweletsa, "Tlo kwano ngwananyana! Tlo re bue!" a rialo. Lesego o ile a utlwa a tshohile haholo. 'Ke nahana ke a tseba hobaneng mme a ntaetse hore ke se ke ka tsamaya diphaseijing,' a nahana a bile a tiisa a matha ka lebelo.	Ke a ipotsa hore na lena ke lekgetlo la pele ntho ena e tshosang e etsahalla Lesego pela shebine.
Qetellong ha a fihla hae, Ntate Thapelo o ne a mo emetse. 'Mme wa ka o se a fihlile hae? Na o ile wa mmona?' Lesego a mmotsa a tshwenyehile. 'Tjhe, ha ke so mmone,' Ntate a rialo. Lesego o ile a kga moya wa ho imolloha.	
Ha Lesego a dutse setupung a ja dimonamone, o ile a nka qeto. O ile a qeta hore ha a sa hlola a ya pela shebine kapa a matha diphaseijing hape.	Ke akanya hore Lesego o a eellwa hore o ne a kentse bophelo ba hae kotsing. O a tseba hore ho na le dintho tse mpe tse ka etsahalang ho fetisa tsela eo mme wa hae a ka halefang ka yona.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Ntate Thapelo o ile a kopa Lesego a ye hokae?	O ile a mo kopa hore a ye shopong kamora shebini ho mo latela dijo tsa hae.
Mme wa Lesego o ile a mo hlokomedisa hore a seke a ya hokae?	O ile a mo hlokomedisa hore a se ke a ya pela dishebini kapa a matha diphaseijing.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Lesego a ile a ya shebining, le ha mme wa hae a ne a mo hlokomedisitse hore a se ke a ya?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a sa nahane hore ho na le ntho e mpe e tla mo etsahalla. Hobane o ne a batla ho reka dimonamone! Hobane Ntate Thapelo o ile a mo kopa hore a lo mo latela dijo tsa hae shopong. Hobane o ile a qeta hore mme wa hae ha a na tseba!

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

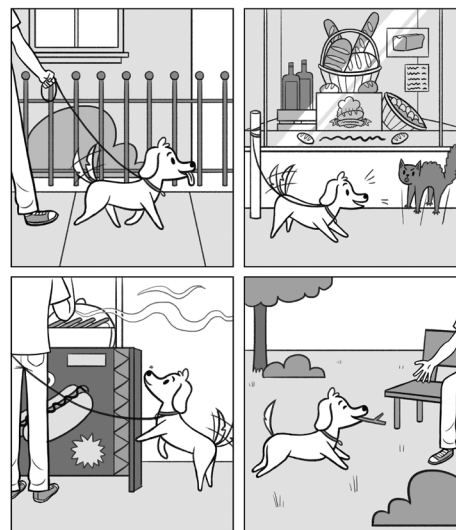
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - hlokomedisa
 - tlhokomediso
 - phaseiji

Raeme kapa pina	Diketso
Toropo ya rona e kgolo.	<i>Arola matsoho ho bontsha bongata</i>
E na le mabenkele a mangata.	
Nna ke rata ho ya supamaketeng kapa moo ho jellwang teng.	<i>Bontsha o etse ekare o a ja.</i>
Nkgono o reka meriana ya hae khemisting.	<i>Etsa ekare o tsamaya ka molamu</i>
Diaparo tsa mme tse ntle di tswa botiking.	<i>Etsa ekare o itjhebile ka seiponeng o boha diaparo tse ntjha.</i>
Bankeng le posong ke moo ke sa rateng ho ya teng.	<i>Bontsha ha o rate, ka ho tsitsinya hlooho le monwana o supang.</i>
Potlaka, Potlaka bese e tla re siya!	<i>Etsa ekare o a matha.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Modumo O Motjha Le Mantswe**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /nk/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana lentswe le leng le nang le modumo /nk/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **nka, nkisa, monko**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **nko, nka, monko, nkile, nkisa**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

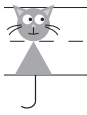
Mongolo:

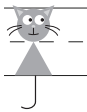
Metsotso e 15

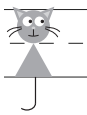
Ho ngola ditlhaku / mantswe/ dipolelo tse ntjha

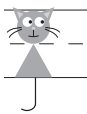
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **nk**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

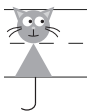
 nk nk nk nk

 nko nko

 nka nka

 monko monko

 nkile nkile

 nkisa nkisa

 Ntate o nkile buka.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

BEKE 1

SEHLOHO: Taka setshwantsho sa ntho e etsang o ikutlwe o bolokehile, le ntho e etsang o ikutlwe o sa bolokeha.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ikutlwa ke bolokehile...

Ke ikutlwa ke sa bolokeha...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa polelo mongolong wa wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla ngola ntho e etsang o ikutlwe o sa bolokeha.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngolla.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tla se ngola, jwaloka: Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha ke tsamaya ke le mong lefifing.
- 6 Bontsha ka ho etsa o take setshwantsho sa hao o tsamaya o le mong, bosiu.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke ikutlwa ke sa bolokeha ha ke tsamaya ke le mong bosiu.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantse a mang ka ho ikutlwa o sa bolokeha le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona ke le mong, lefifi, lahlehile, bosiu, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke eng e etsang hore o ikutlwe o sa bolokeha?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ntho e etsang o ikutlwe o sa bolokeha.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke ikutlwa ke sa bolokeha...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tllile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong!

NGODISO

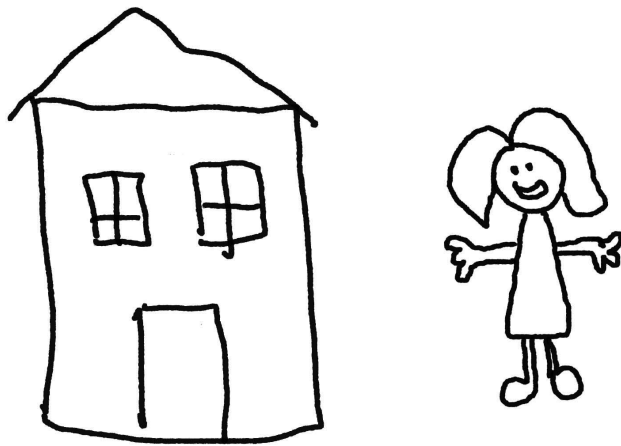
- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.

- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BOISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke ikutlwa ke tshireletsehile ha
ke le sekolong.

Ke ikutlwa ke sa tshireletseha ha
ke setse ke le mong lapeng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tlala**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**tl**/-/**a**/-/**l**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**tl**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**a**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **tlala**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**tla**/-/**la**/ = **tlala**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nkile**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tlisa**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**tl**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**i**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /**s**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**tl**/-/**i**/-/**s**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **tlisa**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**tli**/-/**sa**/ = **tlisa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **nkisa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

BEKE 1

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Dula o bolokehile Lesego!</u></p> <p>Moqebelo o mong ka matjeke, mme wa Lesego o ile a kena tseleng ho etela motswalle wa hae. O ile a dumedisa Lesego le Mapule mme a ba haka. 'Le bolokehe!'</p> <p>Hopolang, le dule le le mmoho ka nako tsohle. Ha le ya mabenkeleng, le tsamaye ka thoko mmileng – eseng diphaseijing tse pakeng tsa matlo! Le se ke la tsamaela haufi le dishebini.</p>	
<p>Ha moraonyana motsheareng wa mantsiboya, Ntate Thapelo, moahisane wa Lesego a mmitisa. O ile a ntsha tjelele. 'Ke kopa o nkele lebenkeleng lane le ka mora shebini o nthekele papa le nama.' a mmolella, 'O ka nna wa ithekela le dipompong tseleng.'</p>	
<p>Lesego o ile a nahana ho bitsa Mapule a tsamaye le yena. Empa, o ne a sa batle ho arolelana tjelele ya dipompong le ausi wa hae!</p>	<p>Ke akanya hore Lesego o tlamehile a batla dimonamome e le kannete.</p>
<p>E ne e se e ba lata empa Lesego o ile a nahana hore mohlomong ha a ka ya ka potlako o tla kgutla pele mme wa hae a fihla. Ebe, mme wa hae a ha a na tseba. Lesego o ile a nka tjelele ho Ntate. 'Ke letseditse shopo eo. Dijo tsa ka di tla be di lokile ha o fihla.' Ntate Thapelo a rialo, a bososela.</p>	<p>Lesego o tshwenyehile feela ka hore mme wa hae a tsebe hore o ile a tlola molao. Ha a nahane ka hore ha ho a bolokeha.</p>
<p>Lesego o ile a sunya tjelele ka pokotong ya hae mme a qalella ho mathela shopong. Mme wa hae o ne a mo hlokomedisitse hore a tsamaye ka thoko ho mmila ha a ya dishopong. Empa ho ne ho le haufinyana ho paroletsa diphaseijing. O ile a nahana hore ha a ka tswa ka diphaseijing o tla kgutla pele ho mme wa hae. Ebe, mme wa hae ha a na tseba.</p>	<p>Lesego o tshwenywa feela ke hore mme wa hae a ka halefa. Ke akanya hore ha a nahane hore ho na le ntho e mpe e ka mo etsahallang.</p>
<p>Eitse ha Lesego a bona shebini. O ile a mathela phaseijing ho ya shopong. O ile a ya khaontareng. 'Ke tlo lata dijo tsa Ntate Thapelo,' a rialo a bile a fana ka tjelele.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Ha Lesego a retoloha a tsamaya, banna ba bararo ba ne ba eme phaseijing e sesane. Ba ne ba mo shebile. O ne a tshohile. 'Ke nahana hore ke a tseba hobaneng mme a mpoelletse hore ke se ke ka tla pela shebini,' a nahana.	Lesego o tshohile. O a elellwa hore hona le ntho e mpe e ka etsahalang pela shebini.
Lesego o ile a sebedisa tjelete e setseng ho ithekela dipompong shopong. Ho ne ho se ho tlo ba lefifi.	
O ile a matha phaseijing, a tatetse ho fihla hae pele ho ba lefifi le pele mme wa hae a kgutla. Eitse ha a ntse a matha, mohlankana e mong o ile a mo hweletsa, "Tlo kwano ngwananyana! Tlo re bue!" a rialo. Lesego o ile a utlwa a tshohile haholo. 'Ke nahana ke a tseba hobaneng mme a ntaetse hore ke se ke ka tsamaya diphaseijing,' a nahana a bile a tiisa a matha ka lebelo.	Lesego o tshohile. O a elellwa hore hona le ntho e mpe e ka etsahalang pela shebini.
Qetellong ha a fihla hae, Ntate Thapelo o ne a mo emetse. 'Mme wa ka o se a fihlile hae? Na o ile wa mmona?' Lesego a mmotsa a tshwenyehile. "Tjhe, ha ke so mmone," Ntate a rialo. Lesego o ile a kga moya wa ho imolloha.	Ke akanya hore Lesego o thabile hore mme wa hae ha a na tseba hore o tlotse molao!
Ha Lesego a dutse setupung a ja dimonamone, o ile a nka qeto. O ile a qeta hore ha a sa hlola a ya pela shebine kapa a matha diphaseijing hape.	Le ha eba mme wa Lesego ha a no tseba, Lesego o nka qeto ya hore ha a sa hlola a tloa melao hape. Ke akanya hore Lesego o a utlwisisa jwale hore na hobaneng mme wa hae a mo elellisitse tseo tsohle.
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Lesego o ile a ithekela dipompong kae?	O ile a reka dipompong shopong tseleng ha kgutlela hae.
Qetellong ya pale Lesego o ile a nka qeto efe?	O ile a nka qeto ya hore ha a sa tla hlola a ya pela shebini kapa a matha ka diphaseijing hape.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Lesego a ile a nka qeto ya hore ha a sa tla hlola a ya pela shebini kapa a matha diphaseijing hape?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a ikutlwa a tshohile ha a ne a le pela shebini. Hobane o ne a tshohile ha a ne a le ka phaseijing a mathela hae. Hobane o a elellwa hore o ne a ka etsahallwa ke ntho e nngwe e mpe.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - imollohile
 - ho fehelwa hwa phomolo
 - qeto

Raeme kapa pina	Diketso
Toropo ya rona e kgolo.	<i>Arola matsoho ho bontsha bongata</i>
E na le mabenkele a mangata.	
Nna ke rata ho ya supamaketeng kapa moo ho jellwang teng.	<i>Bontsha o etse ekare o a ja.</i>
Nkgono o reka meriana ya hae khemisting.	<i>Etsa ekare o tsamaya ka molamu</i>
Diaparo tsa mme tse ntle di tswa botiking.	<i>Etsa ekare o itjhebile ka seiponeng o boha diaparo tse ntjha.</i>
Bankeng le posong ke moo ke sa rateng ho ya teng.	<i>Bontsha ha o rate, ka ho tsitsinya hlooho le monwana o supang.</i>
Potlaka, Potlaka bese e tla re siya!	<i>Etsa ekare o a matha.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke ithutile hore...
Nka akanya hore Lesego o ne a ikutlwa a tshohile hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

tl	nk	a
l	o	m
u	i	s
e	b	t

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**tl**/ le /**nk**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**tl**/-/**o**/-/**l**/-/**a**/ = **tlola**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**tl**/ kapa /**nk**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**m**/-/**e**/-/**l**/-/**a**/ = **mela**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **tl, nk**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **tlala, tlola, tlama, mmutla, tlisa, tlile, nko, nka, monko, nkile, nkisa, mela, mmila, llela, bula, tola, letamo**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO

KAKARETSO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana: Dula o bolokehile Lesego!
- 2 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1–2 ho pheta **ntho tse pedi tse etsahetseng** seratswaneng jwaloka: **Ya pele** Lesego o mathetse mabenkeleng. **Kamora moo**, o latile dijo tsa Ntate Thapelo.
- 3 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Laela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 4 Laela baithuti ho nahana ka **se etsahetseng** seratswaneng.
- 5 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 6 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 7 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona..(*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*)

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

BEKE 1

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

**Kereiti 1
KOTARA 3
Beke**

2

**MOKOTABA:
Ho potoloha
toropo**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka ditshwantsho tsa ditoropo tse fapaneng.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka batho ba bohlokwa toropong ya heno.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 6, Ha re baleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 7–9, Ha re goleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 10, Ha re baleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa motho ya bohlokwa toropong ya heno.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

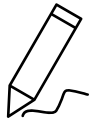
AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa batho ba hlwekisa lebopo la lewatle bukeng e kgolo: Tsela tshweu mekotla ya dipolasitiki
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho potoloha toropo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: *Ke eng seo le seng le ithutile sona ka mokotaba ona ho fihla ha kana?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ho bolokehile ho etsa eng toropong?
 - b Ha ho ya bolokeha ho etsa eng toropong?
 - c O rata eng ka toropo ya heno?
 - d O labalabela hore ho kabe ho fapane eng ka toropo ya heno?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - polasitiki
 - silafatsa
 - thibelo

Raeme kapa pina	Diketso
Toropo ya rona e kgolo.	<i>Arola matsoho ho bontsha bongata</i>
E na le mabenkele a mangata.	
Nna ke rata ho ya supamaketeng kapa moo ho jellwang teng.	<i>Bontsha o etse ekare o a ja.</i>
Nkgono o reka meriana ya hae khemisting.	<i>Etsa ekare o tsamaya ka molamu</i>
Diaparo tsa mme tse ntle di tswa botiking.	<i>Etsa ekare o itjhebile ka seiponeng o boha diaparo tse ntjha.</i>
Bankeng le posong ke moo ke sa rateng ho ya teng.	<i>Bontsha ha o rate, ka ho tsitsinya hlooho le monwana o supang.</i>
Potlaka, Potlaka bese e tla re siya!	<i>Etsa ekare o a matha.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a ema
 - b tshwanetse ho
 - c se nang leema
 - d rusi
 - e sekepe
 - f tsela
 - g podi
 - h podi
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Tsela tshweu mekotla ya dipolasitiki
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng o ntse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka ntho e le nngwe eo o ka ratang ho e etsa hore setjhaba kapa toropo ya heno e be sebaka se betere.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA: Nka ntlafatsa maemo a setjhaba sa heso ka ho...

BEKE 2

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla ngola ntho eo ba ka ratang ho etsa ho ntlafatsa maemo a setjhaba sa ha bo bona.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Nka rata ho ntlafatsa maemo a setjhaba sa heso ka ho ruta baahisane baka ka tshebediso-hape ya dintho. Nka fa bohle le meqomo ya tshebediso-hape, hobane ke lakatsa eka batho ba kabe bas a lahle dintho tse ka sebediswang hape!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o ruta baahisane ba hao.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: Nka ntlafatsa maemo a setjhaba sa heso ka ho ruta baahisane ka tsebediso-hape.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

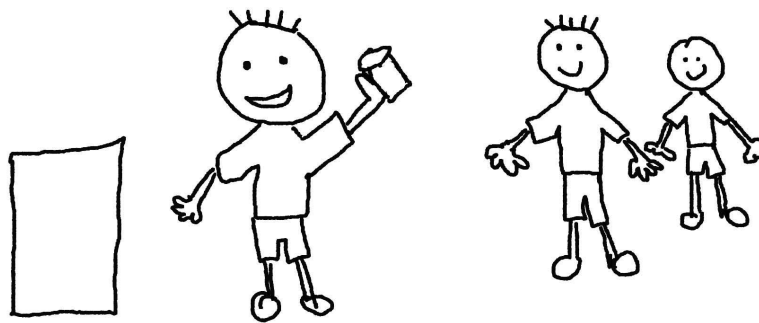
- 1 Sekasekang mantse ka ho ntlafatsa maemo a setjhaba le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: silafatsa, moqomo wa matlakala, tshebediso-hape, aha, hlwekile, jj.
- 3 Botsa baithuti: O ka rata ho ntlafatsa maemo afe setjhabeng sa heno?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ntho eo ba ka ratang ho e ntlafatsa setjhabeng sa ha bo bona.
- 6 Ba tshwanetse bare: Nka ntlafatsa maemo a setjhaba sa heso ka ho...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Nka ntla fatsa setjhaba sa heso ka
ho phutha matlakala.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 2.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /sh/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Buisana le baithuti kamoo modumo /sh/ o tshwanang Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane. /le kamoo o fapaneng Puong ya lapeng le Puong ya Senyese mane.
- 4 Botsa baithuti hore: Na ebe ke mantswe a mang a nang le modumo /sh/?
- 5 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **shapa, moshemane, sheba**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **sheba, shapa, shoba, moshemane**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

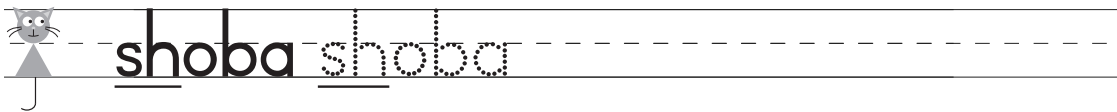
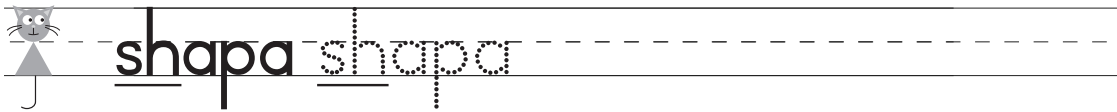
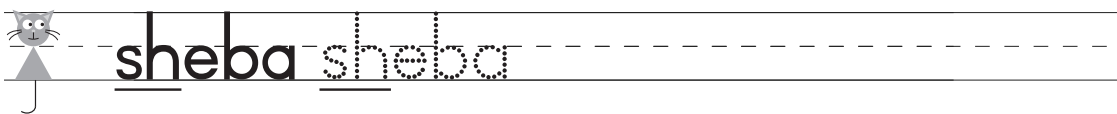
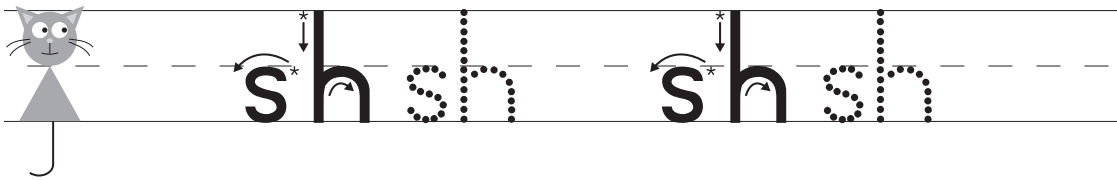
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso Ya Dithlaku Tse Ntjha/ Mantswe A Matjha / Dipolelo Tse Ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane le tse kgolo: **sh**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.

- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: KE A IPOTSA/ E TSA TEKOLE

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Tsela Tshweu mekotla ya dipolasitiki</u></p> <p><i>Atikele ena e ngotse:</i></p> <p><i>Melati le Isabel Wijsen ba ile ba theha "Tsela Tshweu Mekotla ya Polasitiki" ha ba ne ba le dilemo tse 10 le 12, kamora hoba ba susumetswe ke thuto eo ba e fumaneng sekolong e neng e bua ka batho ba bohlokwa, jwalo ka Nelson Mandela, Lady Diana le Mahatma Gandhi. Dikgaitsemi tsena di ile tsa kgutlela hae tsatsing leo mme tsa ipotsa, "Ke eng seo re ka se etsang re le bana ba dulang Bali, NAKONG ENA, ho etsa phapang?" Tsela Tshweu Polasitiki e ile ya thehwa ka selemo sa 2013, ho tloha moo e ile ya hola ya ba mokgatlo o tsebahalang lefatsheng ka bophara wa tshusumetso, ntlafatso ya batjha, le ho BA KGAHLANONG le mekotla ya dipolasitiki. (E fihlelletswe ka Mmesa 2020: http://www.byebyeplasticbags.org/team/)</i></p> <p><i>Atikele e nngwe yona e ne e ngotse:</i></p> <p><i>Melati le Isabel Wijsen ba ne ba le dilemo tse 10 le 12 feela, ha ba theha thuto ya boitseki e fokoditseng tshebediso ya mekotla ya dipolasitiki lefatsheng ka bophara. Barwetsana bana ba dilemong di tlase, ba ile ba tshusumetswa ke naha ya Rwanda e ileng ya thibela mekotla ya polyethylene (polasitiki) ka selemo sa 2008, mme ba leka ho kgothaletsa lefatshe la bona la tswalo la Bali ho latela seo. Boithaopo ba bona ba tlhwekiso ya mapobo le mangolo a bona a boipelaetso mmusong a ile a ba le tshusumetso mekgatlong e meng ya boitseki ba tshebediso ya dipolasitiki mafatsheng a mang a 15 a fapaneng. Ke ka hoo Bali e itokolotseng tshebedisong ya mekotla ya dipolasitiki, mme Indonesia yona e tla lokoloha ka selemo sa 2021. Sena sohle, ke diteboho ho dikgaitsemi tsa Wijsen. (E fihlelletswe ka April 2020: https://www.goodhousekeeping.com/life/inspirational-stories/g5188/kids-who-changed-the-world/?slide=1)</i></p> <p><i>'Ho ne ho le jwang sekolong kajeno?' Monghadi Wijsen a botsa baradi ba hae, jwaloka ha a ne a etsa mantsiboya a mang le a mang.</i></p>	<p>Pale ena e itshetlehile paleng ya nnete. Tsena ke dintlha tsa nnete tse tla re thusa ho utlwisisa pale ena eo re tlo e bala.</p>

BEKE 2

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>'Kajeno ka phaposing ya ka, re ithutile ka Nelson Mandela,' ho araba Melati. 'O ne a dumela hore a ka tlisa phethoho e molemo lefatscheng.'</p> <p>'Rona re ithutile ka tshilafatso ya tikoloho ka phaposing ya rona,' Isabel a hlalosa.</p> <p>'Ntate, o ne o tseba hore polasitiki e silafatsa lewatle e bile e bolaya diphoofolo? Re ithutile ka Rwanda tsatsing lena. Ba ile ba fedisa tshebediso ya mekotla ya polasitiki ho leka ho pholosa polanete.'</p>	
<p>Ka Moqebelo, Melati le Isabel ba ile ba ya lepobong la lewatle. Ba ile ba bapalla maqhubung. Isabel o ile a lemoha polasitiki e neng e phaphalla hodima metsi.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ebe lena e ne e le kgetlo la pele Isabel a lemoha polasitiki e phaphalletse ka hodima metsi?</p>
<p>Ba ile ba tsamaela tlase lebopong ba batlana le dikgaketla. Isabel o ile a lemoha polasitiki e silafaditse lehlathathe. 'Ho na le dipolasitiki tse ngata tse silafatsang lebopo la rona la lewatle!' Isabel a bolella kgaitsemi ya hae, 'Ke ne ke sa lemoha pele.'</p> <p>'Ke nahana hore re phuthe dipolasitiki kaofela hona le hore re batlane le dikgaketla!' ho rialo Melati 'Re ka tlisa phethoho e molemo lefatscheng, jwalo ka Nelson Mandela.'</p> <p>Isabel le Melati ba ile ba hlola motsheare oo wa mantsiboya ohle ba phutha dipolasitiki tse neng di silafaditse lebopo la lewatle.</p>	<p>Ke nahana hore Isabel o ile a lemoha polasitiki lebopong la lewatle hobane o ne a qeta ho ithuta ka tshilafatso ya tikoloho.</p>
<p>'Bona! Re nkile qeto ya ho hlwekisa lebopo la lewatle!' Isabel o ile a hlalosa ha ba nanabela dithaole tsa bona.</p> <p>'Ke leano le letle leo!' ntate wa bona a tshwaela.</p> <p>'Nahana fela hore na lefatshe la rona le tla shebahala jwang kante ho polasitiki!' mme wa bona a tlatselletsa.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Melati o ile a susumetswa ke seo a ithutileng sona ka Nelson Mandela. O batla ho thusa ntlafatsong le tswelopeleng e molemo ya lefatshe, jwalo feela ka ha Nelson Mandela a entse.</p>
<p>Hara beke, Melati le Isabel ba ile ba hlophisa tlhwekiso ya lebopo la lewatle.</p> <p>Qalong, mme wa bona o ile a ba thusa ho letsetsa metswalle ya bona kaofela.</p> <p>Ka mora moo, Melati a etsa diphamfolete ho nehana ka tsona baneng ba sekolo.</p> <p>Qetellong, Isabel o ile a bua le mosuwehlooho wa sekolo, ya ileng a mo dumella ho etsa phatlalatsa phuthehong ya sekolo.</p>	

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Hoseng hoo ha letsatsi la tlhwekiso ya lebopo la lewatle, Melati le Isabel ba ile ba fihla pele e sa le ka matjeke. Ba ile ba shebana, ba nyakalletse ha ba bona metswalle ya bona, baithuti mmoho, matitjhere mmoho le mosuwehlooho ba bokane ho tla ba thusa ho hlwekisa lebopo la lewatle.</p> <p>Isabel o ile a ba arola ka dihlopha mme a ba fa dikarolo tse fapaneng tsa lebopo. Ka tsela eo, ho ne ho se na karolo ya lebopo e neng e tla tlohelwa ka tshila. Yaba, ba a thakgoha.</p>	<p>Isabel o ithutile ka tshilafatso ya tikoloho mme Melati yena o ithutile ka ho ntlafatsa lefatshe. Jwale, ba etsa seo ka ho hlwekisa matlakala a lebopong! Ke etsa tekolo ya hore ba ile ba mamela ka hloko seo ba neng ileng ba se rutwa sekolong.</p>
<p>Ho ya mafelong a letsatsi, lebopo le ne le hlwekile le phatsima. 'Re atlehile!' Melati a rialo, a shebile qubu ya matlakala eo ba e bokeleditseng.</p>	
<p>Mafelong a beke a hlahlamang, ha Melati le Isabel ba ya lebopong la noka, ho ne ho ena le matlakala a mang. Ba ile ba bapala maqhubung. Ba lemoha hore ho na le polasitiki e phaphallang hodima metsi.</p>	
<p>Ba ile ba tsamaela tlase lebopong ba batlana le digkaketla. Ba ile ba eellwa polasitiki e silafaditseng lehlabathe. 'Dipolasitiki tse silafatsang lebopo la rona di ngata jwang!' Isabel a bolella kgaitshedie 'Pele ho mona ke ne ke sa eellwe.'</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore ho fihlela ho ba le kgaello ya dipolasitiki lefatsheng, mabopo a rona ha a na dula a hlwekile!</p>
<p>'Ha re kope metswalle ya rona hape ba tlo re thusa!' ho rialo Melati.</p> <p>'Ke nahana hore re tlamehile ho hlwekisa lebopo la lewatle kgafetsa.' Isabel a dumela.</p> <p>'Mohlomong ha nngwe ka kgwedi? Ha ke nahane hore hoo ho tla be ho lekane. Ke nahana hore re tlameha hore re etse hore Indonesia e fedise tshebediso ya dipolasitiki, feela jwalo ka Rwanda. Re ka se dule ntse re hlwekisa, re hlwekisa. Re tlamehile ho thusa ho rarolla bothata bona!'</p> <p>'Jwale fela ka Nelson Mandela!' Melati a dumela. 'Tsela Tshweu mekotla ya dipolasitiki ho ya ho ile!'</p>	<p>Ke nahana hore Melati le Isabel ba batla ho etsa bonnete ba hore mabopo a dula a hlwekile ka hore ho fokotswe dipolasitiki lefatsheng.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng seo Melati le Isabel ba ileng ba se etsa ho na le ho bokelletsa dikgaketla?	Ba ile ba phutha matlakala ho na le hore ba bokelletse dikgaketla.
Melati le Isabel ba ile ba hlophisa eng?	Ba ile ba hlophisa tlhwekiso ya lebopo la lewatle.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Melati le Isabel ba ile ba nka qeto ya ho hlophisa tlhwekiso ya lebopo la lewatle?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane ba ithutile ka tshilafatso ya tikoloho le ho tliša phethoho e molemo lefatsheng. • Hobane ba ile ba bona polasitiki lebopong la bona mme ba ne ba batla ho e hlwekisa. • Hobane ba ne ba na le tjheseho ya ho tliša phethoho tikolohong ya bona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

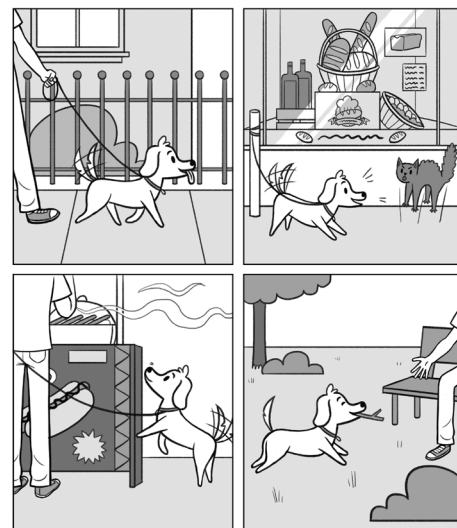
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - pampitshana ya ho rekisa
 - hlophisa
 - bokelletsa

Raeme kapa pina	Diketso
Toropo ya rona e kgolo.	<i>Arola matsoho ho bontsha bongata</i>
E na le mabenkele a mangata.	
Nna ke rata ho ya supamaketeng kapa moo ho jellwang teng.	<i>Bontsha o etse ekare o a ja.</i>
Nkgono o reka meriana ya hae khemisting.	<i>Etsa ekare o tsamaya ka molamu</i>
Diaparo tsa mme tse ntle di tswa botiking.	<i>Etsa ekare o itjhebile ka seiponeng o boha diaparo tse ntjha.</i>
Bankeng le posong ke moo ke sa rateng ho ya teng.	<i>Bontsha ha o rate, ka ho tsitsinya hlooho le monwana o supang.</i>
Potlaka, Potlaka bese e tla re siya!	<i>Etsa ekare o a matha.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: **/hl/**
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke mantswe afe a mang a nang le modumo **/hl/**?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **hloma, hlohloro, hlapa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **hlapa, hlola, hleka, hlohloro, hloma, bohloko**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

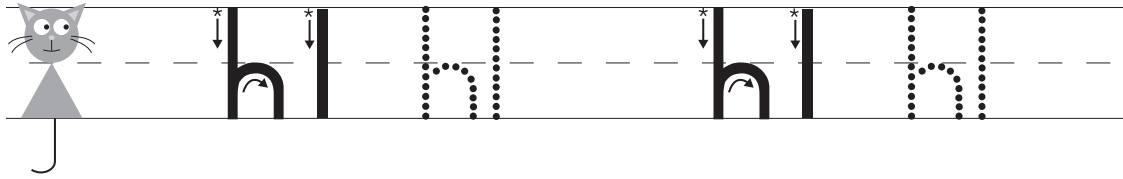

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **hl**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

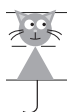

 hlapa hlapa

 hlola hlola

 hleka hleka

 hlohlora hlohlora

 hloma hloma

 bohloko bohloko

 Ke hlohlora lerole.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka ntho e le nngwe eo o ka ratang ho e etsa hore setjhaba kapa toropo ya heno e be sebaka se betere.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Nka ntlafatsa setjhaba sa heso ka ho...

Sena se ka thusa...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tla eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tla taka kamoo mohopolo wa bona o ka thusang setjhaba sa ha bo bona.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlleng ho se ngola, ka mokgwa ona: Mohopolo waka ke ho ruta setjhaba sa heso ka tshebediso-hape ya dintho. Ke nahana sena se ka thusa setjhaba sa heso le lefatshe, hobane se ka fokotsa matlakala!
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa moqomo wa matlakala o tletseng le moqomo wa matlakala o sa tlang.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. **Sehela lentswe le leng le leng mola:** ka mokgwa ona: Sena se ka thusa ho etsa tikoloho e hlweke.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka ditho tsa setjhaba le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona: bohle, bana, baahisane, diphoofolo, ji.
- 3 Botsa baithuti hore: Mohopolo wa hao wa Mantaha o ka thusa setjhaba sa heno jwang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**.
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela kamoo mohopolo o ka thusang setjhaba sa ha bo bona.
- 6 Ba tshwanetse hore: Sena se ka thusa...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho ngola mehopolo ya bona!

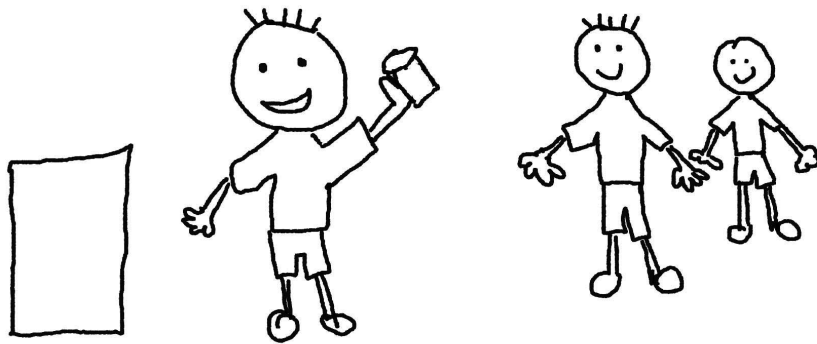
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla ekeletsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola dipolelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Nka ntlafofisa setjhaba sa heso ka
ho phutha matlakala.

Send se ka thusa ho etsa
diterata di hlweke.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **sheba**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /sh/-/e/-/b/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /sh/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /b/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **sheba**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /she/-/ba/ = **sheba**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **hleka**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **shapa**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /sh/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /a/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /p/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /a/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /sh/-/a/-/p/-/a/
- 8 Ngola lentswe: **shapa**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /sha/-/pa/ = **shapa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **hloma**

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: E TSA TEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Tsela Tshweu mekotla ya dipolasitiki</u></p> <p><i>Atikele ena e ngotse:</i></p> <p>Melati le Isabel Wijsen ba ile ba theha "Tsela Tshweu Mekotla ya Polasitiki" ha ba ne ba le dilemo tse 10 le 12, kamora hoba ba susumetswe ke thuto eo ba e fumaneng sekolong e neng e bua ka batho ba bohlokwa, jwalo ka Nelson Mandela, Lady Diana le Mahatma Gandhi. Dikgaisedi tse di ile tsa kgutlela hae tsatsing leo mme tsa ipotsa, "Ke eng seo re ka se etsang re le bana ba dulang Bali, NAKONG ENA, ho etsa phapang?" Tsela Tshweu Polasitiki e ile ya thehwa ka selemo sa 2013, ho tloha moo e ile ya hola ya ba mokgatlo o tsebahalang lefatsheng ka bophara wa tshusumetso, ntlafatso ya batjha, le ho BA KGAHLANONG le mekotla ya dipolasitiki. (E fihlletswe ka Mmesa 2020: http://www.byebyeplasticbags.org/team/)</p> <p><i>Atikele e nngwe yona e ne e ngotse:</i></p> <p>Melati le Isabel Wijsen ba ne ba le dilemo tse 10 le 12 feela, ha ba theha thuto ya boitseki e fokoditseng tshebediso ya mekotla ya dipolasitiki lefatsheng ka bophara. Barwetsana bana ba dilemong di tlase, ba ile ba tshusumetswa ke naha ya Rwanda e ileng ya thibela mekotla ya polyethylene (polasitiki) ka selemo sa 2008, mme ba leka ho kgothaletsa lefatshe la bona la tswalo la Bali ho latela seo. Boithaopo ba bona ba tlhwekiso ya mapobo le mangolo a bona a boipelaetso mmusong a ile a ba le tshusumetso mekgatlong e meng ya boitseki ba tshebediso ya dipolasitiki mafatsheng a mang a 15 a fapaneng. Ke ka hoo Bali e itokolotseng tshebedisong ya mekotla ya dipolasitiki, mme Indonesia yona e tla lokoloha ka selemo sa 2021. Sena sohle, ke diteboho ho dikgaisedi tsa Wijsen. (E fihlletswe ka April 2020: https://www.goodhousekeeping.com/life/inspirational-stories/g5188/kids-who-changed-the-world/?slide=1)</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Ho ne ho le jwang sekolong kajeno?' Monghadi Wijsen a botsa baradi ba hae, jwaloka ha a ne a etsa mantsiboya a mang le a mang.</p> <p>'Kajeno ka phaposing ya ka, re ithutile ka Nelson Mandela,' ho araba Melati. 'O ne a dumela hore a ka tlisa phethoho e molemo lefatsheng.'</p> <p>'Rona re ithutile ka tshilafatso ya tikoloho ka phaposing ya rona,' Isabel a hlalosa.</p> <p>'Ntate, o ne o tseba hore polasitiki e silafatsa lewatle e bile e bolaya diphoofole? Re ithutile ka Rwanda tsatsing lena. Ba ile ba fedisa tshebediso ya mekotla ya polasitiki ho leka ho pholosa polanete.'</p>	<p>Ke hopola hore Melati le Isabel ba ile ba etsa ditlhophiso tsa ho hlwekisa lebopo la lewatle mme ba thusa le hore mekotla ya dipolasitiki lefatsheng la bona, la Indonesia e fediswe. Ke etsa tekolo ya hore ba ne ba na le tjheseho ya tlisa diphethoho tse molemo lefatsheng.</p>
<p>Ka Moqebelo, Melati le Isabel ba ile ba ya lepobong la lewatle. Ba ile ba bapalla maqhubung. Isabel o ile a lemoha polasitiki e neng e phaphalla hodima metsi.</p>	
<p>Ba ile ba tsamaela tlase lebopong ba batlana le dikgaketla. Isabel o ile a lemoha polasitiki e silafaditse lehlabathe. 'Ho na le dipolasitiki tse ngata tse silafatsang lebopo la rona la lewatle!' Isabel a bolella kgaitseedi ya hae, 'Ke ne ke sa lemohe pele.'</p> <p>'Ke nahana hore re phuthe dipolasitiki kaofela hona le hore re batlane le dikgaketla!' ho rialo Melati 'Re ka tlisa phethoho e molemo lefatsheng, jwalo ka Nelson Mandela.'</p> <p>Isabel le Melati ba ile ba hlola motsheare oo wa mantsiboya ohle ba phutha dipolasitiki tse neng di silafaditse lebopo la lewatle.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Melati le Isabel ba kgathalla setjhaba, hobane ba hlotse letsheare kaofela ba hlwekisa!</p>
<p>'Bona! Re nkile qeto ya ho hlwekisa lebopo la lewatle!' Isabel o ile a hlalosa ha ba nanabela dithaole tsa bona.</p> <p>'Ke leano le letle leo!' ntate wa bona a tshwaela.</p> <p>'Nahana fela hore na lefatshe la rona le tla shebahala jwang kantle ho polasitiki!' mme wa bona a tlatselletsa.</p>	
<p>Hara beke, Melati le Isabel ba ile ba hlophisa tlhwekiso ya lebopo la lewatle.</p> <p>Qalong, mme wa bona o ile a ba thusa ho letsetsa metswalle ya bona kaofela.</p> <p>Ka mora moo, Melati a etsa diphamfolete ho nehana ka tsona baneng ba sekolo.</p>	<p>Ke nahana hore ba sebeditse ka thata ho rera le ho etsa ditlhophiso tsa ho hlwekisa lebopo la lewatle.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Qetellong, Isabel o ile a bua le mosuwehlooho wa sekolo, ya ileng a mo dumella ho etsa phatlalatso phuthehong ya sekolo.	
<p>Hoseng hoo ha letsatsi la tlhwekiso ya lebopo la lewatile, Melati le Isabel ba ile ba fihla pele e sa le ka matjeke. Ba ile ba shebana, ba nyakalletse ha ba bona metswalle ya bona, baithuti mmoho, matijhere mmoho le mosuwehlooho ba bokane ho tla ba thusa ho hlwekisa lebopo la lewatile.</p> <p>Isabel o ile a ba arola ka dihlopha mme a ba fa dikarolo tse fapaneng tsa lebopo. Ka tsela eo, ho ne ho se na karolo ya lebopo e neng e tla tlohelwa ka tshila. Yaba, ba a thakgotha.</p>	Ke etsa tekolo ya hore Isabel le Melati ba na le menahano e metle e bile ba itlhophile hobane ba etsa bonnete ba hore dihlopha di hlwekise lebopo kaofela.
Ho ya mafelong a letsatsi, lebopo le ne le hlwekile le phatsima. 'Re atlehile!' Melati a rialo, a shebile qubu ya matlakala eo ba e bokeleditseng.	Ke etsa tekolo ya hore ba na le tjheseho ya ho etsa tikoloho ya bona e dule e hlwekile, hobane ba ikutlwa ba le motlotlo ka matlakala eo ba a phuthileng.
Ba ile ba tsamaela tlase lebopong ba batlana le dikgaketla. Ba ile ba eellwa polasitiki e silafaditseng lehlabathe. 'Dipolasitiki tse silafatsang lebopo la rona di ngata jwang!' Isabel a bolella kgaitshedie 'Pele ho mona ke ne ke sa eellwe.'	
<p>'Ha re kope metswalle ya rona hape ba tlo re thusa!' ho rialo Melati.</p> <p>'Ke nahana hore re tlamehile ho hlwekisa lebopo la lewatile kgafetsa.' Isabel a dumela.</p> <p>'Mohlomong ha nngwe ka kgwedi? Ha ke nahane hore hoo ho tla be ho lekane. Ke nahana hore re tlameha hore re etse hore Indonesia e fedise tshebediso ya dipolasitiki, feela jwalo ka Rwanda. Re ka se dule ntse re hlwekisa, re hlwekisa. Re tlamehile ho thusa ho rarolla bothata bona!'</p> <p>'Jwale fela ka Nelson Mandela!' Melati a dumela. 'Tsela Tshweu mekotla ya dipolasitiki ho ya ho ile!'</p>	Ha ke bala ka mosebetsi o thata wa Isabel le Melati, ke etsa tekolo ya hore ba na le tjheseho ya ho rarolla mathata a tobileng setjhaba sa bona le ho etsa diphethoho.

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Melati le Isabel ba thusitse tikolong ya bona jwang?	<ul style="list-style-type: none">Ba thusitse tikoloho ya bona ka ho hlwekisa lebopo la lewatle.Ba thusitse tikoloho ya bona ho hlophisa tlhwekiso ya lebopo la lewatle.Ba thusitse tikoloho ya bona ka ho itseka hore mekotla ya dipolasitiki e fediswe.
Ke naha efe e ileng ya susumetsa Isabel?	O ile a susumetswa ke Rwanda hobane ba ile ba fedisa dipolasitiki
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana hore Melati le Isabel ke batho ba jwang?	<i>Ke nahana hore Melati le Isabel ba ... hobane...</i>

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 2**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - susumeditse
 - bokanya
 - setjhaba

Raeme kapa pina	Diketso
Toropo ya rona e kgolo.	<i>Arola matsoho ho bontsha bongata</i>
E na le mabenkele a mangata.	
Nna ke rata ho ya supamaketeng kapa moo ho jellwang teng.	<i>Bontsha o etse ekare o a ja.</i>
Nkgono o reka meriana ya hae khemisting.	<i>Etsa ekare o tsamaya ka molamu</i>
Diaparo tsa mme tse ntle di tswa botiking.	<i>Etsa ekare o itjhebile ka seiponeng o boha diaparo tse ntjha.</i>
Bankeng le posong ke moo ke sa rateng ho ya teng.	<i>Bontsha ha o rate, ka ho tsitsinya hlooho le monwana o supang.</i>
Potlaka, Potlaka bese e tla re siya!	<i>Etsa ekare o a matha.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke etsa **tekolo** hore Melati le Isabel ba tsotella setjhaba sa ha bo bona hobane ...
Ke nahana Melati le Isabel ba...hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

sh	hl	b
a	e	p
o	m	n
l	k	r

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**sh**/ le /**hl**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**sh**/-/**o**/-/**b**/-/**a**/ = **shoba**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**sh**/ kapa /**hl**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**l**/-/**e**/-/**m**/-/**a**/ = **lema**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **sh, hl**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **sheba, shapa, shoba, moshemane, hlapa, hlola, hleka, hlohloro, hloma, bohloko, lema, rema, paka, mpone, monko**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO / E TSA TEKOLO

KAKARETSO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana: Tsela tshweu mekotla ya dipolasitiki
- 2 Ba tla boela ba bue ka **tekolo** eo b aka e etsang ka baphetwa Melati le Isabel.
- 3 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1–2 ho pheta **ntho eo ba e ratang** le ho etsa **tekolo** jwaloka: **Ke ratile ha** Melati le Isabel ba susumetsehile ho hlwekisa lebopo la lewatile ke seo ba ithutileng ka sona sekolong. Ke **etsa tekolo** hore Melati le Isabel ba thusa haholo hobane ba ne ba batla ho hlwekisetša setjhaba sohle lebopo la lewatile – ba sa etsetse bona feela.
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka **seo ba se ratileng ka pale le ho etsa tekolo** ka baphetwa paleng ena *Tsela tshweu mekotla ya dipolasitiki!*
- 6 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona..(*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 1**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyese mane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

**Kereiti 1
KOTARA 3**

Beke

3

**MOKOTABA:
Ho sebetsa
mmoho**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa bana ba sebetsa mmoho.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka hore hobaneng ho le bohlokwa hore batho ba sebetse mmoho.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maamong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 11 & 12, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 13, Ha re ngoleng & Leqephe la 14, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 15 & 16, Ha re etseng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa motho ya o thusang.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

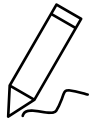
TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa buka e kgolo paleng ya: Beterute e kgolo
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho sebetsa mmoho
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ho bolela eng ho sebetsa mmoho?
 - b Ke tsela dife tseo re thusang batho ka tsona?
 - c Ke tsela dife tseo batho ba re thusang ka tsona?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - tshebedisano mmoho
 - beterute
 - kotulo

Raeme kapa pina	Diketso
Ha re sebetsa mmoho re a mamelana, ebile re arolelana mehopolo.	
Ke a o thusa o a nthusa!	<i>Supa motswalle o be o beha matsoho sefubeng sa hao.</i>
Mosebetsi o thata o tla ba bonolo.	<i>Beha monwana ka thoko hloohong ho bontsha ho nahana ka thata.</i>
Mosebetsi o mongata o fokotseha kapele.	<i>Bontsha bongata le bonnyane ka matsoho.</i>
Ha e le ntho e boima yona, e tla ba bofefe.	<i>Etsa ekare o jarile ntho e boima, o be o fetohela ho e bofefe.</i>
Nthuse le nna ke o thuse!	<i>Beha matshoho sefubeng sa hao, o be o supa e mong wa metswalle ya hao.</i>
Mmoho, re na le matla!	<i>Phahamisa matsoho ka lehlakoreng o bontshe o na le matla.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswa ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a rotha
 - b lerothodi
 - c hula
 - d moqomo
 - e bonahala eka
 - f leholo
 - g sefate
 - h mofumahandi
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswa tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o eellwe baithuti ba hlohang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswa: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Beterute e kgolo
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswa a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o sebeditseng le motho e mong.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA: Ke sebeditse le...ho...

BONTSHA KA HO ETSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla nahana ka nako eo ba sebeditseng le motho e mong.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke etsa dintho tse ngata mmoho le ausi waka. Ke tlile ho ngola ka nako eo re sebeditseng mmoho ho reka khomphutha ya mme wa rona.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao le ausi, le kgetha khomphutha mmoho.
- 5 Hlalosa hore ke mantse afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: Ke sebeditse le ausi waka ho reka khomphutha.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang batho bao re sebetsag le bona le baithuti.
- 2 Ngola mantse letlapangollong , jwaloka: ausi, abuti, moithuti mmoho, jj.
- 3 Botsa baithuti: O kile wa sebetsa le mang? Le entse eng mmoho?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka motho eo ba sebeditseng le yena, le seo ba se entseng le seo ba se sebeditseng mmoho.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke sebeditse le...ho...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tla eketsa dintlha tse ding mosebetsing wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke thusitse mme wa ka ho bakela
kereke.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 3.**
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa modumo o motjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ts/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe o ka nahana ka mantswe a mang a nang le modumo /ts/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **tseka, motsu, letsatsi**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **tsoka, tseka, letsatsi, tsamaya, motsu, patsi**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

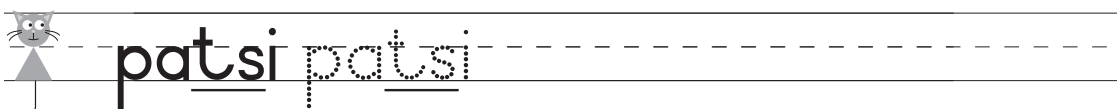
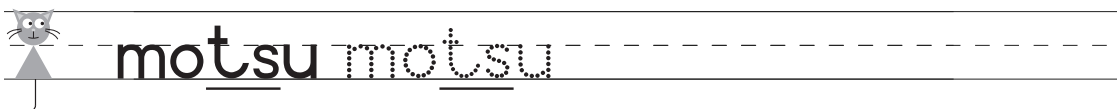
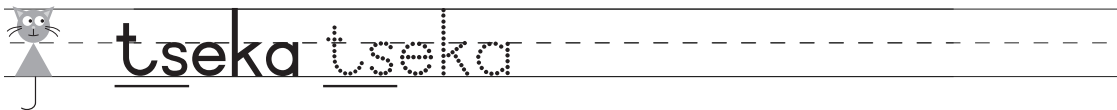
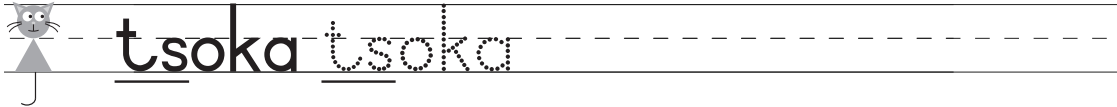
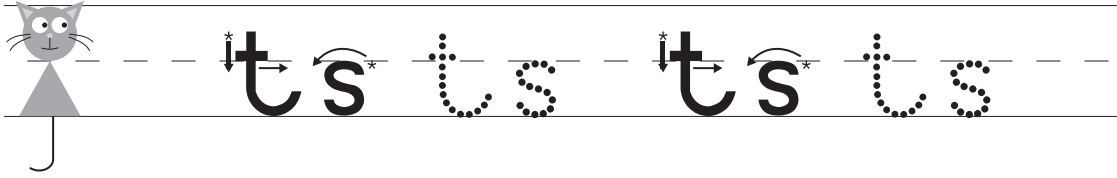
Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku / mantswe / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **ts**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Beterute e kgolo</p> <p>Rapolasi Baloyi le mosadi wa hae Mama Rhandu ba ne ba dula polasing ya bona e ntle e kgahlang mahlo. Rapolasi o ne a thabile, hobane mobu wa polasing ya hae o ne o nonne, mme le pula le yona e nele hantle selemong seo. Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ne ba thabetse nako ya kotulo.</p>	<p>Ke bona Rapolasi a bososela a boha polasi ya hae e kgahlisang e tletseng botala!</p>
<p>Ka tsatsi le leng, nako e ile ya fihla, Rapolasi Baloyi o ile a leba tshimong ya hae ya meroho. "Ke nako," ho rialo Rapolasi Baloyi. "Ya ho kotula meroho ya ka."</p> <p>Rapolasi Baloyi o ile a ntsha anyanese. A ntsha ditapole. A ntsha dihwete. A ntsha beterute. Empa beterutu e nngwe e ne e hana ho tswa! E ne e le beterutu e kgolo. E ne e le bete e tonanahadi!</p>	
<p>Rapolasi Baloyi o ile a hula, a hula, a hula. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa.</p> <p>'Ke hloka thuso,' ho rialo Rapolasi. O ile a bitsa mohatsae, Mama Rhandu.</p>	<p>Ke bona Rapolasi Baloyi a hula, a hula ka thata, ebile a fufulelwa.</p>
<p>Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ile ba hula bete ya tonanahadi mmoho. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa!</p> <p>"Re hloka thuso," ho rialo Mama Rhandu. A bitsa Nsovo, mora hae.</p>	<p>Ke bona Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba hula mmoho ho fihlela matsoho a bona a qalella ho utlwa bohloko.</p>
<p>Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu le Nsovo ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa!</p> <p>"Re hloka thuso," ho rialo Nsovo. Nsovo a bitsa ntja ya bona.</p>	<p>Ke bona ka moo ba lelapa kaofela ba hula ho fihlela mekokotlo ya bona e ba bohloko!</p>
<p>Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo le ntja ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa!</p> <p>"Re hloka thuso." ho rialo ntja. Ntja ya bitsa katse.</p>	

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja le katse ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswel!	
“Re hloka thuso.” ho rialo katse. Katse ya bitsa tweba.	
Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja, katse le tweba ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba H-U-U-U-L-L-L-A...	Ke bona ha diaparo tsa bohle di silafala. Mobu o dula mofufutsong wa bona ha ba ntse ba hula ka thata!
Ya tsumoloha bete ya tonanahadi! “Ke e ntshitse!” tweba ya hweletsa. “Ke ntshitse bete ya tonanahadi!”	Ekare ke a ba bona ha ba welana hodimo ha bete ya tonanahadi e tsumuleha mobung!
Bosiung boo, bohle polasing ba ile ba ja meroho e mengata e fapaneng. Ha ba ntse ba ja, ba ne ba swaswa ebile ba tsheha ka bete ya tonanahadi le tweba e matla a makatsang!	Ke bona ka moo bete ena ya tonanahadi e neng e latsweha e le monate ka teng!

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng e hanelletseng mobung?	Ke beterutu ya tonanahadi.
Ke bomang ba thusang ho hula bete?	Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja, katse le tweba.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Iketsetse setshwantsho ka hlohong sa baphethwa ba pale ena ba hula ka matla. O nahana hore e ne e le tweba e hutseng beterute ho tswa mobung? Fana ka lebaka	<ul style="list-style-type: none"> Ke nahana hore e ne e le tweba, hobane bohle ba hutse pele tweba e fihla, empa beterute e ne e sa tsitsinyeha. Eitse ha tweba e ba thusa bete e ile ya tsumuleha. KAPA Ha ke nahane hore ke tweba e le nngwe hobane bohle ba nkile karolo. Kaofela ha bona ba hutse mmoho, mme seo ke sona se entseng hore bete e tsumuleha!

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

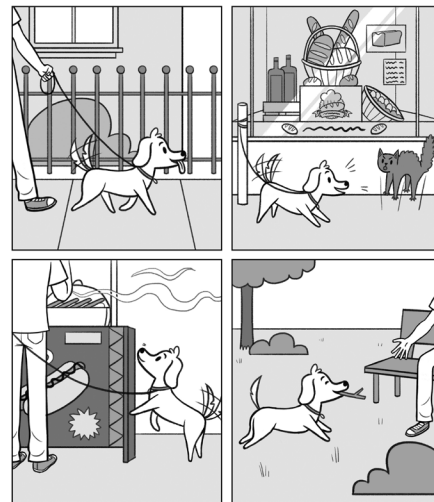
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - inotshi
 - mmoho
 - matla
 - kgomaretse

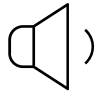
Raeme kapa pina	Diketso
Ha re sebeta mmoho re a mamelana, ebile re arolelana mehopolo.	
Ke a o thusa o a nthusa!	<i>Supa motswalle o be o beha matsoho sefubeng sa hao.</i>
Mosebetsi o thata o tla ba bonolo.	<i>Beha monwana ka thoko hloohong ho bontsha ho nahana ka thata.</i>
Mosebetsi o mongata o fokotseha kapele.	<i>Bontsha bongata le bonnyane ka matsoho.</i>
Ha e le ntho e boima yona, e tla ba bofefe.	<i>Etsa ekare o jarile ntho e boima, o be o fetohela ho e bofefe.</i>
Nthuse le nna ke o thusel!	<i>Beha matshoho sefubeng sa hao, o be o supa e mong wa metswalle ya hao.</i>
Mmoho, re na le matla!	<i>Phahamisa matsoho ka lehlakoreng o bontshe o na le matla.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!

- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa Modumo O Motjha Le Mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /tj/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe o ka nahana ka mantswe a mang a nang le modumo /tj/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **tjoto**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **tjoto, tjodietsa**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

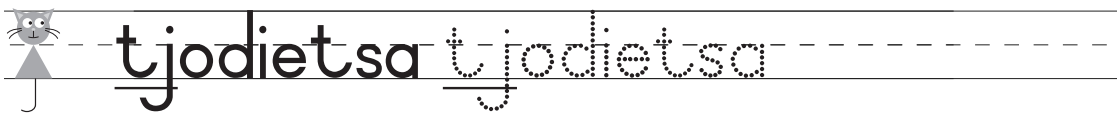
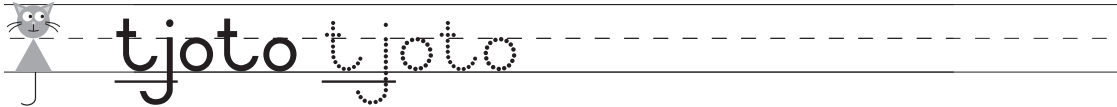
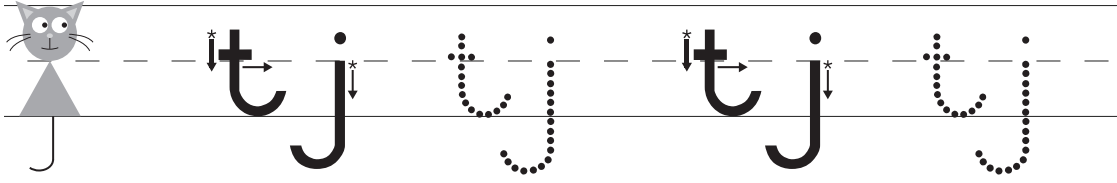
Mongolo:

Metsotso e 15

Ho ngola ditlhaku / mantswe/ dipolelo tse ntjha.

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyenyane: **tj**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola nako eo o sebeditseng le motho e mong.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke sebeditse le...ho...

Re sebeditse hantle mmoho / ha re ya sebeta hantle mmoho hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ngola ka hore ho bile jwang ho sebetsa le le motho emong. Ba tla nahana ka hore ba sebeditse hantle mmoho kapa ha ba sebetsa hantle mmoho, le hore hobaneng.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlleng ho se ngola, ka mokgwa ona: Nna le ausi waka re sebeditse hantle hobane re buile ka dintho tsohle. Ha re ya lwana.
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa : hao le ausi wa hao le bua, le shebahala le thabile, ji.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Re sebeditse hantle mmoho hobane re buile.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantse ka ho sebetsa mmoho le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona: lwana, buisana, ngangisana, bua, thusa, atleha, maikemisetso, ji.
- 3 Botsa baithuti hore: Nahana ka motho eo o sebeditseng. Le sebeditse hantle mmoho? Hobaneng kapa hobaneng le sa sebetsa hantle?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela hore ho bile jwang ho sebetsa le motho e mong.
- 6 Ba tshwanetse hore: Re sebeditse hantle mmoho / ha re ya sebetsa hantle mmoho hobane...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong!

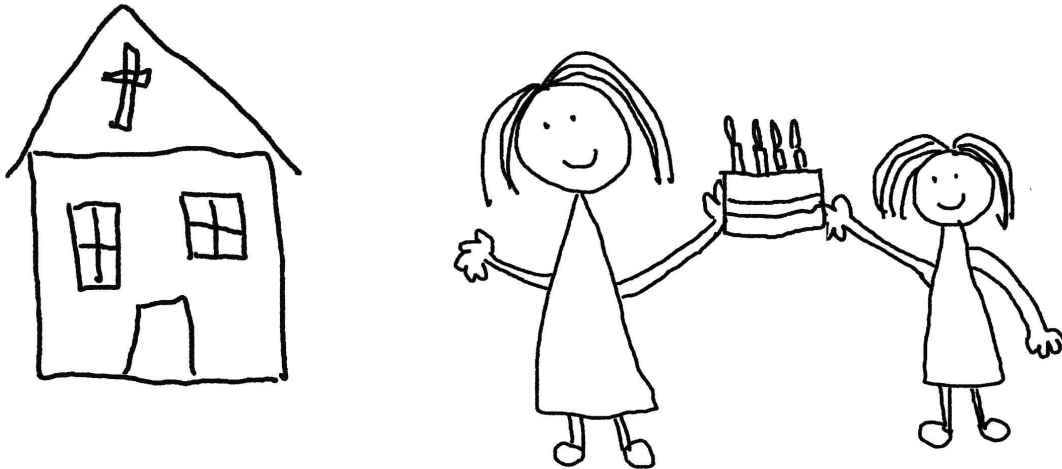
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

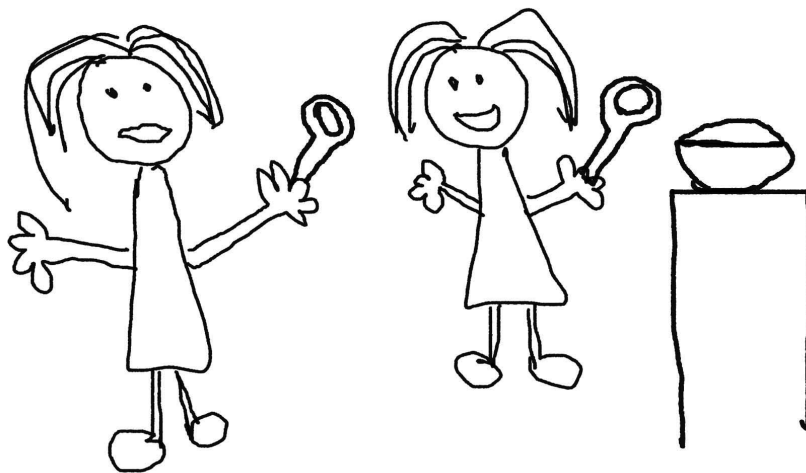
BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ke thusitse mme wa ka ho bakela
kereke.

Re sebeditse hantle mmoho
hobane re thusane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **tseka**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /ts/-/e/-/k/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /ts/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /e/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /k/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **tseka**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /tse/-/ka/ = **tseka**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **tjoto**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **patsi**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /p/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /a/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /ts/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /i/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /p/-/a/-/ts/-/i/
- 8 Ngola lentswe: **patsi**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /pa/-/tsi/ = **patsi**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **tjodietsa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Beterute e kgolo</p> <p>Rapolasi Baloyi le mosadi wa hae Mama Rhandu ba ne ba dula polasing ya bona e ntle e kgahlang mahlo. Rapolasi o ne a thabile, hobane mobu wa polasing ya hae o ne o nonne, mme le pula le yona e nele hantle selemong seo. Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ne ba thabetse nako ya kotulo.</p>	
<p>Ka tsatsi le leng, nako e ile ya fihla, Rapolasi Baloyi o ile a leba tshimong ya hae ya meroho. "Ke nako," ho rialo Rapolasi Baloyi. "Ya ho kotula meroho ya ka."</p> <p>Rapolasi Baloyi o ile a ntsha anyanese. A ntsha ditapole. A ntsha dihwete. A ntsha beterute. Empa beterute e nngwe e ne e hana ho tswa! E ne e le beterute e kgolo. E ne e le bete e tonanahadi!</p>	<p>Ekare ke a mmona Rapolasi Baloyi a ntsha meroho ka mefutafuta letsheare lohle. Ke nahana hore diaparo tsa hae di se di silafetse ka baka la ho sebetsa ka thata.</p>
<p>Rapolasi Baloyi o ile a hula, a hula, a hula. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa.</p> <p>'Ke hloka thuso,' ho rialo Rapolasi. O ile a bitsa mohatsae, Mama Rhandu.</p>	<p>Ke bona Rapolasi Baloyi a kgotsa ke ho ferekana: "Kgele!"</p>
<p>Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ile ba hula bete ya tonanahadi mmoho. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa!</p> <p>"Re hloka thuso," ho rialo Mama Rhandu. A bitsa Nsovo, mora hae.</p>	<p>Ke bona Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ntsha modumo ha ba hula: "Eeeee!"</p>
<p>Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu le Nsovo ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa!</p> <p>"Re hloka thuso," ho rialo Nsovo. Nsovo a bitsa ntja ya bona.</p>	<p>Ke bona Nsovo a tsitsinya hloho a dubehile! Ba ikutlwa ba ferekane hore bete ha e tsitsinye ho hang!</p>
<p>Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo le ntja ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswa!</p> <p>"Re hloka thuso." ho rialo ntja. Ntja ya bitsa katse.</p>	<p>Ke bona ntja e kgona ke ho ferekana ha le yona e thusa ho hula.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja le katse ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswel! "Re hloka thuso." ho rialo katse. Katse ya bitsa tweba.	Ke bona lelapa le kgathetse ebile ba ferekane. Ba ya opelwa ebile ba rotha mofufutso, empa bete ya tonanahadi ha e tsitsinyeha le ho tsitsinyeha.
Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja, katse le tweba ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba H-U-U-U-L-L-L-A...	
Ya tsumoloha bete ya tonanahadi! "Ke e ntshitse!" tweba ya hweletsa. "Ke ntshitse bete ya tonanahadi!"	Ekare ke bona tweba e nyenyane e hula bete ena ya tonanahadi e le nngwe! Ke monahano o qabolang oo!
Bosiung boo, bohle polasing ba ile ba ja meroho e mengata e fapaneng. Ha ba ntse ba ja, ba ne ba swaswa ebile ba tsheha ka bete ya tonanahadi le tweba e matla a makatsang!	
Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Rapolasi Baloyi a ne a thabile?	Hobane mobu wa polasi ya hae o ne o nonne, le pula e nele hantle.
O nahana hore baphethwa ba ile ba ikutlwa jwang ha ba bona hore beterute e tsumulehile?	Ke nahana hore ba ne ba...
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana hobaneng ha ho tshehisa ha o iketsetsa setshwantsho ka hlohong sa tweba e nyenyane e hula beterute ya tonanahadi?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane Rapolasi ya matla o ne a sa kgone ho e ntsha mobung. Hobane batho ba babedi ba matla ba ile ba se kgone ho e ntsha mobung. Hobane Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja le katse le bona ba ne ba sa kgone ho e ntsha. Hobane bete ena e kgolo haholo ho feta tweba.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - pula
 - mobu
 - nonne

Raeme kapa pina	Diketso
Ha re sebeta mmoho re a mamelana, ebile re arolelana mehopolo.	
Ke a o thusa o a nthusa!	<i>Supa motswalle o be o beha matsoho sefubeng sa hao.</i>
Mosebetsi o thata o tla ba bonolo.	<i>Beha monwana ka thoko hloohong ho bontsha ho nahana ka thata.</i>
Mosebetsi o mongata o fokotseha kapele.	<i>Bontsha bongata le bonnyane ka matsoho.</i>
Ha e le ntho e boima yona, e tla ba bofefo.	<i>Etsa ekare o jarile ntho e boima, o be o fetohela ho e bofefo.</i>
Nthuse le nna ke o thusel!	<i>Beha matshoho sefubeng sa hao, o be o supa e mong wa metswalle ya hao.</i>
Mmoho, re na le matla!	<i>Phahamisa matsoho ka lehlakoreng o bontshe o na le matla.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Karolo eo ke ratang ke...
Ke bona tshebedisano mmoho paleng ena hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

ts	tj	a
k	o	e
l	i	t
m	u	p

BEKE 3

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /ts/ le /tj/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /ts/-/o/-/k/-/a/ = **tsoka**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /ts/ kapa /tj/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /t/-/o/-/l/-/a/ = **tola**

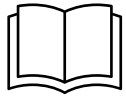
HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ts, tj**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **tsoka, tseka, letsatsi, motsu, patsi, tjoto, tola, paka, kama, mmila, mollo, tlala, tlama**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

PAPADISO YA PALE

Ho itokisa:

- Kgetha moithuti eo etla ba rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo, ntja, katse, le eo etla ba tweba
- Ha ho kgoneha, tlho le meroho, jwaloka: beterute, tapole, patata, dihwete

SERATSWANA	TITJHERE O E TSA/ORE	BAITHUTI BA E TSA
Rapolasi Baloyi le mosadi wa hae Mama Rhandu ba ne ba dula polasing ya bona e ntle e kgahlang mahlo. Rapolasi o ne a thabile, hobane mobu wa polasing ya hae o ne o nonne, mme le pula le yona e nele hantle selemong seo. Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ne ba thabetse nako ya kotulo.	<i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i>	<i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang ka leqepheng leo.</i>
Ka tsatsi le leng, nako e ile ya fihla, Rapolasi Baloyi o ile a leba tshimong ya hae ya meroho. "Ke nako," ho rialo Rapolasi Baloyi. "Ya ho kotula meroho ya ka."	<i>Bitsa moithuti eo e leng rapolasi Baloyi hot la kapele ho phaposiburutelo.</i>	Rapolasi Baloyi ore: 'Ke nako, ke tla kotula meroho yaka.' <i>Rapolasi Baloyi o etsa eka o hula meroho ya hae.</i>
Rapolasi Baloyi o ile a ntsha anyanese. A ntsha ditapole. A ntsha dihwete. A ntsha beterute. Empa beterutu e nngwe e ne e hana ho tswa! E ne e le beterutu e kgolo. E ne e le bete e tonanahadi!	<i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i>	<i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang ka leqepheng leo! (Rapolasi Baloyi ha a kgone ho hula beterute ya tonana.)</i> Rapolasi Baloyi ore: 'Ke hloka thuso!'
Rapolasi Baloyi o ile a hula, a hula, a hula. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswe.	<i>Botsa baithuti : Ke mangy a tshwanetseng ho latela atle?</i> <i>Bitsa Mama Rhandu ho tla kapele ho phaposi.</i>	<i>Baithuti ba araba: Mama Rhandu</i> <i>Mama Rhandu o hula rapolasi Baloyi.</i> Mama Rhandu ore: 'Re hloka thuso!'
'Ke hloka thuso,' ho rialo Rapolasi. O ile a bitsa mohatsae, Mama Rhandu.	<i>Botsa baithuti: Ke mangy a tshwanetseng ho latela atle?</i> <i>Bitsa Nsovo hot la kapele ho phaposi.</i>	<i>Baithuto ba araba: Nsovo</i> <i>Nsovo o hula Mama Rhandu.</i> Nsovo ore: 'Re hloka thuso!'

SERATSWANA	TITJHERE O E TSA/ORE	BAITHUTI BA E TSA
Rapolasi Baloyi le Mama Rhandu ba ile ba hula bete ya tonanahadi mmoho. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswe!	<i>Botsa baithuti: Ke mang y a tshwanetseng ho latela atle?</i> <i>Bitsa ntja hot la kapele ho phaposi.</i>	<i>Baithuti ba araba: ke ntja</i> <i>Ntja e hula Nsovo</i> Ntja ere: 'Re hloka thuso!'
"Re hloka thuso," ho rialo Mama Rhandu. A bitsa Nsovo, mora hae.	<i>Botsa baithuti: Ke mang y a tshwanetseng ho latela atle?</i> <i>Bitsa katse ho tla kapele ho phaposi.</i>	<i>Baithuti ba araba: ke katse</i> <i>Katse e hula ntja.</i> Katse ere: 'Re hloka thuso!'
Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu le Nsovo ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswe!	<i>Botsa baithuti: Ke mang a tshwanetseng ho latela atle?</i> <i>Bitsa tsweba ho kapele ho phaposi.</i>	<i>Baithuti ba araba: ke tweba</i> <i>Tweba e hula katse. Ba hula be ba hule!</i>
"Re hloka thuso," ho rialo Nsovo. Nsovo a bitsa ntja ya bona.	<i>Botsa baithuti: Ho etsahala eng mona?</i>	<i>Baithuti ba akaretsa se etsahalang ka leqepheng leo.</i> <i>(Beterute ya tonana qetellong e tswile!)</i> Tweba ere: 'Ke kgonne! Ke hutse beterute ya tonana!'
Rapolasi Baloyi, Mama Rhandu, Nsovo le ntja ba ile ba hula bete ya tonanahadi. Ba hutse, ba hutse, ba hutse, ba hutse. Empa bete ya tonanahadi e ne e sa tswe!	--	--

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 3**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyese mane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, plus signs), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1 KOTARA 3 Beke 4

**MOKOTABA:
Ho sebetsa
mmoho**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka mehlala ya mosebetsi wa baithuti; ditshwantsho tsa batho ba thusana.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka tsela tseo re ka thusang batho ka tsona.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 17, Ha re nyalanyeng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 18, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 19 & 20, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa motho eo o ratang ho mo thusa.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

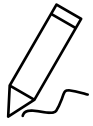
AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa dikgaisedi tse pedi di tshela noka mmoho bukeng e kgolo: Pale ya dikgaisedi tse pedi.
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho sebetsa mmoho
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Batho ba hloka ho sebetsa mmoho neng?
 - b Hobaneng re sebetsa mmoho?
 - c O rata eng ka ho sebetsa mmoho?
 - d Ke eng e phephetsang ka ho sbetsa mmoho?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - pale
 - ngangisano
 - rarolla

Raeme kapa pina	Diketso
Ha re sebetsa mmoho re a mamelana, ebile re arolelana mehopolo.	
Ke a o thusa o a nthusa!	<i>Supa motswalle o be o beha matsoho sefubeng sa hao.</i>
Mosebetsi o thata o tla ba bonolo.	<i>Beha monwana ka thoko hloohong ho bontsha ho nahana ka thata.</i>
Mosebetsi o mongata o fokotseha kapele.	<i>Bontsha bongata le bonnyane ka matsoho.</i>
Ha e le ntho e boima yona, e tla ba bofefo.	<i>Etsa ekare o jarile ntho e boima, o be o fetohela ho e bofefo.</i>
Nthuse le nna ke o thuse!	<i>Beha matshoho sefubeng sa hao, o be o supa e mong wa metswalle ya hao.</i>
Mmoho, re na le matla!	<i>Phahamisa matsoho ka lehlakoreng o bontshe o na le matla.</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a tshwara
 - b sena meno
 - c dumaela
 - d tala
 - e kgwedi
 - f hang
 - g monyadi
 - h selohelo
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Pale ya dikgaitsemi tse pedi.
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Bohle re na le talente tse fapaneng tse ka re thusang ho sebetsa mmoho. Ngola ka talente ya hao, le talente ya ngwaneno kapa ya motswalle.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya setshwantsho. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho bala.

FOREIMI YA HO NGOLA: Talente yaka ke...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti batla ngola ka ntho eo ba ipabolang ho yona – talente eo ba nang le yona!
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke mongodi ya nang le talente. Ke nahana ke motle ho ngoleng.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o ngola.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: talente yaka ke ho ngola.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang ditalente tse fapaneng le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: dipapading, ho ngola, ho bala, mata, ho thusa, motle ka ho mamela jj.
- 3 Botsa baithuti: Ke eng ntho eo o le motle ho yona?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka talente ya bona e ikgethileng.
- 6 Ba tshwanetse bare: Talente yaka ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

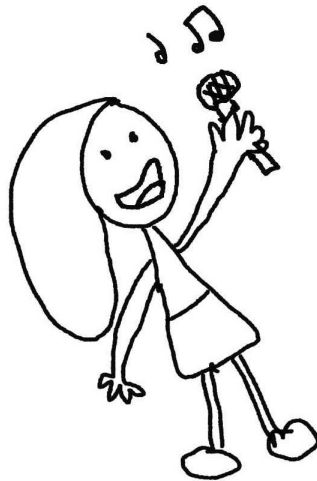
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke na le talenta ya ho bind.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /jw/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe ke mantswe afe a mang a nang le modumo /jw/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **jwang, jwale**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **jwala, jwale, jwang**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

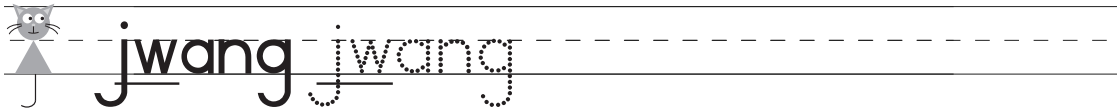
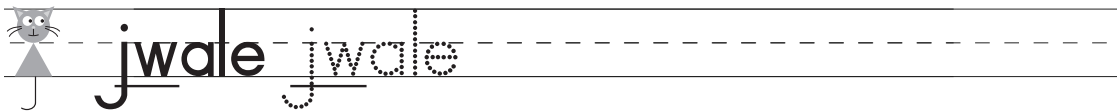
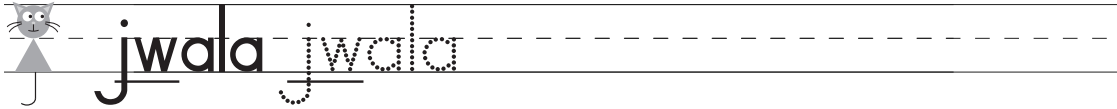
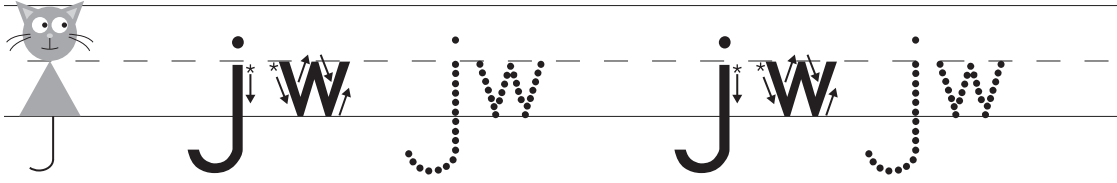
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane: **jw**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/antswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: KE A IPOTSA/ HO ETSA TEKOLO

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Pale ya dikgaisedi tse pedi</p> <p><i>Ena ke pale e qotsitsweng 'Ditshomong tsa Panchatantra'. E fetotswe hore e ikamahanye le mmokotaba, ho sebetsa mmoho.</i></p>	
<p>Ba re e ne re! Kgalekgale, holehole lefatsheng la India, ho ne ho dula dikgaisedi tse pedi. Hangata, Kamala le Jameela e ne e le metswalle ya hlooho ya kgomo. Empa ka le leng la matsatsi ba ile ba phehisana kang.</p> <p>'Ho ba motho ya matla ho betere ho feta ho ba motho ya lebelo!' ho rialo Kamala.</p> <p>'Nka mpa ba motho ya lebelo ya mafolofolo, ho na le hore ke be le mmele o moholo, o matla!' Jameela a mo ngangisa.</p> <p>Ba ile ba ngangisana jwalo nakonyana, mme ba ntse ba halefelana.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ba tla rarolla kang ya bona jwang?</p>
<p>Ka lehlohonolo ho ne ho ena le mosadi e mong ya bohlale ya bitswang Ghosha a neng a dula motseng wa Kamala le Jameela. E ne e re ha baahi ba motseng wa Ghosha ba ena le qaka eo ba sa kgoneng ho e rarolla ba ne ba ya ho yena. O ne a hlompheha haholo hobane o ne a dula a na le leano la ho rarolla qaka e nngwe le e nngwe. Kamala le Jameela ba ile ba ya ntlong ha Ghosha. Tseleng ba ne ba ntse ba ngangisana.</p> <p>'Ho ba le matla ho betere!' ho rialo Kamala.</p> <p>'Ho ba mafolofolo ho betere haholo!' Jameela a mo araba.</p>	<p>Ke a ipotsa hore Ghosha o tla ba le bokgoni ba ho thusa dikgaisedi ho rarolla ngangisano ya bona?</p>
<p>Ghosha o ile a utlwa Kamala le Jameela ba ngangisana. Eitse ha ba fihla ba ile ba mo fumana a ba emetse kante.</p> <p>Banana bana ba babedi ba ile ba inama, ba ama maoto a hae ho mmontsha hlomphe.</p> <p>'Ebe bothata ke eng?' Ghosha a botsa.</p> <p>'Ghosha, re batla ho tseba hore na ho betere ho ba lebelo kapa ho betere ho ba le matla?' Kamala a botsa.</p> <p>'Kgutlelang hae le dule ka tlung le nkemele. Le se ke la tswela pele la bua ka taba ena?' Ghosha a araba.</p>	

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
Ghoshha o ile a dula seratswaneng sa hae mme a nahana a tebisitse maikutlo ka hore a ka etsa eng.	Ke a ipotsa hore ho molemo ho ba lebelo kapa ho ba le matla? Ke a ipotsa hore na Ghoshha o tla araba potso ena jwang?
Qetellong, Ghoshha o ile a tlelwa ke mohopolo. O ile a bososela pososelo e bontshang tsebo kapa tharollo, mme a leba ha bo Kamala le Jameela.	
'Ke nkile qeto ya hore ke tla araba potso ya lona, feela le tla tlameha ho nka phephetso ena mmoho,' Ghoshha a hlalosa. 'Ka nqane ho noka, botebong ba moru, ho na le sefate se selelele se nang le dikokonate tse monate. Le ntlisetse ditholwana tsa sefate seo. Kamora moo, ke tla araba potso ya lona.'	Ke a ipotsa hore na hobaneng a batla Kamala le Jameela ba mo tlietse dikokonate pele a ka ba araba?
Kamala le Jameela ba ile ba kena leetong. Eitse ha ba fihla lebopong la noka, Jameela o ile a kena ka nokeng. Hanghang o ile a elellwa hore noka eo e tebile haholo ebile melapo ya noka eo e ne e le matla haholo hore a ka tshela. Kamala o ile a shebella kgaitsemi ya hae e sokola. 'Palama mahetleng a ka,' a mmolella. Mmoho ba ile ba kgona ho tshela noka.	Ke etsa tekolo ya hore ha o tshela noka, ho betere ha o na le matla jwaloka ka Kamala. Ke a ipotsa hore na Ghoshha o tla re ho molemo ho ba matla na?
Eitse ha ba fihla sefateng, Kamala o ile a leka ho se tsitsinya. O ile a sututsa mme a hula. Empa sefate se ne se le seholo, ho se na letho le etsahalang. Jameela o ile a palama sefate ka potlako, a kga dikokonate, mme a di lahlela fatshe. Kamala le Jameela ba ile ba bokelletsa dikokonate mme ba kena leetong ho kgutlela hae.	Ke etsa tekolo ya hore ha o palama sefate o lokela hore o be mafolofolo jwaloka Jameela. Ke a ipotsa hore na Ghoshha o tla re ho molemo ho feta ho ba lebelo na?
Ha banana bana ba fihla ho Ghoshha ba ile ba mo neha dikokonate. 'Bobeding ba lona, ke mang a ntliseditseng ditholwana tsena?' Ghoshha a botsa. Kamala le Jameela ba ile ba shebana. 'Ke nna!' Jameela a rialo. 'Ke palame sefate mme ka kga ditholwana! 'Ke nna!' ho rialo Kamala. 'Ke thusitse Jameela ho tshela noka ka ho mo beha mahetleng a ka. Ka ntle ho nna, ditholwana di kabe di le siyo!'	O nahana hore ke mang a nkileng maikarabelo a maholo katehong ya mosebetsi o?" Nna ha ke na bonnete!
Kamala le Jameela ba ile ba shebana. Ba ile ba keketeha.	Ke etsa tekolo ya hore Ghoshha o bohlale. O ba file mosebetsi ona hore ba bone hore bokgoni ba bona ba le babedi bo a lekana. Ha ho bo molemo ho feta bo bong.

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>'Le a bona hore, ha ho na ho betere ho feta ho hong! Ha ho na a le mong wa lona a neng a ka kgona ho etsa mosebetsi ona a le mong. Empa ha le le babedi le sebetsa mmoho le kgonne ho etsa ho sa kgonahalang ha bonolo! Ka lebaka la hore le sebedisitse ditalenta tsa lona ka nako e tshwanetseng.</p> <p>Ghoshana o ile a bososela pososelo ya hae e bontshang tsebo ha dikgaitse di tsona di tsamaya, di tshwarane matsoho.</p>	
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletseng
Kamala o na le bokgoni bo fe?	Kamala o na le matla.
Jameela yena o na le bokgoni bo fe?	Jameela o lebelo ebile o mafolofolo.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
Hobaneng Kamala le Jameela ba ile ba ya ntlong ya Ghoshana?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane ba ne ba sa kgone ho nka qeto ya hore ho betere ho ba le matla kapa ho ba lebelo/matjato. Hobane ba ne ba hloka thuso ya ho rarolla qaka ya bona. Hobane Ghoshana o bohlale ebile o kgona ho rarolla mathata a mang le a mang.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 4**.
- Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

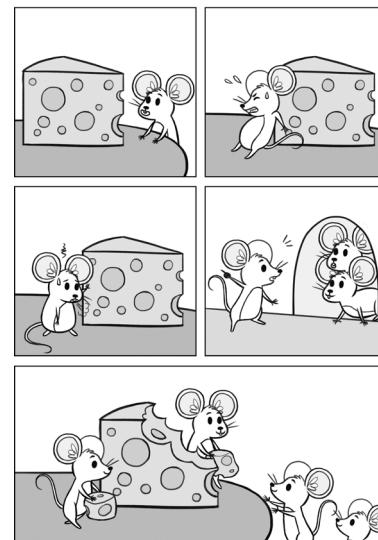
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - matjato
 - ha jwale
 - sokola

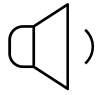
Raeme kapa pina	Diketso
Ha re sebeta mmoho re a mamelana, ebile re arolelana mehopolo.	
Ke a o thusa o a nthusa!	<i>Supa motswalle o be o beha matsoho sefubeng sa hao.</i>
Mosebetsi o thata o tla ba bonolo.	<i>Beha monwana ka thoko hloohong ho bontsha ho nahana ka thata.</i>
Mosebetsi o mongata o fokotseha kapele.	<i>Bontsha bongata le bonnyane ka matsoho.</i>
Ha e le ntho e boima yona, e tla ba bofefe.	<i>Etsa ekare o jarile ntho e boima, o be o fetohela ho e bofefe.</i>
Nthuse le nna ke o thusel!	<i>Beha matshoho sefubeng sa hao, o be o supa e mong wa motswalle ya hao.</i>
Mmoho, re na le matla!	<i>Phahamisa matsoho ka lehlakoreng o bontshe o na le matla.</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!

- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /lw/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe ke mantswe afe a amng a nang le modumo /lw/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **lelwala, lwana, lwanne**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **lwana, lwanela, lelwala, lwanne**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

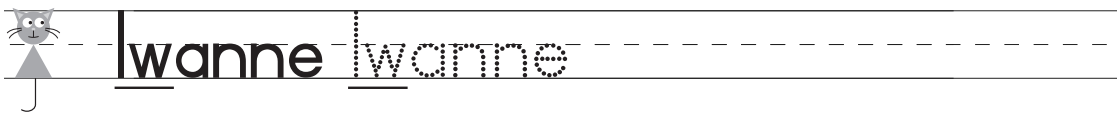
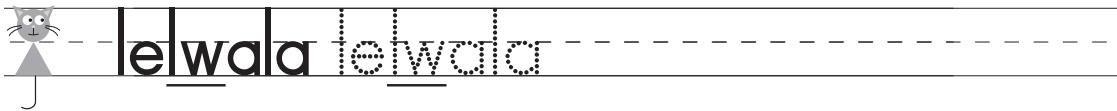
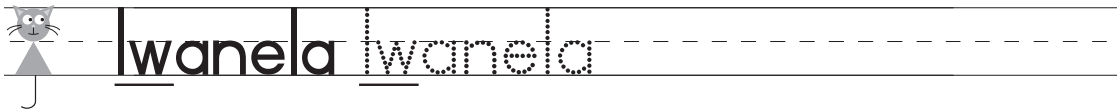
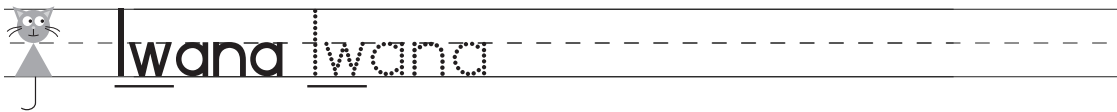
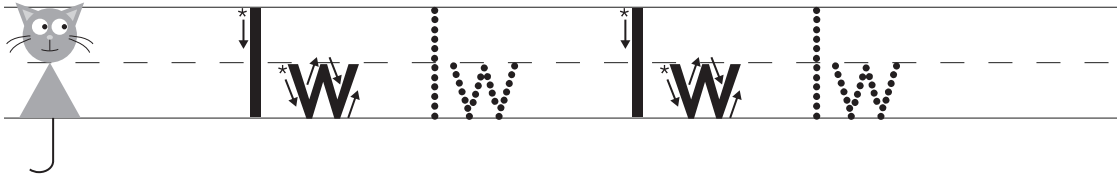
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **lw**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang

- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Bohle re na le talente tse fapaneng tse ka re thusang ho sebetša mmoho. Ngola ka talente ya hao, le talente ya ngwaneno kapa ya motswalle.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya setshwantsho. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho balla.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Talente yaka ke...

Bohle re na le talente tse fapaneng. Talente ya motswalle waka / ausi waka / abuti waka ke...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile taka ka talente ya motswalle kapa ya ngwanabo.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlileng ho se ngola, ka mokgwa ona: Ausi waka ke semathi se hlwahlwa. O matha letsatsi le letsatsi mme ebile o matha le mabelong.
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa ausi wa hao a matha.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Bohle re na le talente tse fapaneng. Talente ya ausi waka ke ho matha.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang ditalente tse fapaneng le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona ho matha, ho hlophisa, ho hlokomela tshimo, ho sesa, ho penta, ho taka, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: Motswalle wa hao o motle ho eng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka talente eo motswalle kapa ngwanabo a nang le yona.
- 6 Ba tshwanetse hore: Talente ya motswalle / ausi waka / abuti waka ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

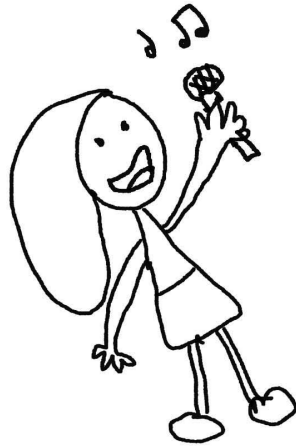
NGODISO

- 1** Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tla eketsa ho sena!
- 2** Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3** Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4** Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5** Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

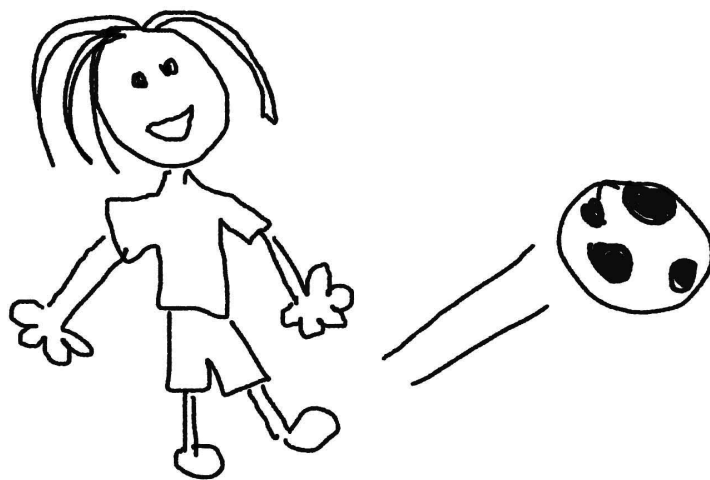
- 1** Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2** Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ke na le talenta ya ho bind.

BEKE 4

Re na le ditlenta tse fapdneng.
Ya dusi wa ka ke ya bolo ya
mdoto.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phetoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo: Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

Metsotso e 15

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **jwala**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /jw/-/a/-/l/-/a/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /jw/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /a/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /l/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **jwala**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /jwa/-/la/ = **jwala**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **lwana**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **jwale**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /jw/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /a/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /l/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /e/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /jw/-/a/-/l/-/e/
- 8 Ngola lentswe: **jwale**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /jwa/-/le/ = **jwale**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **lwanne**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: KE A IPOTSA/ HO ETSA TEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Pale ya dikgaitsemi tse pedi</p> <p><i>Ena ke pale e qotsitsweng 'Ditshomong tsa Panchatantra'. E fetotswe hore e ikamahanye le mmokotaba, ho sebetsa mmoho.</i></p>	<p><i>Pale ena ke tshomo. Tshomo ke pale e ikgethileng e re rutang ho itseng. Mmokotaba wa rona ke ho sebetsa mmoho. Ke etsa tekolo ya hore tshomo ena e tlo nthuta ho hong ho bohlokwa ka ho sebetsa mmoho.</i></p>
<p>Ba re e ne re! Kgalekgale, holehole lefatsheng la India, ho ne ho dula dikgaitsemi tse pedi. Hangata, Kamala le Jameela e ne e le metswalle ya hlooho ya kgomo. Empa ka le leng la matsatsi ba ile ba phehisana kang.</p> <p>'Ho ba motho ya matla ho betere ho feta ho ba motho ya lebelo!' ho rialo Kamala.</p> <p>'Nka mpa ba motho ya lebelo ya mafolofolo, ho na le hore ke be le mmele o moholo, o matla!' Jameela a mo ngangisa.</p> <p>Ba ile ba ngangisana jwalo nakonyana, mme ba ntse ba halefelana.</p>	
<p>Ka lehlohonolo ho ne ho ena le mosadi e mong ya bohlale ya bitwang Ghosha a neng a dula motseng wa Kamala le Jameela. E ne e re ha baahi ba motseng wa Ghosha ba ena le qaka eo ba sa kgoneng ho e rarolla ba ne ba ya ho yena. O ne a hlomphuwa haholo hobane o ne a dula a na le leano la ho rarolla qaka e nngwe le e nngwe. Kamala le Jameela ba ile ba ya ntlong ha Ghosha. Tseleng ba ne ba ntse ba ngangisana.</p> <p>'Ho ba le matla ho betere!' ho rialo Kamala.</p> <p>'Ho ba mafolofolo ho betere haholo!' Jameela a mo araba.</p>	<p>Ke etsa tekolo ya hore Ghosha o bohlale, hobane o kgona ho rarolla bothata bo bong le bo bong!</p>
<p>Ghosha o ile a utlwa Kamala le Jameela ba ngangisana. Eitse ha ba fihla ba ile ba mo fumana a ba emetse kante.</p> <p>Banana bana ba babedi ba ile ba inama, ba ama maoto a hae ho mmontsha hlompho.</p> <p>'Ebe bothata ke eng?' Ghosha a botsa.</p> <p>'Ghosha, re batla ho tseba hore na ho betere ho ba lebelo kapa ho betere ho ba le matla?' Kamala a botsa.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
'Kgutlelang hae le dule ka tlung le nkemele. Le se ke la tswela pele la bua ka taba ena?' Ghosha a araba.	
Ghosha o ile a dula seratswaneng sa hae mme a nahana a tebisitse maikutlo ka hore a ka etsa eng.	Ke etsa tekolo ya hore Ghosha o bohlale hobane o tebisa maikutlo ha a nahana ka dintho!
Qetellong, Ghosha o ile a tlelwa ke mohopolo. O ile a bososela pososelo e bontshang tsebo kapa tharollo, mme a leba ha bo Kamala le Jameela.	
'Ke nkile qeto ya hore ke tla araba potso ya lona, feela le tla tlameha ho nka phephetso ena mmoho,' Ghosha a hlalosa. 'Ka nqane ho noka, botebong ba moru, ho na le sefate se selelele se nang le dikokonate tse monate. Le ntlisetse ditholwana tsa sefate seo. Kamora moo, ke tla araba potso ya lona.'	Ke etsa tekolo ya hore Ghosha o kgethile mosebetsi ona hobane o batla hore dikgaitsemi di sebetse mmoho. O a tseba hore mosebetsi ona o hloka bokgoni ba bona ba le babedi.
Kamala le Jameela ba ile ba kena leetong. Eitse ha ba fihla lebopong la noka, Jameela o ile a kena ka nokeng. Hanghang o ile a eellwa hore noka eo e tebile haholo ebile melapo ya noka eo e ne e le matla haholo hore a ka tshela. Kamala o ile a shebella kgaitsemi ya hae e sokola. 'Palama mahetleng a ka,' a mmolella. Mmoho ba ile ba kgona ho tshela noka.	Gosha o bohlale. Ke nahana hore o ne a tseba hore ho tla nka matla a Kamala ho tshela noka.
Eitse ha ba fihla sefateng, Kamala o ile a leka ho se tsitsinya. O ile a sututsa mme a hula. Empa sefate se ne se le seholo, ho se na letho le etsahalang. Jameela o ile a palama sefate ka potlako, a kga dikokonate, mme a di lahlela fatshe. Kamala le Jameela ba ile ba bokelletsa dikokonate mme ba kena leetong ho kgutlela hae.	Ghosha o bohlale. Ke nahana hore o ne a tseba hore ho tla hlokahala mafolofolo a Jameela ho palama sefate.
Ha banana bana ba fihla ho Ghosha ba ile ba moneha dikokonate. 'Bobeding ba lona, ke mang a ntliseditseng ditholwana tsena?' Ghosha a botsa. Kamala le Jameela ba ile ba shebana. 'Ke nna!' Jameela a rialo. 'Ke palame sefate mme ka kga ditholwana! 'Ke nna!' ho rialo Kamala. 'Ke thusitse Jameela ho tshela noka ka ho mo beha mahetleng a ka. Ka ntle ho nna, ditholwana di kabe di le siyo!'	Ke nahana hore Ghosha o ile dikgaitsemi mosebetsi o tla ba qobella ho sebetse mmoho. O ne a batla ba bone hore bokgoni ba e mong le e mong wa bona bo ne bo hlokahala hore ba kgone ho fumana dikokonate.
Kamala le Jameela ba ile ba shebana. Ba ile ba keketeha.	Ke etsa tekolo ya hore mosebetsi wa Ghosha o thusitse dikgaitsemi ho bona hore ha ho molemo ho feta ho ba matla kapa ho ba mafolofolo. Bokgoni ba bona bo hlokahala ka nako tse fapaneng.

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>'Le a bona hore, ha ho na ho betere ho feta ho hong! Ha ho na a le mong wa lona a neng a ka kgona ho etsa mosebetsi ona a le mong. Empa ha le le babedi le sebetsa mmoho le kgonne ho etsa ho sa kgonahalang ha bonolo! Ka lebaka la hore le sebedisitse ditalenta tsa lona ka nako e tshwanetseng.</p> <p>Ghoshla o ile a bososela pososelo ya hae e bontshang tsebo ha dikgaitsemi tsona di tsamaya, di tshwarane matsoho.</p>	
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Kamala o thusitse jwang hore ba fumane dikokoonate?</p>	<p>O ile a beha Jameela mahetleng a hae hore ba tshela noka. Ba ne ba ka se fihle sefateng ha e ne e se ka Kamala.</p>
<p>Jameela o thusitse jwang hore ba fumane dikokoonate?</p>	<p>O ile a palama sefate mme a lahlela dikokoonate fatshe. Ba ne ba ka se fumane dikokoonate ka ntle ho seo Jameela a se entseng.</p>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Ghoshla a ile a kopa Kamala le Jameela ho lata dikokoonate?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ne a tseba hore dikgaitsemi di ne di tlo hloka matla a Kamala ho tshela noka. • Hobane o ne a tseba hore dikgaitsemi di ne di tlo hloka lebelo la Jameela ho palama sefate se selelele ho kga dikokoonate. • Hobane o ne a tseba hore mosebetsi oo o ne o hloka bokgoni ba bona ba le babedi. • Hobane o ne a batla hore dikgaitsemi di bone hore ha ho na bokgoni bo molemo ho feta bo bong – bokgoni bo bong le bo bong bo sebetsa ha ho hloka hloka. • Hobane o ne a batla ho fa dikgaitsemi mosebetsi o tla ba qobella hore ba sebetse mmoho.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - bo mong
 - sehlopha
 - talente

Raeme kapa pina	Diketso
Ha re sebeta mmoho re a mamelana, ebile re arolelana mehopolo.	
Ke a o thusa o a nthusa!	<i>Supa motswalle o be o beha matsoho sefubeng sa hao.</i>
Mosebetsi o thata o tla ba bonolo.	<i>Beha monwana ka thoko hloohong ho bontsha ho nahana ka thata.</i>
Mosebetsi o mongata o fokotseha kapele.	<i>Bontsha bongata le bonnyane ka matsoho.</i>
Ha e le ntho e boima yona, e tla ba bofefe.	<i>Etsa ekare o jarile ntho e boima, o be o fetohela ho e bofefe.</i>
Nthuse le nna ke o thusel!	<i>Beha matshoho sefubeng sa hao, o be o supa e mong wa metswalle ya hao.</i>
Mmoho, re na le matla!	<i>Phahamisa matsoho ka lehlakoreng o bontshe o na le matla.</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke etsa **tekolo** hore Ghosha o bohlale hobane...
Ke bona tshebedisano mmoho paleng ena ha...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

jw	lw	a
l	e	n
g	i	m
o	b	u

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /jw/ le /lw/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /jw/-/a/-/l/-/a/ = **jwala**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /jw/ kapa /lw/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /b/-/a/-/l/-/a/ = **bala**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **jw, lw**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **jwala, jwale, jwang, lwana, lwanela, lelwala, lwanne, bala, mmila, mmone, ngola, mongolo**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

KAKARETSO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana: Pale ya dikgaitsemi tse pedi.
- 2 Ba tla boela ba bue ka **tekolo** eo ba e etsang ka Ghosha.
- 3 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1–2 ho pheta **ntho eo ba e ratang** mme ba etse **tekolo** jwaloka: **Ke ratile ha** Kamala le Jameela ba ngangisana ho fihlela ba nka qeto ya ho ya ho Ghosha hobane o hlalefile. Ke **etsa tekolo** hore Ghosha o motle haholo ka ho thusa batho.
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka **tekolo** eo ba e etsang ka Ghosha paleng ena ya *Pale ya dikgaitsemi tse pedi!*
- 6 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopolo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona.. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopolo ya bona ya sethatong.*)

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 4.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebeta ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebeta ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

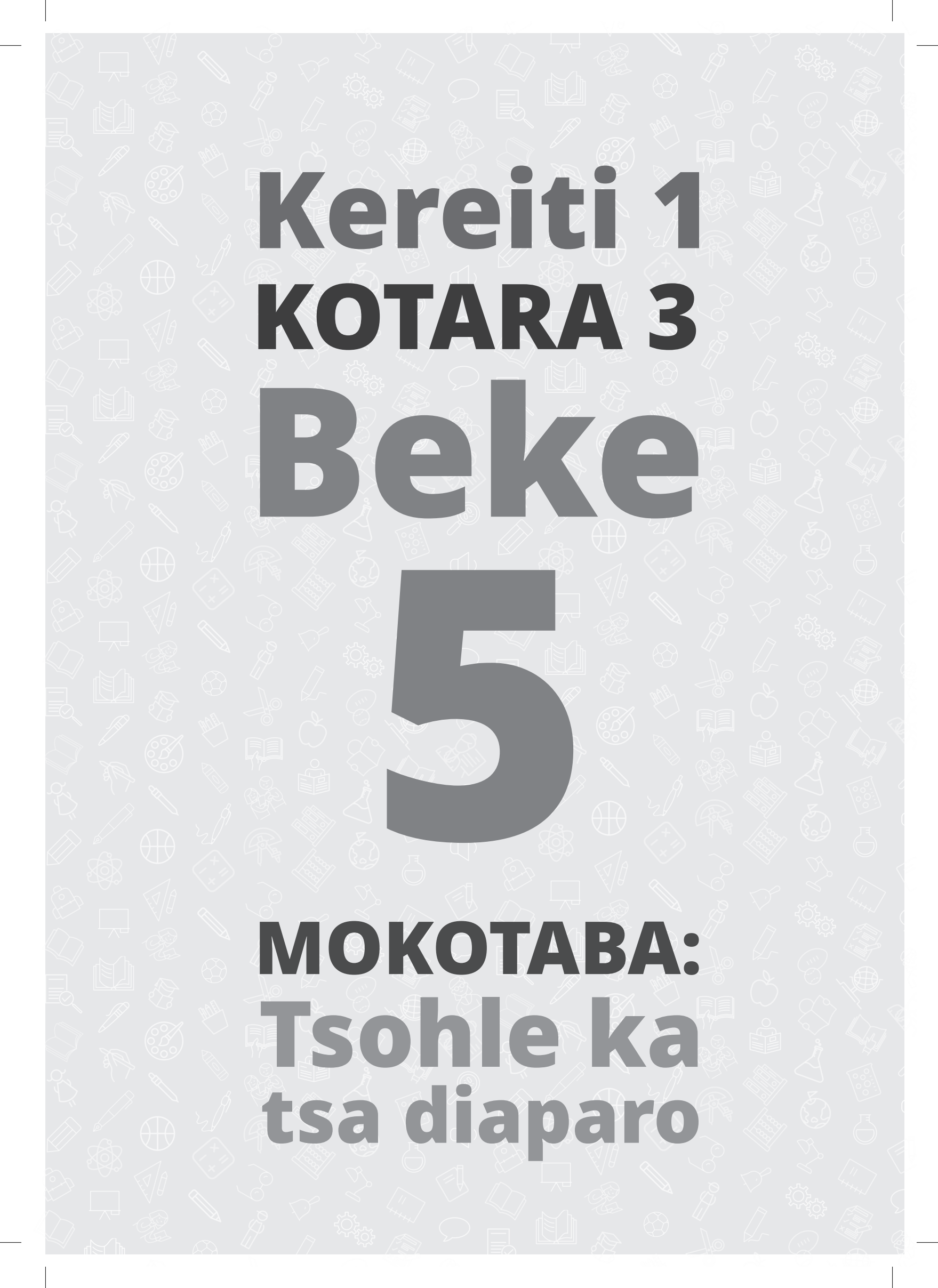

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, numbers), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1 KOTARA 3 Beke 5

**MOKOTABA:
Tsohle ka
tša diaparo**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: tloho le mefuta ya diaparo e fapaneng.
- 5 Etsa diphuphutsointhanetengho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka nalane ya diaparo.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithutidibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 21 & 22, Ha re bueng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 23 & 24, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 2: Leqephe la 25, Boithabiso

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa seaparo seo o se ratang.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele sa pale bukeng e kgolo.: Sekipa se setjha sa Bohlale
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Tsohle ka diaparo
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tsebaka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithutitlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fan aka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke ntho dife tseo e leng diaparo?
 - b Ke makgethi (mantswe a hlakisang) ao re ka a sebedisang ho hlalosa diaparo?
 - c Ke mofuta ofe wa diaparo oo re o aparang letsatsi le letsatsi?
 - d Ke mofuta ofe wa diaparo oo re o aparang ho ya meketeng e ikgethileng?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - seipone
 - setshwantsho
 - se nang mokgabiso

Raeme kapa pina	Diketso
Diaparo tsa ka, diaparo tsa rona!	<i>Bontsha seaparo se se feng kapa se feng se o se apereng.</i>
Dikatiba le dikepisi di rwala hloohong.	<i>Etsa ekare o rwala katiba kapa kepisi hloohong.</i>
Dikipa, dijeresi le dibaki di aparwa mmeleng o ka hodimo.	<i>Bontsha o apara seaparo se jwalo ka sekipa.</i>
Marikgwe le dikhethe di dula lethekeng.	<i>Beha matsoho lethekeng o tsoke letheka.</i>
Dikausu le dieta re di rwala maotong.	<i>Inama o bontshe o rwala dikausu le dieta.</i>
Tsena kaofela ke diaparo tsa ka!	<i>Bontsha seaparo se feng kapa se feng se o se apereng</i>

Mongolo

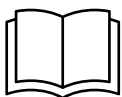
Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a sekepe
 - b lebenkele
 - c mmomo
 - d phulo
 - e nyatsa
 - f kgoba
 - g tlhapi
 - h tabatabelo
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/ NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohleba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: **Sekipa se setjha sa Bohlale**
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswea matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o neng o fumane seaparo se setjha.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA: Ke fumane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla nahana ka nako eo ba fumaneng seaparo se setjha.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Nkile ka fumana jeresi e ntjha. E ne e se ntjha ho tswa lebenkeleng – e ne e ele ya ausi waka. Feela e ne e le ntjha ho nna! E ne e le jeresi yaka ya mamoratwa.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o apere jeresi e ntjha.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentsewe le leng le leng**, ka tsela ena: Nkile ka fumana jeresi eo e neng e le ya ausi waka!
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dintho tseo e leng diaparo le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka: sekipa, dikausu, dieta tsa sekolo, baki, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: Ke seaparo sefe se setjha seo o se fumaneng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka seaparo se setjha.
- 6 Ba tshwanetse bare: ke fumane...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

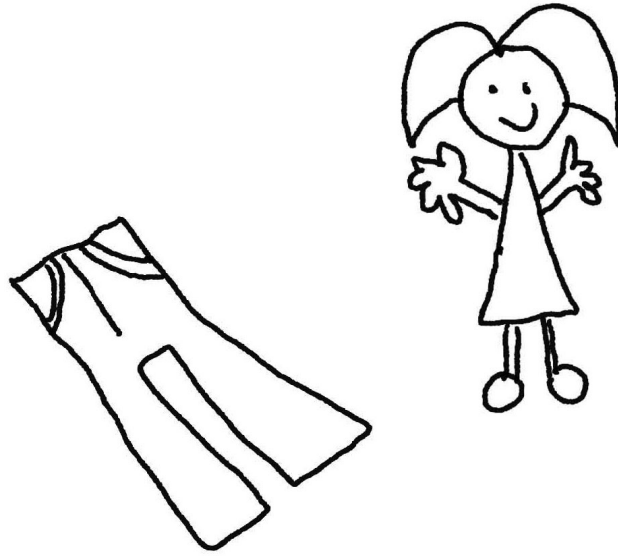
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tla eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke na le bokhate e ntjha!

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /**rw**/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe o ka nahana ka mantswe a mang a nang le modumo/**rw**/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **rwalla, rwesa, morwallo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **rwala, rwesa, morwetsana, rwalla, morwallo**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tihateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

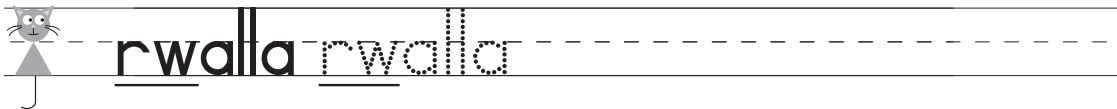
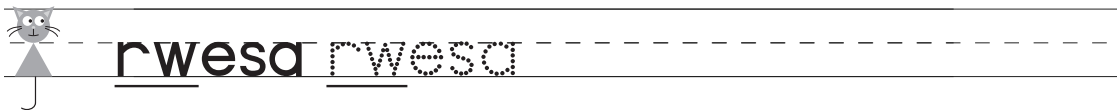
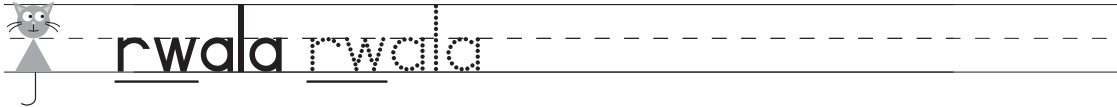
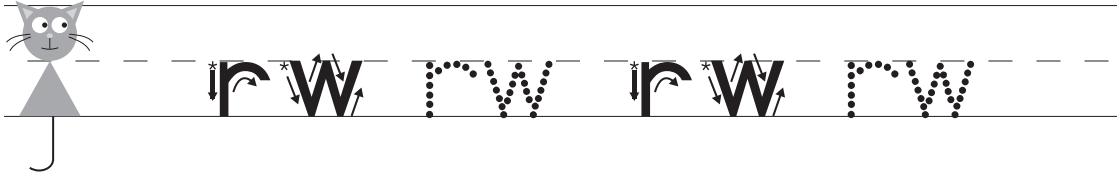
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngodiso ya ditlhaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **rw**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola ditlhaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le ditlhaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/antswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangollong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Sekipa se setjha sa Bohlale</u></p> <p>E ne e le Moqebelo. Bohlale o ne a ya mabenkeleng le Nkgonwae. 'Ha re ye!' Nkgono a mo bitsa. Bohlale o ile a mathela ka kitjheneng. Bohlale le nkgono ba ile ba feta pela moo dikolobe di neng di ja teng.</p> <p>Ba ile ba feta banana ba bang ba ntse ba tlola kgathi. Ba ile ba feta mosadi e mong a ntse a aneha diaparo terateng.</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale le Nkgonwae ba tlo tsamaya nako e telele.</p>
<p>Qetellong ba ile ba fihla mmileng o moholo. Tekesi ya bona e ne e se e le haufinyana!</p>	
<p>Bohlale o ne a shebile kante ka fenstere. O ile a bona koloi ya kgale e robhileng. O ile a bona dinku. Yaba, o bona matshwao a mangata a mebalabala. Ba fihlile toropong! Tekesi ya ema 'Ha re ye!' Ho rialo Nkgono.</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale le Nkgonwae ba dula hole le toropo. Ke akanya hore ha ba ye toropong kgafetsa.</p>
<p>Pele, ba ile ba ya bankeng. Yaba ba ya posong. Qetellong, ba ile ba ya lebenkeleng la diaparo.</p> <p>'Ke tla o rekela seaparo se setjha. Tsamaya o ilo kgetha, Bohlale' ho rialo Nkgono.</p>	<p>Sheba setshwantsho sena ka hloko! Ke akanya hore Bohlale o hlorile bankeng. O shebahala a hlorile le posong. Empa o shebahala a nyakalletse ha a fihla lebenkeleng la diaparo.</p>
<p>"Ke rata sena." Bohlale a mmolella, a supa sekipa se setala ka mmala se nang le setshwantsho sa daenaso ka pele.</p> <p>'Seo ke sa bashemane,' ho rialo nkgono.</p> <p>'Empa ke rata di daenaso,' Bohlale a araba.</p> <p>"O shebile diaparo tsa bashanyana!" ho rialo Nkgono.</p> <p>'Eke! Ke rata sena!' ho rialo Bohlale, a shebile sekipa se nang le setshwantsho sa teraka kapele.</p> <p>Nkgono o ile a tsitsinya hlooho. 'Hobaneng?' Bohlale a mmotsa. Nkgono o ile a sutha pela hae.</p>	
<p>"Se sona se jwang? Nkgono a botsa.</p> <p>"Empa ha ke rate mmala o pinki Nkgono," ho rialo Bohlale.</p> <p>"Banana kaofela ba rata mmala o pinki!" ho rialo Nkgono.</p>	<p>Bohlale le nkgono ba rata dikipa tse fapaneng! Ke akanya hore Bohlale ha a thabela sekipa seo nkgono a mo kgethetseng sona.</p>

Seratswana/tabaa	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>"Le ha ho le jwalo nna ha ke rate mmala o pinki," Bohlale a nahana.</p> <p>"Ho lokile. Re tla o nkela sekipa se sesweu se senang mokgabiso", Nkgono a mmolella.</p>	
<p>Ha Bohlale a fihla hae, o ile a tlohella polasitiki eo ya lebenkeleng tafoleng ya kitjhene yaba o ya kamoreng ya hae. O ile a dula betheng ya hae a nahana dikipa tsohle tseo a di boneng lebenkeleng la diaparo. Mme wa Bohlale o ile a kena ka kamoreng ya hae. O ne a tshwere sekipa se setjha se sesweu.</p> <p>"Ke sona se se o se kgethileng?" a mmotsa.</p> <p>Bohlale o ile a phethela mmae se etsahetseng lebenkeleng la diaparo.</p>	<p>Bohlale o tlohella polasitiki ya sekipa tafoleng. Sena se etsa hore ke akanye hore ha a thabela sekipa seo a se reketsweng lebenkeleng!</p>
<p>'Ke na le leano,' mme wa hae a rialo a bile a tswa. O ile a kgutla ka dikokipene.</p> <p>'O ka di sebedisa ho taka setshwantsho se o se ratang sekipeng sa hao se setjha!' ho rialo mme wa hae. Bohlale o ile a nahana ka dikipa tsohle tseo a di ratileng lebenkeleng mme a qalella ho taka.</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale o tla taka sekipa sa hae jwaloka tseo a di boneng lebenkeleng.</p>
<p>Ha mma-morao, ntate wa Bohlale o ile a mmitsetsa dijong tsa mantsiboya. Bohlale o ile a apara sekipa sa hae se setjha. O ile a sheba seiponeng. O ne a rata seo a se bonang! O ile a mathela kitjheneng.</p>	<p>Bona kamoo Bohlale a bososelang ka teng! Ke akanya hore o rata sekipa sa hae se setjha jwale!</p>
<p>Eitse ha Palesa a bona sekipa sa Bohlale, o ile a supa setshwantsho. 'Ke batla sekipa se tshwanang le sa Bohlale.' A rialo. Bohlale o ile a sheba mme wa hae mme bobedi ba bona ba bososela.</p>	<p>Ke hopola hore Nkgono o itse dikoloi le di daenaso ke tsa bashemane feela! Empa bona! Palesa le yena o a di rata. Ke akanya hore hase banana kaofela ba ratang dintho tse tshwanang!</p>

Dipotso tsa tlhakisetsa	Dikarabo tse lebelletsweng
Bohlale o ne a batla dikipa tse jwang?	O ne a batla sekipa sa daenaso kapa sa koloi.
Nkgono wa hae o ile a mo rekela sekipa sefe?	Nkgono o ile a mo rekela sekipa se sesweu se senang mokgabiso.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng se etsang hore o akanye hore Bohlale o ne a sa thabela sekipa sa hae se setjha?	<ul style="list-style-type: none"> • O bonahala a hloname ka lebenkeleng. • O siya polasitiki ya sekipa tafoleng ya kitjhene. • O dula betheng ya hae, a sa thaba. • O bolelletse mme wa hae se etsahetseng. • O ile a taka ditshwantsho sekipeng sa hae se setjha ho se ntlafatsa, hobane o ne a sa rate sekipa seo Nkgono a mo kgethetseng sona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya haoho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - mohopolo
 - dumela
 - hanana
 - kgetha

Raeme kapa pina	Diketso
Diaparo tsa ka, diaparo tsa rona!	<i>Bontsha seaparo se s efeng kapa se feng se o se apereng.</i>
Dikatiba le dikepisi di rwala hloohong.	<i>Etsa ekare o rwala katiba kapa kepisi hloohong.</i>
Dikipa, dijeresi le dibaki di aparwa mmeleng o ka hodimo.	<i>Bontsha o apara seaparo se jwalo ka sekipa.</i>
Marikgwe le dikhethe di dula lethekeng.	<i>Beha matsoho lethekeng o tsoke letheka.</i>
Dikausu le dieta re di rwala maotong.	<i>Inama o bontshe o rwala dikausu le dieta.</i>
Tsena kaofela ke diaparo tsa ka!	<i>Bontsha seaparo se feng kapa se feng se o se apereng</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephele ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla waho phehisa kutlwisisoya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha**TSEBISA MODUMO**

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /qh/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe o ka nahana ka mantswe a mang a nang le modumo /qh/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **qhotsa, moqhaka, qhoma**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **qhoma, qhotsa, maqhutsu, moqhaka**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

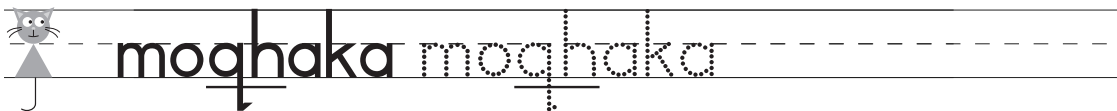
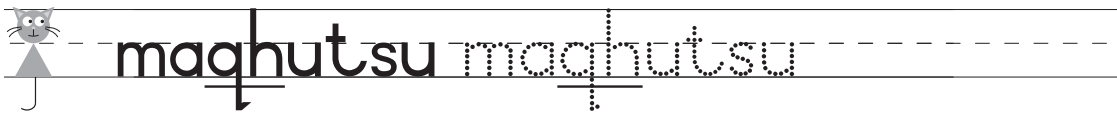
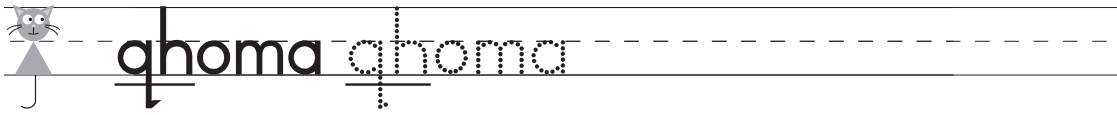
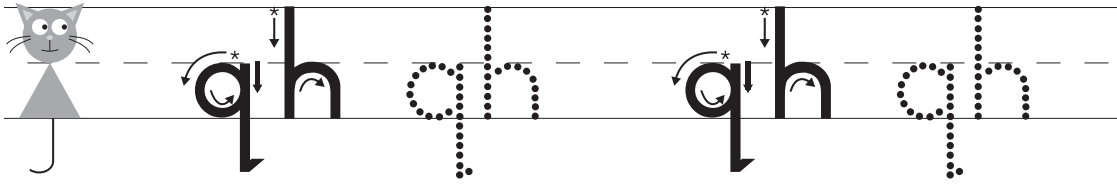
Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **qh**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangolong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o neng o fumane seaparo se setjha.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme ngole polelo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke fumane...

Ke ne ke ikutlwa ke...hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Halosa hore kajeno, baithuti ba tla ngola polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Halosa hore kajeno, baithuti ba tla ngola kamoo ba ileng ba ikutlwa ka teng mohla ba neng ba thotse seaparo se setjha.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlleng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke ne ke ikutlwa ke thabile hobane e sale ke tsota jeresi eo ha ausi waka a e apere, mme jwale e se e le yaka!
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa ausi wa hao, tjebahalo ya sefahleho sa hao, mmala wa jeresi, jj.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlleng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke ne ke ikutlwa ke thabile hobane ke ne rata jeresi eo!
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantwe a maikutlo le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona thabile, halefile, ho se phuthulohe, ntle, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: O ile wa ikutlwa jwang ka seaparo sa hao se setjha? Hobaneng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 hoo phetela kamoo ba neng ba ikutlwa ka teng.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke ne ke ikutlwa...hobane...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka mehopolo ya bona!

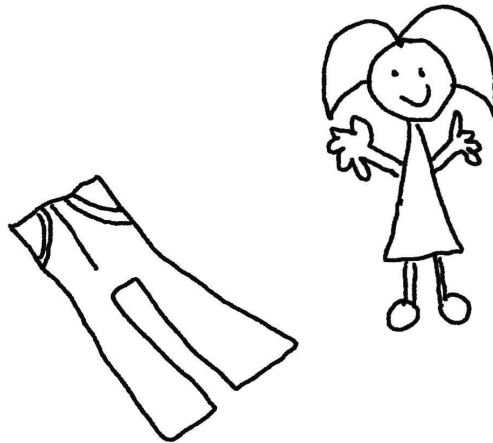
NGODISO

- 1** Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tlile ho eketsa ho sena!
- 2** Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3** Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4** Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5** Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1** Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2** Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ke na le bokhate e ntjha!

Ke ne ke thabile hobane bokhate
eo e ne e le ntle!

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetsola hoBala5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phetoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya haoho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **rwala**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**rw**/-/**a**/-/**l**/-/**a**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**rw**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**a**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**l**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**a**/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **rwala**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**rwa**/-/**la**/ = **rwala**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **qhoma**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **rwesa**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**rw**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**e**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /**s**/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**a**/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**rw**/-/**e**/-/**s**/-/**a**/
- 8 Ngola lentswe: **rwesa**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**rwe**/-/**sa**/ = **rwesa**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **qhotsa**

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Sekipa se setjha sa Bohlale</u></p> <p>E ne e le Moqebelo. Bohlale o ne a ya mabenkeleng le Nkgonwae. 'Ha re ye!' Nkgono a mo bitsa. Bohlale o ile a mathela ka kitjheneng. Bohlale le nkgono ba ile ba feta pela moo dikolobe di neng di ja teng.</p> <p>Ba ile ba feta banana ba bang ba ntse ba tlola kgathi. Ba ile ba feta mosadi e mong a ntse a aneha diaparo terateng.</p>	<p>Bohlale o ile a mathela kitjheneng. Ke akanya hore o ne a thabetse ho ya mabenkeleng.</p>
<p>Qetellong ba ile ba fihla mmileng o moholo. Tekesi ya bona e ne e se e le haufinyana!</p>	
<p>Bohlale o ne a shebile kante ka fenstere. O ile a bona koloi ya kgale e robhileng. O ile a bona dinku. Yaba, o bona matshwao a mangata a mebalabala. Ba fihlile toropong! Tekesi ya ema 'Ha re ye!' Ho rialo Nkgono.</p>	
<p>Pele, ba ile ba ya bankeng. Yaba ba ya posong. Qetellong, ba ile ba ya lebenkeleng la diaparo.</p> <p>'Ke tla o rekela seaparo se setjha. Tsamaya o ilo kgetha, Bohlale' ho rialo Nkgono.</p>	<p>Bohlale o thabetse feela ho ya lebenkeleng la diaparo. Ke akanya hore o batlile ho tsamaya le nkgono hore feela a ye lebenkeleng la diaparo.</p>
<p>"Ke rata sena." Bohlale a mmolella, a supa sekipa se setala ka mmala se nang le setshwantsho sa daenaso ka pele.</p> <p>'Seo ke sa bashemane,' ho rialo nkgono.</p> <p>'Empa ke rata di daenaso,' Bohlale a araba.</p> <p>"O shebile diaparo tsa bashanyana!" ho rialo Nkgono.</p> <p>'Eke! Ke rata sena!' ho rialo Bohlale, a shebile sekipa se nang le setshwantsho sa teraka kapele.</p> <p>Nkgono o ile a tsitsinya hlooho. 'Hobaneng?' Bohlale a mmotsa. Nkgono o ile a sutha pela hae.</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale le Nkgono ba na le mehopolo e fapaneng ya hore banana ba tlamehile ho apara eng.</p>
<p>"Se sona se jwang? Nkgono a botsa.</p> <p>"Empa ha ke rate mmala o pinki Nkgono," ho rialo Bohlale.</p>	<p>Sheba setshwantsho! Ke akanya hore Bohlale o ikutlwa a ferekane. O ferekane hobane nkgono o itse a ikgethele, empa ha a rate dikipa kaofela tseo a ikgethelang tsona.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>“Banana kaofela ba rata mmala o pinki!” ho rialo Nkgono.</p> <p>“Le ha ho le jwalo nna ha ke rate mmala o pinki,” Bohlale a nahana.</p> <p>“Ho lokile. Re tla o nkela sekipa se sesweu se senang mokgabiso”, Nkgono a mmolella.</p>	
<p>Ha Bohlale a fihla hae, o ile a tlohella polasitiki eo ya lebenkeleng tafoleng ya kitjhene yaba o ya kamoreng ya hae. O ile a dula betheng ya hae a nahana dikipa tsohle tseo a di boneng lebenkeleng la diaparo. Mme wa Bohlale o ile a kena ka kamoreng ya hae. O ne a tshwere sekipa se setjha se sesweu.</p> <p>“Ke sona se se o se kgethileng?” a mmotsa.</p> <p>Bohlale o ile a phethela mmae se etsahetseng lebenkeleng la diaparo.</p>	<p>Bohlale o tlamehile a be a ferekane hobane Nkgono ha a mo dumella ho ikgethela sekipa se ratwang ke yena. Bohlale ha a batle le ho ntsha sekipa sa hae se setjha ka polasitiking.</p>
<p>‘Ke na le leano,’ mme wa hae a rialo a bile a tswa. O ile a kgutla ka dikokipene.</p> <p>‘O ka di sebedisa ho taka setshwantsho se o se ratang sekipeng sa hao se setjha!’ ho rialo mme wa hae. Bohlale o ile a nahana ka dikipa tsohle tseo a di ratileng lebenkeleng mme a qalella ho taka.</p>	<p>Mme wa Bohlale o mo thusa ho etsa sekipa seo a se ratang. Ke akanya hore mme wa Bohlale o mo dumella hore a apare ntho e nngwe le e nngwe a e ratang.</p>
<p>Ha mma-morao, ntate wa Bohlale o ile a mmitsetsa dijong tsa mantsiboya. Bohlale o ile a apara sekipa sa hae se setjha. O ile a sheba seiponeng. O ne a rata seo a se bonang! O ile a mathela kitjheneng.</p>	
<p>Eitse ha Palesa a bona sekipa sa Bohlale, o ile a supa setshwantsho. ‘Ke batla sekipa se tshwanang le sa Bohlale.’ A rialo. Bohlale o ile a sheba mme wa hae mme bobedi ba bona ba bososela.</p>	<p>Bohlale o sheba mme wa hae ka pososelo. Ke akanya hore mme wa Bohlale o mo thusitse hore a be le maikutlo a thabo.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Bohlale le nkgono ha ba dumellane ka eng?	<ul style="list-style-type: none"> • Ha ba dumellane ka mefuta ya dikipa tseo Bohlale a ka e rekang. • Ha ba dumellane ka seo banana le bashemane ba se ratang.
Mme wa Bohlale o etsa eng ho mo thusa ho thoba maikutlo.	<ul style="list-style-type: none"> • O a mamela ha Bohlale a ikutlwa a sa thaba. • O mo neha dikokipene. • O mo bolella hore a ka taka ntho e nngwe le e nngwe a e batlang.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Bohlale a ne a ferekane?	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane Nkgono o ile a hanana le kgetho ya hae ya dikipa. • Hobane Nkgono o mo boleletse hore dintho tseo a di ratang ke tsa bashanyana. • Hobane Nkgono o mo boleletse hore o tlameha ho rata mmala o pinki. • Hobane Nkgono ha a mo dumella hore a kgethe sekipa se ratwang ke yena.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la hoBala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - tjhebahalo
 - qoholla
 - mokgwa

Raeme kapa pina	Diketso
Diaparo tsa ka, diaparo tsa rona!	<i>Bontsha seaparo se se feng kapa se feng se o se apereng.</i>
Dikatiba le dikepisi di rwala hloohong.	<i>Etsa ekare o rwala katiba kapa kepisi hlohong.</i>
Dikipa, dijeresi le dibaki di aparwa mmeleng o ka hodimo.	<i>Bontsha o apara seaparo se jwalo ka sekipa.</i>
Marikgwe le dikhethe di dula lethekeng.	<i>Beha matsoho lethekeng o tsoke letheka.</i>
Dikausu le dieta re di rwala maotong.	<i>Inama o bontshe o rwala dikausu le dieta.</i>
Tsena kaofela ke diaparo tsa ka!	<i>Bontsha seaparo se feng kapa se feng se o se apereng</i>

BEKE 5

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Karolo eo ke ratang ke...
Ha ke ne ke le Bohlale, Ke nahana ke ne ke tla ikutlwa ke...hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

rw	qh	l
a	s	e
m	o	t
u	k	n

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**rw**/ le /**qh**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**rw**/ - /**a**/ - /**l**/ - /**a**/ = **rwala**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**rw**/ kapa /**qh**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**l**/ - /**e**/ - /**m**/ - /**a**/ = **lema**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **rw, qh**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **rwala, rwesa, morwetsana, rwalla, morwallo, qhoma, qhotsa, maqhutsu, moqhaka, lema, kama, seta, ntate, ntoma, tlama, tsoka**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETISO/ HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngolland, diphensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona mme ba take** ka seo se ka etsahalang ha pale e ka tswela pele.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa o **akanye dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona** ka seo se ka latelang, jwaloka: Ke nahana se ka latelang, Palesa o tla fumana sekipa se senang mokgabiso se sesweu mabenkeleng.
- 4 Taka setshwantsho sa hao tlapangolong sa Palesa o tla qoholla sekipa se sesweu se senang mokgabiso lebenkeleng.
- 5 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona ka seo se ka etsahanag kamora moo.
- 6 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopolo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 8 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, plus signs), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Kereiti 1

KOTARA 3

Beke

6

MOKOTABA:
Tsohle ka
tša diaparo

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebotla la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa diaparo tse fapaneng
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka mefuta e fapaneng ya diaparo ho tswa lefatshe ka bophara.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 26, Ha re baleng & Leqephe la 27, Mosebetsi wa mantswe

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 28 & 29, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 30, Mosebetsi wa mantswe

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa motho ya ikutlwang a phuthulohile ho apara.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Fadzi a leka borikgwe bo botjha bukeng e kgolo: Borikgwe bo phethahetseng.
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Tsohle ka tsa diaparo
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Re hloka diaparo tse ntjha neng?
 - b Hobaneng re apara diaparo?
 - c Ke mefuta efe ya diaparo tse ding ho tswa lefatsheng ka bophara?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswa ya mokotaba.
 - phuthulohile
 - sa phuthuloha
 - boholo
 - lekana

Raeme kapa pina	Diketso
Diaparo tsa ka, diaparo tsa rona!	<i>Bontsha seaparo se se feng kapa se feng se o se apereng.</i>
Dikatiba le dikepisi di rwala hloohong.	<i>Etsa ekare o rwala katiba kapa kepisi hloohong.</i>
Dikipa, dijeresi le dibaki di aparwa mmeleng o ka hodimo.	<i>Bontsha o apara seaparo se jwalo ka sekipa.</i>
Marikgwe le dikhethe di dula letheke.	<i>Beha matsoho letheke o toke letheke.</i>
Dikausu le dieta re di rwala maotong.	<i>Inama o bontshe o rwala dikausu le dieta.</i>
Tsena kaofela ke diaparo tsa ka!	<i>Bontsha seaparo se feng kapa se feng se o se apereng</i>

Mongolo

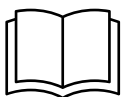
Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a sesane
 - b tenya
 - c diha ka boima
 - d tharo
 - e mmoto
 - f le
 - g mmetse
 - h hlapa
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: **Borikgwe bo phethahetseng**
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Etsa eka o Fadzi. Ngolla ntate wa hao karete ya teboho

MOSEBETSI: Ngola karete ya teboho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ntate waka ya ratehang,

Ke a leboha ka...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti ba tlile ho etsa eka ke Fadzi ho tswa paleng ya buka e kgolo ya rona. Ba tlile ho ngola karete ya teboho.
- 2 Halosa hore baithuti ba tlile ho etsa karete tsa bona. Nka pampiri e sa ngollang mme o bontshe baithuti hore ba e mene jwang ka halofo.
- 3 Hlalosa hore kapele karete, baithuti ba tla taka setshwantsho se setle mme ba ngole mantse ana: **Ke a leboha**
- 4 Taka mabokose tlapangollong ho bontsha kapele le ka hara karete.
- 5 **Bontsha** ka ho etsa o take kapele karete.
- 6 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 7 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ha ke ne ke le Fadzi, nka batla ho leboha ntate waka ka ho ba le mamello ha ke ntse ke leka marikgwe ohle.
- 8 Hlalosa hore ke mantse afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: Ntate waka ya ratehang, Ke a leboha ka ho mmamella lebenkeleng.
- 9 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang dintho tse fapaneng tseo Fadzi a ka ba le teboho ka tsona le baithuti.
- 2 Ngola mantse letlapangollong , jwaloka: mamello, mosa, ikamahanyang ha bobebe, kutlwisiso, thusang, jj.
- 3 Botsa baithuti: Ha o ne o le Fadzi, o nahana o ne o tla ba le teboho ka eng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela hore ba nahana Fadzi o ikutlwa a ena le teboho ho eng.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke a leboha ka...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

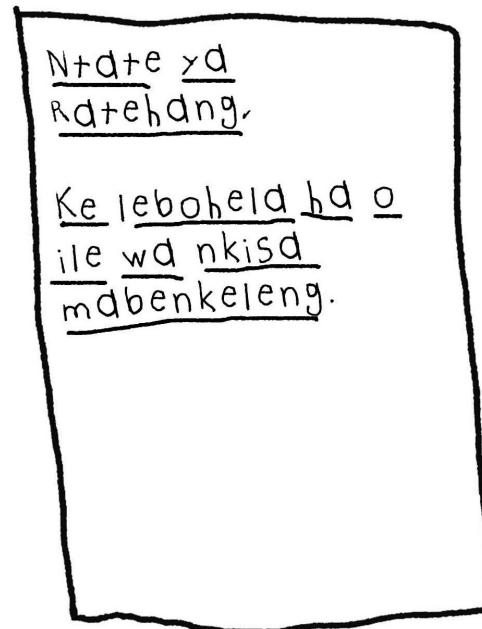
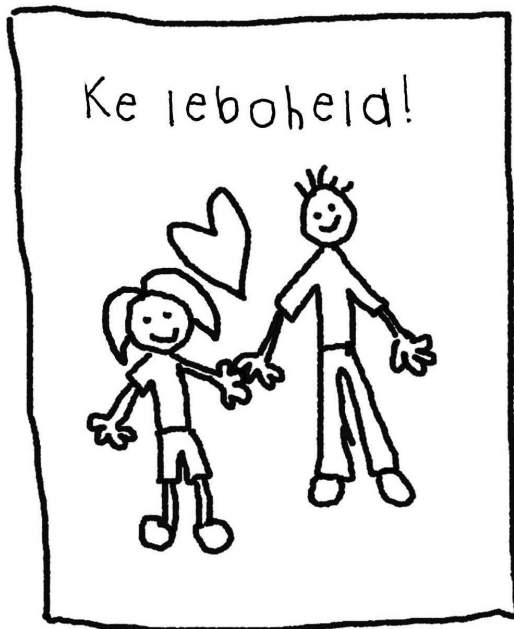
NGODISO

- 1 Fana ka dipampiri tse sa ngollang letho.
- 2 Laela baithuti ho mena dipampiri ka lehare jwaloka ka karete.
- 3 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 4 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 5 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 6 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 6**.
- 2 Hlaloetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlaloetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /aa/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe o ka nahana ka mantswe a mang a nang le modumo /aa/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **maano, twaa**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **hlaahlela, maano, twaa**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

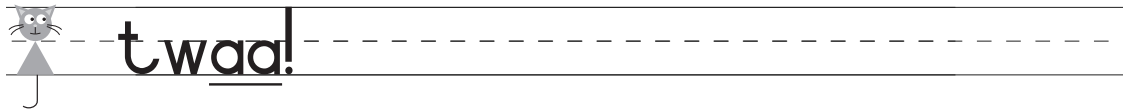
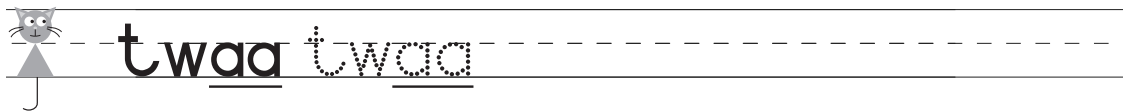
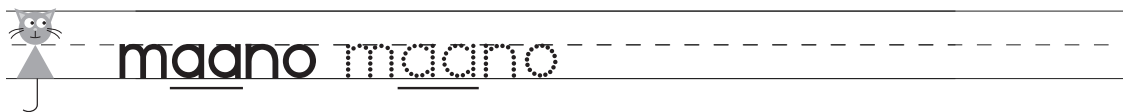
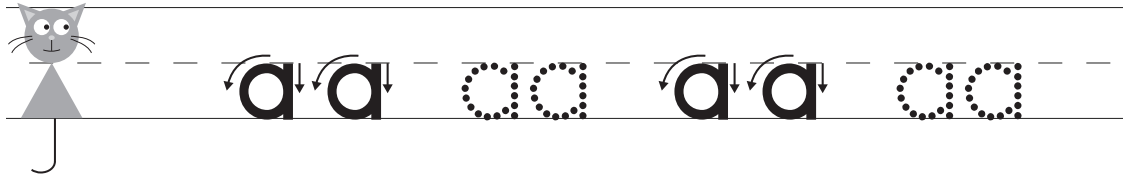
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane: **aa**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: KE A IPOTSA

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Borikgwe bo phethahetseng</p> <p>Fadzi o ne a hloile diaparo tse ntjha. O ne a rata bonojana ba diaparo tsa hae tsa kgale tse seng di aperwe ebile di hlatswitswe makgetlo. Empa nnete e ne e le hore, borikgwe ba hae bo ne bo se bo sa mo lekane. O ne a ipenya ka hara bona dikgwedikgwedi, ho fihlela ka tsatsi le leng konopo e kgaoha.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Fadzi o tla tlameha ho arohana le borikgwe ba hae bo bothobotho bo etsang a ikutlwe a phutholohile ha a bo apere.</p>
<p>Fadzi o ile a leka ho pata, empa ha mme wa hae a e elellwa o ile a tseha. 'Ke nako ya borikgwe bo botjha!' A rialo.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na hobaneng Fadzi a ile a leka ho kwahela konopo e kgaohileng. Ke nahana ke hobane o ne a sa batle borikgwe bo botjha!</p>
<p>Ka mora matsatsinyana, ha Fadzi mmoho le Ntate wa hae ba ne ba ya mabenkeleng, o ne a kwatile tseleng kaofela. 'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana</p>	<p>--</p>
<p>Ntate wa Fadzi o ile a mo thusa ho bokella mefuta e fapaneng ya marikgwe a bohola ba hae. O ile a ya ka ona phaposinyaneng eo ho itekanyetswang ka ho yona.</p> <p>'Ke tla ema kante. O ntsebise ha o fumana borikgwe boo o bo ratang,' a rialo.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Fadzi o tla fumana borikgwe boo a bo ratang jwaloka ba hae ba kgale?</p>
<p>Qalong, Fadzi o ile a itekanya borikgwe bo bong bo ratehang bo botsho. 'Bona ha bo shebahale bo le bobee?' a nahana ha a bo hakolla henkareng. Empa itse ha a itekanya bona, lesela la bona le ne le se boreledi. Bo ne bo utlwahala bo hwasha mme bo hohla letlalo la hae.</p> <p>'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana.</p>	<p>Fadzi ha a tlo nka borikgwe boo hobane ha a ikutlwe a phutholohile ka hara bona! Ke a ipotsa hore na o tlo kgetha bofe?</p>
<p>Ka mora moo, Fadzi o ile a leka bokate e nngwe ya setaele e bolou bo lefifi.</p> <p>'Mohlomong ke tla shebahala ka hara bona?' Eitse ha a itekanya bona, lesela le ne le tiile. O ne a ikutlwa ekare ha a na kgona ho tsamaya. Ha a leka ho kotsama, bokate e ile ya mo kena thekeng mona.</p> <p>'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana.</p>	<p>Bokate eo e bolou ha e utlwahale e le bonolo. Ho hang Fadzi ha a na e reka. Ke a ipotsa hore na ebe o tla fumana borikgwe boo a bo ratang</p>

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Kamora moo, Fadzi o ile a itekanya borikgwe bo bokgubedu bo kganyang.</p> <p>'Mohlomong bona bo tla etsa ke ikutlwe ke phutholohile?' a nahana ha a bo tlosa henkareng. Eitse ha a itekanya bona, bo ne bo le boholo bo le boholo. Bo utlwahala bo le boima. O ne a tshwenyehile hore bo tla wa ha a bapala kapa a matha a bo apere.</p> <p>'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana</p>	
<p>'O ntse o ya jwang ka moo?' Ntate wa Fadzi a hweletsa a le kantle ho phaposinyana eo ho itekanyetswang ka ho yona.</p> <p>'Ha ke fumane borikgwe boo ke bo ratang,' a rialo, a kgutlela ka hara borikgwe ba hae ba kgale bo phethahetseng.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Fadzi, o tla kgetha borikgwe bo fe? A ke ke a apara borikgwe ba hae ba kgale bo phethahetseng ho ya ho ile.</p>
<p>Ha Fadzi a fumana ntate wa hae, o ne a eme ka thoko ho raka ya dikethe tse malomo. Mahlo a Fadzi a ile a kganya. 'Tse tsona di jwang?' a botsa. 'Nka leka dikhete?'</p> <p>'O rata tsona ho feta marikgwe?' ntatae a botsa. Fadzi a dumela ka hlooho.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na o tla fumana sekhete seo a se ratang?</p>
<p>Eitse ha Fadzi a itekanya sekhete sa hae sa pele, o ne a tseba hore ke sona se nepahetseng. Se ne se entswe ka lesela le bonolo. Se utlwahala se le boreledi letlalong la hae. Sekhete seo se ne se sa tiya. Ha a dula fatshe, se ne se sarolloha hantle dibakeng tse fapaneng. Se ne se phutholohile jwalo feela ka borikgwe ba hae ba kgale bo phethahetseng.</p>	<p>Fadzi ha a fumana borikgwe bo botjha empa o fumane sekhete se setjha.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Fadzi o ile a itekanya mefuta e feng ya marikgwe?	O ile a leka borikgwe bo botsho, bokate e bolou le borikgwe bo bokgubedu bo kganyana.
Fadzi o ile a fumana eng lebenkeleng?	O ile a fumana sekhete, se setjha se phethahetseng.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Fadzi a sa nka borikgwe bo botjha?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ile a nka sekhete. Hobane o ne a sa ikutlwe a phutholohile ka hara marikgwe, empa o ne a phutholohile ka hara sekhete. Hobane borikgwe bo botsho boo a ileng a itekanya bona bo ne bo le mahwasha ebile bo mo hohla letlalong. Hobane bokate eo a ileng a itekanya yona e ne e tiile. Hobane borikgwe bo bokgubedu boo a ileng a itekanya bona bo ne bo le boima bo le boholo. Hobane sekhete se ne se utlwahala se phethahetse ha a itekanya sona.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - hlephile
 - kgwehla
 - tiile

Raeme kapa pina	Diketso
Diaparo tsa ka, diaparo tsa rona!	<i>Bontsha seaparo se s efeng kapa se feng se o se apereng.</i>
Dikatiba le dikepisi di rwala hloohong.	<i>Etsa ekare o rwala katiba kapa kepisi hlohong.</i>
Dikipa, dijeresi le dibaki di aparwa mmeleng o ka hodimo.	<i>Bontsha o apara seaparo se jwalo ka sekipa.</i>
Marikgwe le dikhethe di dula lethekeng.	<i>Beha matsoho lethekeng o tsoke letheka.</i>
Dikausu le dieta re di rwala maotong.	<i>Inama o bontshe o rwala dikausu le dieta.</i>
Tsena kaofela ke diaparo tsa ka!	<i>Bontsha seaparo se feng kapa se feng se o se apereng</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ee/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na o ka nahana ka mantswe a mang a nang le modumo /ee/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **seeta, theepe**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentswe: **feela, seeta, theepe**
- 2 Bontsha baithuti lentswe ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Ngola:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **ee**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore dithlaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

feela feela

seeta seeta

theepe theepe

Seeta sa kgauta.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Etsa eka o Fadzi. Ngolla ntate wa hao karete ya teboho

MOSEBETSI: Ngola karete ya teboho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ntate waka ya ratehang,

Ke a leboha ka...

Ke ikutlwa ke...

Ka lerato, Fadzi

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo ka hare kareting tsa bona tsa Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 3 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 4 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa: Ha ke ne ke le Fadzi, ke ne ke tla thabela hore ntate waka o ntumeletse ke thole sekethe so ke neng ke se batla bakeng sa borikgwe.
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke ikutlwa ke thabile hore o nthe ketse sekethe se setjha.
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantwe a maikutlo le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona thabile, tletse teboho, phuthulohile, ji.
- 3 Botsa baithuti hore: ha o neo le Fadzi, o ne o tla ikutlwa jwang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela kamoo ba neng bat la ikutlwa ka teng ha e ne e le bo Fadzi.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke ikutlwa ke...
- 7 Hlalosa hore baithuti bat la taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong!

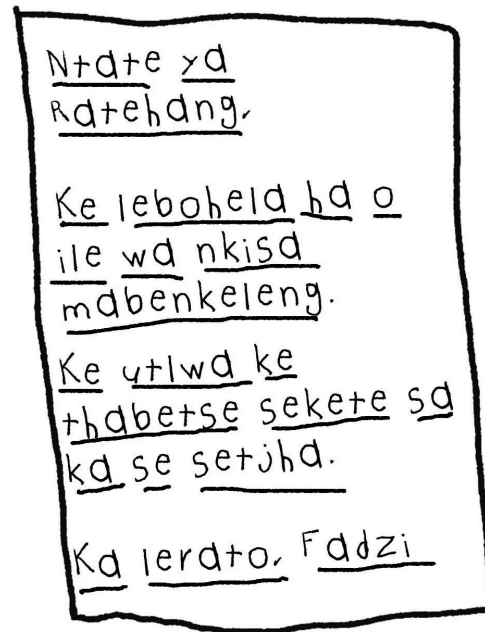
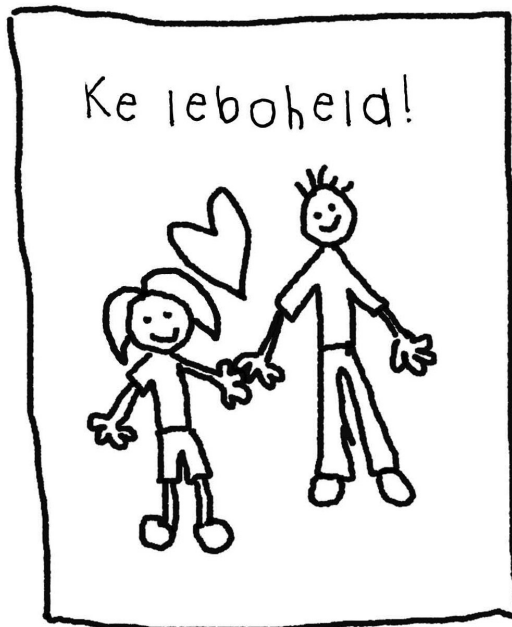
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho bula dikarete tsa bona ka hare. Ba tla **eketsa** ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **maano**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /**m**/-/**aa**/-/**n**/-/**o**/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /**m**/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /**aa**/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /**n**/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /**o**/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **maano**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /**maa**/-/**no**/ = **maano**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **feela**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **twaa**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /**t**/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /**w**/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /**aa**/
- 6 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /**t**/-/**w**/-/**aa**/
- 7 Ngola lentswe: **twaa**
- 8 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /**twaa**/ = **twaa**
- 9 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **seeta**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO IKAMAHANYA LE DIKETSAHALO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Borikgwe bo phethahetseng</p> <p>Fadzi o ne a hloile diaparo tse ntjha. O ne a rata bonojana ba diaparo tsa hae tsa kgale tse seng di aperwe ebile di hlatswitswe makgetlo. Empa nnete e ne e le hore, borikgwe ba hae bo ne bo se bo sa mo lekane. O ne a ipenya ka hara bona dikgwedikgwedi, ho fihlela ka tsatsi le leng konopo e kgaoha.</p>	<p>Ke etsa kgokahanyo! Sena se nkgopotsa borikgwe bo bong ba pijama boo nkileng ka ba le bona. Ke ne ke bo apara bosiu bo bong le bo bong, ho fihlela bo phunyeha lesoba le leholo!</p>
<p>Fadzi o ile a leka ho pata, empa ha mme wa hae a e elellwa o ile a tseha. 'Ke nako ya borikgwe bo botjha!' A rialo.</p>	<p>Le ha borikgwe bona ba pijama bo ne bo se bo na le lesoba, ke ne ke ntse ke batla ho bo apara hobane ke ne ke ikutlwa ke phutholohile ka hara bona. Ke nahana hore Fadzi o batla ho dula a apara borikgwe bona jwalo ka nna, hobane o lekile ho kwahela konopo e kgaohileng!</p>
<p>Ka mora matsatsinyana, ha Fadzi mmoho le Ntate wa hae ba ne ba ya mabenkeleng, o ne a kwatile tseleng kaofela. 'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana</p>	<p>Ke nahana hore Fadzi o ferekane hore ha a tlo hlola a apara borikgwe ba hae ba kgale, jwalo feela ka ha le nna ke ne ke ikutlwa!</p>
<p>Ntate wa Fadzi o ile a mo thusa ho bokella mefuta e fapaneng ya marikgwe a boholo ba hae. O ile a ya ka ona phaposinyaneng eo ho itekanyetswang ka ho yona.</p> <p>'Ke tla ema kantle. O ntsebise ha o fumana borikgwe boo o bo ratang,' a rialo.</p>	
<p>Qalong, Fadzi o ile a itekanya borikgwe bo bong bo ratehang bo botsho. 'Bona ha bo shebahale bo le bobee?' a nahana ha a bo hakolla henkareng. Empa itse ha a itekanya bona, lesela la bona le ne le se boreledi. Bo ne bo utlwahala bo hwasha mme bo hohla letlalo la hae.</p> <p>'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana.</p>	<p>Ke etsa kgokahanyo le Fadzi. Ha ke rate ho itekanya diaparo tse sa duleng hantle letlalong la ka.</p>
<p>Ka mora moo, Fadzi o ile a leka bokate e nngwe ya setaele e bolou bo lefifi.</p> <p>'Mohlomong ke tla shebahala ka hara bona?' Eitse ha a itekanya bona, lesela le ne le tiile. O ne a ikutlwa ekare ha a na kgona ho tsamaya. Ha a leka ho kotsama, bokate e ile ya mo kena thekeng mona.</p> <p>'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana.</p>	<p>Ke a tseba hore ho ka ba boima ho fumana bokate e lekanang hantle. Hona ho tlamehile ebe ho ferekanya Fadzi. O ne a na le borikgwe boo a neng a bo rata, empa hona jwale marikgwe a itekanyang ona kaofela ha a etse hore a ikutlwe a phutholohile.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Kamora moo, Fadzi o ile a itekanya borikgwe bo bokgubedu bo kganyang.</p> <p>'Mohlomong bona bo tla etsa ke ikutlwe ke phutholohile?' a nahana ha a bo tlosa henkareng. Eitse ha a itekanya bona, bo ne bo le boholo bo le boholo. Bo utlwahala bo le boima. O ne a tshwenyehile hore bo tla wa ha a bapala kapa a matha a bo apere.</p> <p>'Ha ke batle borikgwe bo botjha!' a nahana</p>	<p>Ha ne ke le Fadzi, ne ke tlo ferekanywa ke taba ya hore marikgwe ao ke itekantseng ona kaofela, a ne a sa etse hore ke ikutlwe ke phutholohile ka hara ona. Ke ne ke tlo hlolohela borikgwe baka ba kgale. Ke nahana hore Fadzi o ferekane.</p>
<p>'O ntse o ya jwang ka moo?' Ntate wa Fadzi a hweletsa a le kantle ho phaposinyana eo ho itekanyetswang ka ho yona.</p> <p>'Ha ke fumane borikgwe boo ke bo ratang,' a rialo, a kgutlela ka hara borikgwe ba hae ba kgale bo phethahetseng.</p>	<p>Ha e ne e le nna, ke ne ke tlo ikutlwa ke na le teboho hore ho na le motho a ntseng a mpeile leihlo.</p>
<p>Ha Fadzi a fumana ntate wa hae, o ne a eme ka thoko ho raka ya dikethe tse malomo. Mahlo a Fadzi a ile a kganya. 'Tse tsona di jwang?' a botsa. 'Nka leka dikhete?'</p> <p>'O rata tsona ho feta marikgwe?' ntatae a botsa. Fadzi a dumela ka hlooho.</p>	<p>--</p>
<p>Eitse ha Fadzi a itekanya sekethe sa hae sa pele, o ne a tseba hore ke sona se nepahetseng. Se ne se entswe ka lesela le bonolo. Se utlwahala se le boreledi letlalong la hae. Sekhete seo se ne se sa tiya. Ha a dula fatshe, se ne se sarolloha hantle dibakeng tse fapaneng. Se ne se phutholohile jwalo feela ka borikgwe ba hae ba kgale bo phethahetseng.</p>	<p>Fadzi o qetelletse a sa fumana borikgwe, empa o ile a fumana sekhete. Ha ke ne ke le Fadzi, ke ne ke tla ikutlwa ke imolohile hore ke fumane ntho eo ke ikutlwang ke phutholohile ha ke e apere!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
O nahana hore Fadzi o ikutlwile jwang ha konopo ya borikgwe ba hae e kgaoha.	Ke nahana o ikutlwile a hloname/kwatile/ ferekane.
O nahana hore qetellong, Fadzi o ne a ikutlwa jwang ha a fumana sekhete seo a se ratang?	Ke nahana hore o ne a thabile/imolohile.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Fadzi a ne a ferekane?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane konopo ya borikgwe boo a neng a bo rata e ile ya kgaoha. Hobane o ne a sa batle ho ya mabenkeleng ho lo reka borikgwe bo botjha. Hobane o ne a hlolohetse borikgwe ba hae ba kgale bo bothobotho. Hobane o ne a sa batle borikgwe bo botjha, o ne a labalabela ho apara borikgwe ba hae ba kgale, bo bobothobotho. Hobane ho ne ho se le bo bong ba marikgwe a itekantseng ona bo neng bo tshwana le borikgwe ba hae ba kgale. Hobane marikgwe a itekantseng ona kaofela a ne a sa etse hore a ikutlwe a phutholohile. Hobane borikgwe bo botsho boo a itekantseng bona, bo ne bo hwasha ebile bo hohla letlalo la hae. Hobane bokathe e bolou eo a itekantseng yona e ne e tiile. Hobane borikgwe bo bokgubedi bo a itekantseng bona bo ne bo le boima ebile bo le boholo.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 6**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - ntle mme e turu
 - mahwashe
 - bonolo
 - tiileng
 - silika

Raeme kapa pina	Diketso
Diaparo tsa ka, diaparo tsa rona!	<i>Bontsha seaparo se s efeng kapa se feng se o se apereng.</i>
Dikatiba le dikepisi di rwala hloohong.	<i>Etsa ekare o rwala katiba kapa kepisi hloohong.</i>
Dikipa, dijeresi le dibaki di aparwa mmeleng o ka hodimo.	<i>Bontsha o apara seaparo se jwalo ka sekipa.</i>
Marikgwe le dikhethe di dula lethekeng.	<i>Beha matsoho lethekeng o tsoke letheka.</i>
Dikausu le dieta re di rwala maotong.	<i>Inama o bontshe o rwala dikausu le dieta.</i>
Tsena kaofela ke diaparo tsa ka!	<i>Bontsha seaparo se feng kapa se feng se o se apereng</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangolong
Paleng ena...
Ke ikamahanya le Fadzi ha...
Ke nahana pale ena e tsamaelana le mokotaba wa tema *Tsohle ka tsa diaparo* hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

aa	ee	hl
l	a	e
t	w	f
s	h	p

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**aa**/ le /**ee**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**m**/-/**aa**/-/**n**/-/**o**/ = **maano**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**aa**/ kapa /**ee**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**p**/-/**e**/-/**p**/-/**a**/ = **pepa**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **aa, ee**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **hlaahlela, maano, twaa, feela, seeta, theepe, pepa, wele, fela, sesa, pheha, hlapa**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA / HO IKAMAHANYA LE DIKETSAHALO

KAKARETISO YA PALE KA MOLOMO

- 1 Hlalosa hore baithuti ba tlike ho bua ka seo ba se ratang ka seratswana: Borikgwe bo phethahetseng
- 2 Ba tla boela ba bue ka tsela eo ba ka **ikamahanyang** le *Borikgwe bo phethahetseng!*
- 3 Bontsha ka ho **etsa** o bontshe baithuti hore ba ka fana ka dipolelo tse 1–2 ho pheta **ntho eo ba e ratang** mme ba etse **kgokahanyo**, jwaloka: **Ke ratile ha** Fadzi qetellong a fumana sekethe se phethahetseng. Ke **ikamahanya** le pale ena, hobane le nna ha ke rate ho apara diaparo tseo ke tsa phuthulhang ha ke di apere!
- 4 Phahamisa ditshwantsho ho tswa bukeng e kgolo. Lela baithuti ho shebisisa ditshwantsho hantle mme ba nahane ka se etsahetseng.
- 5 Laela baithuti ho nahana ka ka seo ba se **ratang** mme ba **ikamahanye le pale** *Borikgwe bo phethahetseng*.
- 6 Kopa baithuti ba 2–3 ho **abelana** le baithuti bohle mehopollo ya bona. **Thusa** baithuti ho bopa dipolelo tse phethahetseng.
- 7 Hlalosa le ho lokisa diphoso tseo baithuti ba di etsang kgafetsa.
- 8 Laela baithuti ho **qoqa ka bobedi** ba phete seratswana le balekane ba bona. (*Baithuti ba seke ba kopitsa se boletsweng ke titjhere. E be mehopollo ya bona ya sethatong.*)

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 5**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1
KOTARA 3
Beke
7

MOKOTABA:
Ho bala
ho monate!

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa bana ba bala, mefuta e fapaneng ya dibuka, jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso tsa hore o ka etsa jwang hore ho bala ho be le monate.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 35, Boithabiso

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 36, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso DBE 2: Leqephe la 37, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa hao o bala buka.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa bana ba fufuletswe bukeng e kgolo: Buka e ntjha ya Bohlale
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho bala ho monate!
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fana ka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Re bala eng?
 - b Ke mang ya balang?
 - c Re ka di fumana kae dintho tse balwang?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - hlorile
 - moo o yang
 - sehopotso

Raeme kapa pina	Diketso
Ho bala ho monate!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa buka.</i>
Ho bala ho molemo!	
Ho bala ho re ruta dintho tse ngata!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa ekare o a bala.</i>
Ho bala ho re isa dibakeng tse ngata!	
Ho bala ho re thusa ho hola!	<i>Ema ka dintsetse ho etsa o be motelele.</i>
Bala, Bala o be mahlale!	<i>Kopanya diatla ho etsa buka!</i>
Bala dibuka o rutehe!	<i>Sheba diatla o etsa ekare o a bala!</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a seledu
 - b kgabela
 - c leqhetswana
 - d ketane
 - e ruile
 - f jwaloka
 - g haholo
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokanang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Buka e ntjha ya Bohlale
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Etsa eka o Bohlale. Ngolla mmangwane wa hao karete ya teboho!

MOSEBETSI: Ngola karete ya teboho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Mmangwane waka ya ratehang,

Ke a leboha ka...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla etsa eka ke Bohlale wa paleng e bukeng e kgolo. Ba tlile ho ngola karete ya teboho.
- 2 Hlalosa hore baithuti ba tlile ho etsa karete tsa bona. Nka pampiri e sa ngolang letho mme o bontshe baithuti hore karete e menwa jwang ka lehare.
- 3 Hlalosa hore ka pele karete, baithuti ba tla taka setshwantsho se setle mme ba ngole mantse ana: **Ke a leboha**
- 4 **Taka mabokose a mabedi tlapangollong ho bontsha ka pele le ka hare ho karete.**
- 5 **Bontsha** ka o take setshwantsho sa ka pele ho karete.
- 6 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 7 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka : Ha ke ne ke le Bohlale, ke ne ke tla batla ho leboha mmangwane waka ka ho ntlisetsa mpho e ratehang.
- 8 Hlalosa hore ke mantse afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: Mmangwane waka ya ratehang, Ke a leboha ka ho ntlisetsa mpho e ratehang.
- 9 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mabaka a ka etsang Bohlale a be le teboho le baithuti.
- 2 Ngola mantse letlapangollong , jwaloka: Mmangwane o bile mosa, Mmangwane o ntliseditse mpho e ratehang, buka e ntjha, mpho e tsotengang, jj.
- 3 Botsa baithuti: Ha o ne o le Bohlale, o ka rata ho leboha eng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ba nahana Bohlale o tla re o leboha eng.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke a leboha ka...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

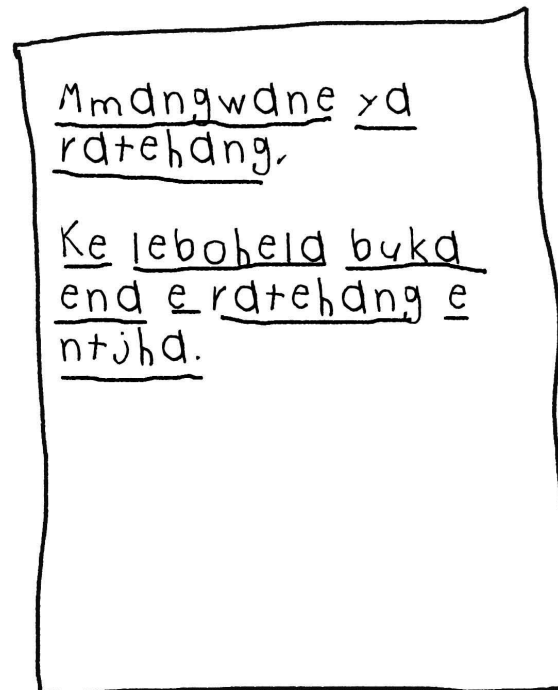
NGODISO

- 1 Fana ka maqhepe a sa ngollang letho.
- 2 Laela baithuti ho e mena ka lehare jwaloka ka karete.
- 3 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 4 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 5 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 6 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /oo/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe ho na le mantswe a mang a nang le modumo /oo/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **mookgo, mookodi, phoofolo**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **phoofolo, hlooho, mookgo, sephooko, mookodi, mookamedi**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

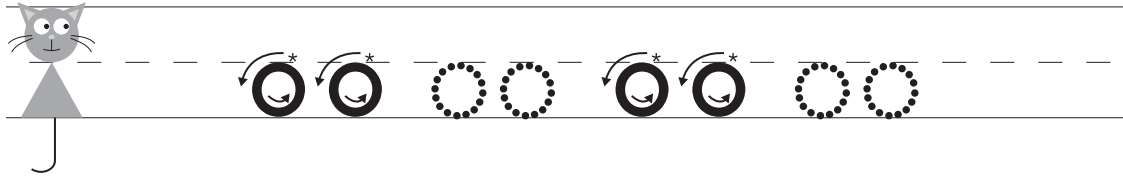
Ngodiso:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane: **oo**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangollong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.

- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/mantswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

phoofolo phoofolo

hlooho hlooho

mookgo mookgo

sephoooko sephoooko

mookodi mookodi

mookamedi mookamedi

Hlooho ya ka e bohloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: HO NAHANA (KE A IPOTSA) / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p><u>Buka e ntjha ya Bohlale</u></p> <p>Mmangwana Bohlale o ile a eta kamora matsatsi a phomolo. Eitse ha mmangwanae a tsamaya o ile a mo neha sephuthelwana se sootho ka mmala.</p> <p>“Ke batlile ke lebala!” a rialo, “Ke o reketse ho hong.”</p> <p>O ile a fa Bohlale sephuthelwana seo se sootho se kgabisitsweng ka lelente le letala.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ke eng ka hara sephuthelwana sena?</p>
<p>Bohlale o ile a beha sephuthelwana seo hodima bethe ya hae. O ile a nahana ka dikherayone tseo a di boneng mabenkeleng ha a ne a na le mme wa hae. O ile a nahana ka malepa a motswalae Lebo.</p> <p>Qetellong, o ile a bula sephuthelwana. A fumana buka e nyenyane ka hare.</p>	<p>Bohlale o ne a sa nahana buka. Ke a ipotsa hore o tla ikutlwa jwang ka ho fumana buka e ntjha?</p>
<p>“Ha ho thabise!” Bohlale a nahana. O ile a mathela kante ho ya bapala.</p> <p>O ile a lelekisa serurubele se neng se fofa moyeng. A shebella sefofane se neng se fofa marung a bile a ipotsa hore na se lebile kae? O ile a batlana le majwe lebaleng.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Bohlale a sa thabela buka ya hae e ntjha? O tshwanetse ebe o nahana hore buka ha e thabise jwaloka dikerayone kapa malepa!</p>
<p>Yaba o utlwa lerothodi la pula pakeng tsa mahlo a hae. Bohlale o ile a sheba hodimo. Ho ne ho fifetse ho le ho putswa.</p> <p>O ile a mathela ka hare. Pula e ile ya qalella ya na e tiisitse ka matla.</p>	
<p>Bohlale o ile a ya ka kamoreng ya hae. A hlobola diaparo tsa hae tse neng di kolobile, mme a apara diaparo tse ding tse mofuthu tse ommeng. O ile a dula hodima bethe mme a shebella pula ha ena. A mametse le maru a duma.</p>	<p>Bohlale ha a sa kgona ho bapala kante ka baka la pula. Ke a ipotsa hore na ke eng seo a tlang ho se etsa jwale?</p>
<p>Yaba, o ehlwa buka betheng ya hae. Ho ne ho ena le setshwantsho sa lefatshe lekokong la buka. O ile a bala sehlooho, ‘Lefatshe ka Bophara.’</p> <p>Bohlale o ile a bula leqephe la pele. Ho ne ho ena le diphirami tse kgolo le dikamele. “Ke batla ho etela moo!” a nahana. ‘Egepeta,’ a bala.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Bohlale a nka qeto ya ho sheba buka jwale? Ke nahana hore ke hobane a se na se seng seo a ka se etsang!</p>

Seratswana/tabá	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Bohlale o ile a phehla leqepheng le leng. O ile a bala mantswe, 'New York'. O ile a sheba ditshwantsho. Ho ne ho na le mabone le dikoloi hohle. O ne a soka a bona meaho e melelele jwalo ka eo.</p> <p>Leqepheng le latelang, o ile a bona thaba Kilimanjaro, thaba e telele ka ho fetisisa Afrika.</p>	
<p>Bohlale o ile a bala ho fihlela a kgaleha, buka e ntse e le ka matsohong a hae.</p> <p>Bosiung boo, Bohlale o ila a lora a fofa ka sefofaneng se sehlo</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng a kgaleha ka buka ka matsohong a hae? Ke nahana ke hobane o e badile nako e telele hoo a ileng a ba a kgaleha.</p>
<p>Ha Bohlale a phaphama, buka e ne e se e le siyo ka matsohong a hae. "Buka ya ka e kae?" a nahana. O ile a sheba ka tlasa dikobo. Buka e ne e le siyo. A sheba tafoleng e ka thoko ho bethe ya hae. Ho ne ho se na buka. Qetellong, a sheba ka tlasa bethe ya hae. 'Shuu,' a rialo. 'Ke nahanne hore o lahlehile.'</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng bohlale a ne a tshohile hore o lahlile buka? Ke nahana hore ke hobane a e rata!</p>
<p>Bohlale o ile a bentsha dieta tsa hae a ba a pakela mokotla wa hae wa sekolo. O ile a kenya buka ya hae e ntjha ka mokotleng wa hae. Empa o ile a fetola monahano wa hae. 'Ke batla ho tshwara buka yaka hore ke e bone,' Bohlale a nahana.</p> <p>Tseleng e lebileng sekolong, Bohlale o ne a phehla maqephe, a leka ho nka qeto ya hore na ke lefe leo a tla le bontsha metswalle ya hae pele.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na ke leqephe lefe leo Bohlale a ileng a nka qeto ya ho le bontsha metswalle ya hae pele?</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke mang ya reketseng Bohlale buka e ntjha?</p>	<p>Mmangwanae ke yena a mo reketseng buka e ntjha.</p>
<p>Ke dibaka tsefe tseo Bohlale a di bonang bukeng ya hae e ntjha?</p>	<p>O bona Egepeta, o bona New York le thaba Kilimanjaro.</p>
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Maikutlo a Bohlale ka buka ya hae e ntjha a fetoha jwang?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Qalong, ha a thabela buka ena. • Ha a bala buka o utlwa a e rata! O ikutlwa a thabile haholo ha a sheba buka ena. • O ikutlwa a tshohile haholo ha a nahana hore buka e lahlehile. • Qetellong ya pale, o rata buka ka lerato le makatsang ebile o batla ho e tshwara ka letsoho ha a ya sekolong.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

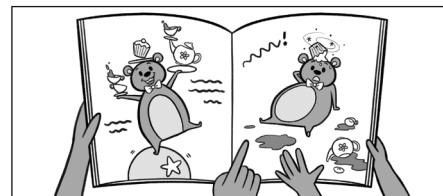
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - toro
 - itshwantshetse
 - kakanyo

Raeme kapa pina	Diketso
Ho bala ho monate!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa buka.</i>
Ho bala ho molemo!	
Ho bala ho re ruta dintho tse ngata!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa ekare o a bala.</i>
Ho bala ho re isa dibakeng tse ngata!	
Ho bala ho re thusa ho hola!	<i>Ema ka dintsetse ho etsa o be motelele.</i>
Bala, Bala o be mahlale!	<i>Kopanya diatla ho etsa buka!</i>
Bala dibuka o rutehe!	<i>Sheba diatla o etsa ekare o a bala!</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /uu/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe ho na le mantswe a mang a nang le modumo /uu/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **thuube**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **thuube, phuu!**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

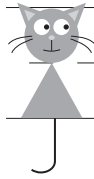

Mongolo:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

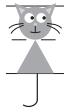
- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **uu**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona, bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafote tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

u u u u u u

thuube thuube

phuu! phuu

Thuube ha ena tsatsa.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Etsa eka o Bohlale. Ngolla mmangwane wa hao karete ya teboho!

MOSEBETSI: Ngola karete ya teboho.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Mmangwane waka ya ratehang,

Ke a leboha ka...

Ke rata...

Ka lerato, Bohlale

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo ka hare kareteng ya bona ya Mantaha.
- 2 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola. Hlalosa hore baithuti ba tla nahana ka ntho eo Bohlale a e ratileng ka buka ya hae.
- 3 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 4 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlileng ho se ngola, ka mokgwa ona: ha ke ne ke le Bohlale, Nka rata hore mmangwane waka a tsebe hore ke ratile haholo buka yaka e ntjha! Nka ngola kamoo ke ratileng ho ithuta ka dibaka tse ntjha!
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke rata dibaka tsohle ntjha tse bukeng yaka!
- 6 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantsewe ho hlalosa buka e ntjha ya Bohlale le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona: ho tsamaya, Egepeta, kgahlisang, dibaka tse ntjha, dibaka tse etelwang, ntle, ji.
- 3 Botsa baithuti hore: Ha o ne o le Bohlale, o ne o tla rata eng ka buka ya hao e ntjha?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka ntho eo Bohlale a ka e ratang ka buka ya hae e ntjha.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke rata...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile taka le ho ngola mehopolo ya bona ya sethathong!

NGODISO

- 1 **Fana ka dikarete tsa baithuti.** Laela baithuti ho bula ka hare ho dikarete tsa bona. Ba tla eketsa ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana.**
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **mookgo**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /m/-/oo/-/kg/-/o/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /m/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /oo/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /kg/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /o/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **mookgo**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /moo/-/kgo/ = **mookgo**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **thuube**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **hlooho**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /hl/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /oo/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /h/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /o/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /hl/-/oo/-/h/-/o/
- 8 Ngola lentswe: **hlooho**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /hloo/-/ho/ = **hlooho**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **phuu**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO NAHANA (KE A IPOTSA) / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p><u>Buka e ntjha ya Bohlale</u></p> <p>Mmangwana Bohlale o ile a eta kamora matsatsi a phomolo. Eitse ha mmangwanae a tsamaya o ile a mo neha sephuthelwana se sootho ka mmala.</p> <p>“Ke batlile ke lebala!” a rialo, “Ke o reketse ho hong.”</p> <p>O ile a fa Bohlale sephuthelwana seo se sootho se kgabisitsweng ka leleme le letala.</p>	
<p>Bohlale o ile a beha sephuthelwana seo hodima bethe ya hae. O ile a nahana ka dikherayone tseo a di boneng mabenkeleng ha a ne a na le mme wa hae. O ile a nahana ka malepa a motswalae Lebo.</p> <p>Qetellong, o ile a bula sephuthelwana. A fumana buka e nyenyane ka hare.</p>	Ke akanya hore Bohlale o ne a labalabela mpho e nngwe e fapaneng.
<p>“Ha ho thabise!” Bohlale a nahana. O ile a mathela kantle ho ya bapala.</p> <p>O ile a lelekisa serurubele se neng se fofa moyeng. A shebella sefofane se neng se fofa marung a bile a ipotsa hore na se lebile kae? O ile a batlana le majwe lebaleng.</p>	Ke akanya hore qalong Bohlale ha a thabela buka. Ebile ha a e shebe! O ya kantle o lo bapala.
<p>Yaba o utlwa lerothodi la pula pakeng tsa mahlo a hae. Bohlale o ile a sheba hodimo. Ho ne ho fifetse ho le ho putswa.</p> <p>O ile a mathela ka hare. Pula e ile ya qalella ya na e tiisitse ka matla.</p>	
<p>Bohlale o ile a ya ka kamoreng ya hae. A hlobola diaparo tsa hae tse neng di kolobile, mme a apara diaparo tse ding tse mofuthu tse ommeng. O ile a dula hodima bethe mme a shebella pula ha ena. A mametse le maru a duma.</p>	Ako bone sefahleho sa Bohlale se hlonameng. Ke akanya hore o ikutlwa a sa thaba hobaneng o tlameha ho dula ka tlung.
<p>Yaba, o elellwa buka betheng ya hae. Ho ne ho ena le setshwantsho sa lefatshe lekokong la buka. O ile a bala sehlooho, ‘Lefatshe ka Bophara.’</p>	Bohlale o tswela pele ho phehla maqephe. O bona dibaka tse ngata tseo a sa di tsebeng! Ke akanya hore o se a na le kgahleho bukeng ena.

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Bohlale o ile a bula leqephe la pele. Ho ne ho ena le diphiramiti tse kgolo le dikamele. “Ke batla ho etela moo!” a nahana. ‘Egepeta,’ a bala.</p> <p>Bohlale o ile a phehla leqepheng le leng. O ile a bala mantswe, ‘New York’. O ile a sheba ditshwantsho. Ho ne ho na le mabone le dikoloi hohle. O ne a soka a bona meaho e melelele jwalo ka eo.</p> <p>Leqepheng le latelang, o ile a bona thaba Kilimanjaro, thaba e telele ka ho fetisisa Afrika.</p>	
<p>Bohlale o ile a bala ho fihlela a kgaleha, buka e ntse e le ka matsohong a hae.</p> <p>Bosiung boo, Bohlale o ila a lora a fofa ka sefofaneng se seholo</p>	<p>Ke akanya hore Bohlale o thabetse buka ya hae e ntjha! Ke akanya ka tsela eo hobane o lora ka sefofane se bukeng ya hae! O dula a nahanne tsohle tseo a di boneng ka bukeng!</p>
<p>Ha Bohlale a phaphama, buka e ne e se e le siyo ka matsohong a hae. “Buka ya ka e kae?” a nahana. O ile a sheba ka tlasa dikobo. Buka e ne e le siyo. A sheba tafoleng e ka thoko ho bethe ya hae. Ho ne ho se na buka. Qetellong, a sheba ka tlasa bethe ya hae. ‘Shuu,’ a rialo. ‘Ke nahanne hore o lahlehile.’</p>	<p>Ke akanya hore bohlale o rata buka ya hae jwale, hobane o ne a tshohile ha a sa e fumane!</p>
<p>Bohlale o ile a bentsha dieta tsa hae a ba a pakela mokotla wa hae wa sekolo. O ile a kenya buka ya hae e ntjha ka mokotleng wa hae. Empa o ile a fetola monahano wa hae. ‘Ke batla ho tshwara buka yaka hore ke e bone,’ Bohlale a nahana.</p> <p>Tseleng e lebileng sekolong, Bohlale o ne a phehla maqephe, a leka ho nka qeto ya hore na ke lefe leo a tla le bontsha metswalle ya hae pele.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Bohlale a nka qeto ya ho tshwara buka ka letsoho? Ke nahana hore ke ka lebaka la hore o e rata haholo, o batla ho dula a e sheba!</p>
<p><u>Buka e ntjha ya Bohlale</u></p> <p>Mmangwana Bohlale o ile a eta kamora matsatsi a phomolo. Eitse ha mmangwanae a tsamaya o ile a mo neha sephuthelwana se sootho ka mmala.</p> <p>“Ke batlile ke lebala!” a rialo, “Ke o reketse ho hong.”</p> <p>O ile a fa Bohlale sephuthelwana seo se sootho se kgabisitsweng ka lelente le letala.</p>	

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Bohlale o lorile ka eng?	O lorile ka sefofane – jwalo ka se ka bukeng ya hae.
O nahana hore Bohlale o ile a ikutlwa jwang ha a nahana hore buka e lahlehile?	Ke nahana hore o ile a ikutlwa a...
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke eng se etsang hore o akanye hore qetellong Bohlale o rata buka ya hae e ntjha?	<ul style="list-style-type: none"> Bohlale o dula a phehla maqephe! Bohlale o ile a kgaleha ka buka ka matsohong a hae. Bohlale o lora ka buka. Ha a kgone ho ntsha dintho tseo a di boneng ka bukeng ka kelellong ya hae. Bohlale o tshohile ha a nahana hore buka e lahlehile. Bohlale o nqa qeto ya ho tshwara buka ka matsoho ho ya sekolong. Ha a batle ho e kenya ka mokotleng wa hae. Bohlale o batla ho tshwara buka hore a kgone ho bontsha metswalle ya hae dibaka tse kgahlisang tse ka bukeng. Bohlale o nahanne ka buka ya hae tseleng e yang sekolong.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - qapodisa
 - okola
 - phetla

Raeme kapa pina	Diketso
Ho bala ho monate!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa buka.</i>
Ho bala ho molemo!	
Ho bala ho re ruta dintho tse ngata!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa ekare o a bala.</i>
Ho bala ho re isa dibakeng tse ngata!	
Ho bala ho re thusa ho hola!	<i>Ema ka dintsetse ho etsa o be motelele.</i>
Bala, Bala o be mahlale!	<i>Kopanya diatla ho etsa buka!</i>
Bala dibuka o rutehe!	<i>Sheba diatla o etsa ekare o a bala!</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Karolo eo ke ratang ke...
Nka rata / se rate ho amohela buka e le mpho hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

oo	uu	p
h	f	l
o	m	k
g	s	e
b	i	t

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /oo/ le /uu/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /th/-/uu/-/b/-/e/ = **thuube**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /oo/ kapa /uu/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /h/-/o/-/k/-/o/ = **hoko**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **oo, uu**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **phoofolo, hlooho, mookgo, sephooko, thuube, phuu, hoko, somo, feisi, kgomo, kgolo, tfile, bohloko**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: AKARETSA

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore baithuti ba tla **akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona mme ba take** ka seo se ka etsahalang ha pale eka tswela pele
- 3 **Bontsha** ka ho etsa o **akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona** ka seo se ka latelang, jwaloka: Ke nahana kamora moo, Bohlale a ka bontsha metswalle ya hae thaba Kilimanjaro ka bukeng ya hae.
- 4 Taka setshwantsho tlapangollong sa Bohlale a phahamiseditse buka ya hae hodimo, a phetlile ka leqephe moo ho hlahileng thaba Kilimanjaro ka ho lona.
- 5 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona ka se tla latela kamora moo.
- 6 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopolo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 8 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 7**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1
KOTARA 3
Beke
8

MOKOTABA:
Ho bala
ho monate!

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka : tliša dibuka tse mmalwa ho tswa sekgtlwaneng sa ho bala.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba: diphuphutso ka hore tsebo efe eo re e hloka ho ba babadi ba hlwahlwa.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeaborari di maamong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 38 & 39, Ha re etse

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 40, Ha re baleng

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 41, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa ntho eo o ratang ho bala ka yona.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

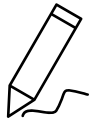
AKARETSA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Mogau a le mmateng, a bala kamora nako ya sekolo bukeng e kgolo: Mogau o ithuta ho bala
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho bala ho monate!
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Hobaneng ha re bala?
 - b O ikutlwa jwang ka ho bala?
 - c Re ithuta jwang ho bala?
 - d Re hloka tsebo efe hore re be babadi ba hlwahlwa?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - swabileng
 - lebaka
 - qoba

Raeme kapa pina	Diketso
Ho bala ho monate!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa buka.</i>
Ho bala ho molemo!	
Ho bala ho re ruta dintho tse ngata!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa ekare o a bala.</i>
Ho bala ho re isa dibakeng tse ngata!	
Ho bala ho re thusa ho hola!	<i>Ema ka dintsetse ho etsa o be motelele.</i>
Bala, Bala o be mahlale!	<i>Kopanya diatla ho etsa buka!</i>
Bala dibuka o rutehe!	<i>Sheba diatla o etsa ekare o a bala!</i>

Mongolo

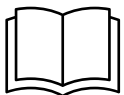
Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a sejelo
 - b lekgala
 - c petsoha
 - d semela
 - e sheba
 - f buka
 - g nkile
 - h tsitsinya
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bona tsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Mogau o ithuta ho bala
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o ileng wa ikutlwa o swabile kapa tlontlolehile, jwaloka Mogau

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya sona. Sena e tla ba karolo ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa bala.

FOREIMI YA HO NGOLA: Ke ile ka ikutlwa ke swabile / tlontlolehile ha...

BONTSHA KA HO ETSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla ngola ka nako eo ba ileng ba ikutlwa ba swabile kapa ba tlontlolehile.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Nkile ka ikutlwa ke swabile hanngwe mohla ke ne ke le lerole maraong ka baka la ho dula fatshe, mme bohle ba ntsheha ha ke tsamaya. Ke ne ke sa tsebe hore borikgwe baka bo ditshila!
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao o tsamaya ka borikgwe bo ditshila.
- 5 Hlalosa hore ke mantse afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentsewe le leng le leng**, ka tsela ena: Ke ile ka ikutlwa ke swabile ha ke ne kena le ditshila maraong. Ke ile ka ikutlwa ke swabile hobane bohle ba ile ba ntsheha ke sa tsebe lebaka hore hobaneng.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantse a tsamaelanang le ho swaba kapa ho tlontloleha le baithuti.
- 2 Ngola mantse letlapangollong , jwaloka: ho tshehwa, supa, ditshila, fosahetse, jj
- 3 Botsa baithuti: O kile wa ikutlwa o swabile kapa o tlontlolehile neng bophelong ba hao?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka ketsahalo ya ho ikutlwa o swabile kapa o tlontlolehile.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke ile ka ikutlwa ke swabile / tlontlolehile mohla...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

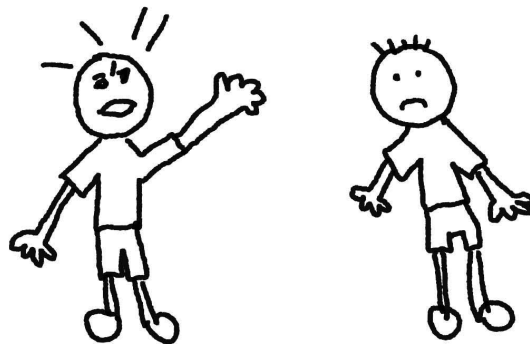
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke ikutlwa ke swabile hore ke ile
ka ba makgakga metswalleng
wa ka.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso 15

Tsebisa medumo medumo e metjha le mantswe

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ui/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho phetha modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe ke mantswe afe a mang a nang le modumo /ui/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe a mang, jwaloka: **buile, morui, suile**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentswe ka leng hodimo ha o ntse o phahamisitse papetlana ya modumo: **ruile, buile, suile, morui**
- 2 Bontsha lentswe ka leng ho baithuti, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

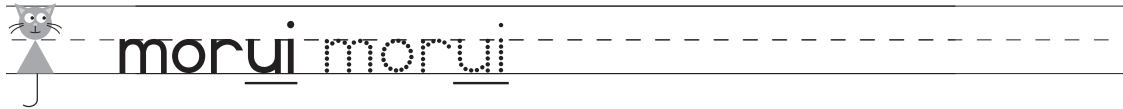
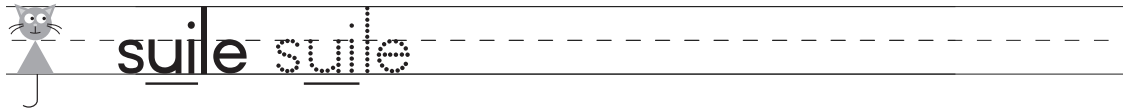
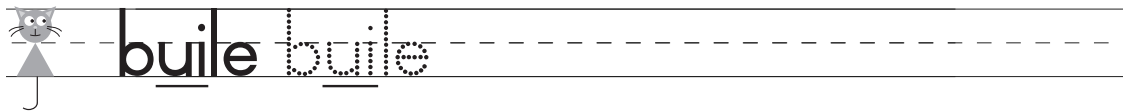
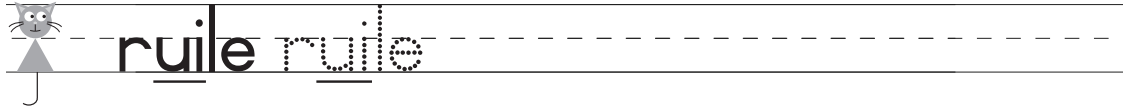
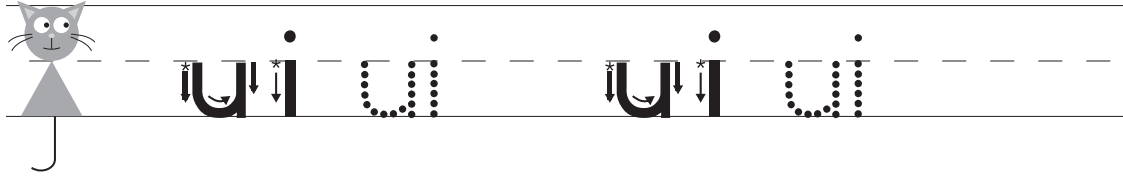
Mongolo:

Metsotso e 15

Ngodiso ya dithlaku tse ntjha/ mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa dithlaku tse nyanyane: **ui**
- 2 Bontsha ka ho ngola dithlaku bakeng sa baithuti ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebeta le balekane ba bona ho ngola dithlaku mekokotlong ya bona ka menwanwa.
- 4 Kamora sena bolella baithuti ho ngola dithlaku ditafoleng tsa bona ka menwanwa.
- 5 Qetellong, bontsha baithuti tlapangolong hore mantswe le dithlaku di ngolwa jwang.
- 6 Baithuti ebe ba ngola medumo/antswe/dipolelo dibukeng tsa bona jwalokaha ho ngotswe tlapangolong.

- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mola ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng/ dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: KE A IPOTSA

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mogau o ithuta ho bala</p> <p>Ha Mogau a ne a qala ho ya sekolong, o ne a se rata. O ne a rata titjhere ya hae Monghadi Lehoko. O ne a rata metswalle ya hae Khomotjo le Bokang. O ne a rata ho mamela dipale.</p> <p>Moraonyana tjena o ne a se a sa rate sekolo hantle. O ne a ntse a rata Monghadi Lehoko. O ne a ntse a rata Khomotjo and Bokang. O ne a ntse a rata ho mamela dipale. Empa Mogau o ne a ikutlwa a na le letswalo ka nako tsohle sekolong hobane o ne a sa tsebe ho bala.</p> <p>Qalong, ho ne ho sena ngwana a le mong ya neng a tseba medumo, ke ba mmalwa feela ba neng ba tseba ho bala mabitso a bona. Empa, Mogau o ne a ikutlwa ekare ke yena feela a neng a sena bokgoni. Ha nka se ithute ho bala mo? Mogau a ingongorehisa. Haebe ho na le se phoso ka nna mo? Haebe, haebe...?</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mogau a ne a na le letswalo letsheare lohle? O tshaba hore matitjhere le baithuti ba bang ba tla tseba hore ha a tsebe ho bala.</p>
<p>Ka tsatsi le leng Monghadi Lehoko o ile a bitsa Mogau ho bala medumo. Hangata Mogau o ne a rata ho bitswa, empa e seng kgetlong lena. O ne a sa tsebe medumo. Mogau o ile a iketsa ekare o hloka ho ya ntlwaneng, mme a mathela kante ho phaposi.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mogau a ile a mathela ka ntle ka potlako? Ke nahana hore ke hobane o ne a sa batle hore baithuti ba bang ba bone hore ha a tsebe ho bala medumo!</p>
<p>Bekeng e latelang, Monghadi Lehoko o ile a bitsa Mogau ho tla ka pele phaposing a bale lentswe la letsatsi. Hangata Mogau o ne a rata ho ya pele phaposing, empa eseng tsatsing lena. O ne a sa tsebe ho bala lentswe leo. Mogau o ile a iketsa eka mala a hae a bohloko, o ile a beha hloho ya hae tafoleng ya hae, a leka ho iketsa ekare o a kula.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mogau a ne a ikudisa. O ne a sa batle baithuti ba bang ba bone hore ha a tsebe ho bala lentswe la letsatsi!</p>
<p>Ka mora beke, Monghadi Lehoko o ile a kopa Mogau hore a tle, ba tlo bua ka nako ya kgefutso. Mogau o ile a ja dijo tsa hae a iketlile. O ne a na le menahano e mengata. Ebe Monghadi Lehoko o tlo nkomananya? E be o tlo mpoella hore ke sethotho? Ebe, Ebe...?</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Monghadi Lehoko a batla ho bua le Mogau?</p>
<p>Qetellong Mogau o ile a dula tafoleng ya Monghadi Lehoko a kobile hlooho.</p> <p>'Bothata ke eng?' Monghadi Lehoko a botsa.</p>	<p>Monghadi Lehoko o lemohile hore Mogau ha a tsebe ho bala empa ha a halefa. Ke a ipotsa hobaneng Mogau a ne a tshohile hakana?</p>

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mogau o ile a phahamisa hlooho, a maketse. Monghadi Lehoko o ne a sa bonahale a kgenne, o ne a bososela.</p> <p>'Ke lemohile hore o thatafallwa ke medumo le ho bala mantswe a kgafetsa. Ho lokile, re ithuta ka mekgwa e fapaneng,' ho rialo Monghadi Lehoko</p> <p>'Empa...ke nna feela ya! Ha ekaba ha ke na bokgoni ba ho ithuta ho bala!' Mogau a araba.</p> <p>Tjhe, ha se wena feela! Ho na le baithuti ba bang ba ikutlwang jwalo ka wena. Re tla ba le sehlopha ikgethileng mmoho le baithuti bao. Ka tsela eo, nka o thusa ho ithuta medumo le mantswe.</p>	
<p>Ka le hlahlamang, kamora nako ya sekolo, Mogau o ile a sala a dutse setulong sa hae ha baithuti bohle ba ya hae. O ile a qamaka. Kelebogang le Mojakisani ba ne ba setse le bona. O ile a ba sheba mme a bososela.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Mogau o ne a ikutlwa jwang ha a bona baithuti ba bang? Ke nahana o ne a ikutlwa a imolohile.</p>
<p>Monghadi Lehoko o ile a ba bitsetsa pele mmateng. O ile a ba bontsha medumo e meraro" /m/ /p/ le /a/. Ba ile ba etsa hlakiso ya ho bala makgetlo a mmalwa. Yaba, o beha medumo fatshe mmateng. 'Mogau, o ka sebedisa medumo e ho bopa lentswe ma?' a mmontsha.</p>	<p>Ke a ipotsa hore na Mogau o tla kgona na?</p>
<p>Mogau o ne a tseba medumo ena. Qalong o ile a nka 'm' mme a bala modumo /m/. Yaba, o nka sepapetla sa 'a' a bala modumo wa sona /a/. A bea 'a' pela 'm', a qapodisa lentswe /m/ /a/ – ma.</p> <p>"O sebadi!" Monghadi Lehoko a rialo a nyakalletse.</p>	
<p>Qetellong ya thuto, Kelebogang, Mojakisani le Mogau ba ile ba mathela lebaleng ba ilo bapala mmoho. Ba bapetse ho fihlela Mosuwehlooho a tswa kantorong ya hae a ba bolella hore ba ye hae pele ho ba leffi.</p>	
<p>Ha a le tseleng e yang hae, Mogau o ne a bobotheha. Ebe ho ka ba jwang ha nka ba sebadi sa makgonthe? Ha nka etsa metswalle e metjha? Ho ka ba jwang? Ho ka ba jwang?</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mogau a ne a bobotheha? Ke ka lebaka la hore sekolong ho ne ho se hobe hohang, jwale ka hoba e se e le sebadi!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Monghadi Lehoko o kopane neng le Mogau le baithuti ba bang ba neng ba hloka thuso?	O kopane le bona ka mora nako ya sekolo.
Baithuti ba bang ba neng ba hloka thuso ke bomang?	Kelebogang le Mojakisani le bona ba ne ba hloka thuso.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Mogau a ne a se a sa rate sekolo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a sa tsebe ho bala. Hobane o ne a ikutlwa a tshohile letsheare lohle sekolong ka lebaka la ho se tsebe ho bala jwalo ka baithuti ba bang. Hobane o ne a na le ngongoreho ya hore a ka se hlale a ithutile ho bala. O ne a na le ngongoreho ya hore ho na le seo se leng phoso ka yena. Hobane o ne a nahana hore Monghadi Lehoko o tla mo omanya ha a ka fumana hore ha a tsebe ho bala. Hobane o ne a nahana hore ke yena feela ka phaposing ya neng a sa tsebe ho bala.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala..

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - medumo
 - kopanya
 - aha

Raeme kapa pina	Diketso
Ho bala ho monate!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa buka.</i>
Ho bala ho molemo!	
Ho bala ho re ruta dintho tse ngata!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa ekare o a bala.</i>
Ho bala ho re isa dibakeng tse ngata!	
Ho bala ho re thusa ho hola!	<i>Ema ka dintsetse ho etsa o be motelele.</i>
Bala, Bala o be mahlale!	<i>Kopanya diatla ho etsa buka!</i>
Bala dibuka o rutehe!	<i>Sheba diatla o etsa ekare o a bala!</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephela ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/ bokgoni ba bona.
- 3 Hopotsa baithuti hore beke e fetileng ba qapile dipale tsa bona ba sebedisa ditshwantsho.
- 4 Bekeng ena ba tlile ho sebetsa ka dihlopha ho qapa dipale tsa bona.
- 5 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 6 Laela baithuti ho mamela ka hloo.
- 7 Kopa moithuti a 1 ho isa ho 2 ho abelana ka mehopolo ya bona.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Tsebisa medumo e metjha le mantswe a matjha

TSEBISA MODUMO

- 1 Qapodisa modumo mme o phahamise papetla ya modumo: /ei/
- 2 Qapodisa modumo mme o laele baithuti ho pheta modumo ha 3.
- 3 Botsa baithuti hore: Na ebe ke mantswe afe a mang a nang le modumo /ei/?
- 4 Sekaseka/buisana le baithuti ka mantswe mang, jwaloka: **seile, beile, selei**

TSEBISA MANTSWE A MATJHA

- 1 Qapodisa lentse ka leng hodimo le ka ho hlaka o ntse o phahamisa papetlana ya lentse: **selei, beile, reile, seile**
- 2 Bontsha baithuti lentse ka leng, o ntse o le qapodisa.
- 3 Kopa baithuti ho pheta mantswe kamora hao.
- 4 Beha dipapetlana tsa mantswe tjhateng ya papatso ya medumo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

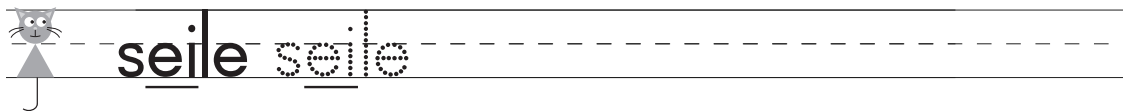
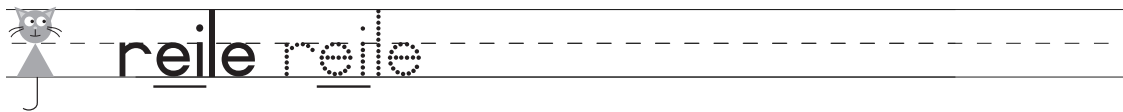
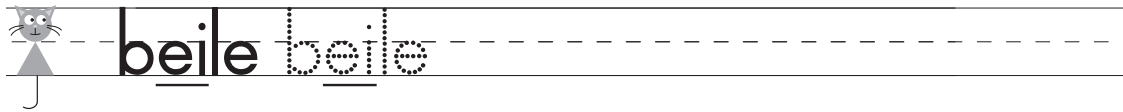
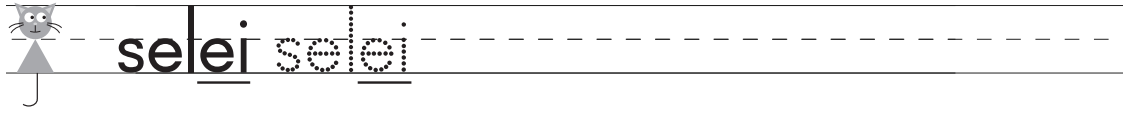
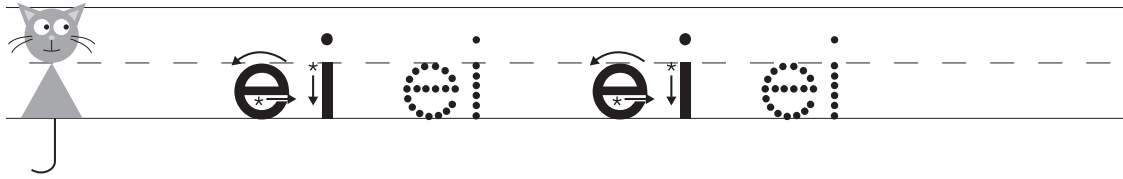

Ho Ngola:

Metsotso e 15

Ngola (di)tlhaku tse ntjha / mantswe a matjha / dipolelo tse ntjha

- 1 Ruta baithuti mokgwa o nepahetseng wa ho sebedisa ditlhaku tse nyanyane: **ei**
- 2 Bontsha ka ho ngola ditlhaku bakeng sa bana ba ngolang ka letsoho le letona ebe o bontsha ba ngolang ka letsoho le letshehadi.
- 3 Ebe o bolella baithuti ho sebetsa le balekane, ho ngola ditlhaku mekokotlong ya bona ka menwana.
- 4 Ka mora hona ,bolella baithuti ho ngola ditlhaku ka menwana hodima tafole tsa bona
- 5 Qetellong bontsha baithuti tlapangollong hape hore ditlhaku le mantswe di ngolwa jwang
- 6 Baithuti ba tshwanetse ho kopolla modumo/ mantswe/ dipolelo dibukeng tsa bona.
- 7 Baithuti ba tshwanetse ho seha mela ka tlasa modumo o korotsweng mantsweng / kapa dipolelong tse ngotsweng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka nako eo o ileng wa ikutlwa o swabile kapa tlontlolehile, jwaloka Mogau

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya sona. Sena e tla ba karolo ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa bala.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke ile ka ikutlwa ke swabile / tlontlolehile ha...

Ke ile ka ikutlwa betere ha...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho ngola ka hore ke eng e entseng ba ikutlwe betere.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola.
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke ile ka ikutlwa betere feela ha motswalle waka a mpoella hore borikgwe baka bo ditshila, mme a nthusa ho bo hlwekisa!
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa motswalla wa hao a bua le wena.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke ile ikutlwa betere ha motswalle a nthusa ho itlhwekisa.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka tsela tseo re ka ikutlwang betere kamora hore re ikutlwe re tlontlolehile le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona motswalle, bua, lla, mme, titjhere, hlwekile, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: O thusitswe ke eng hore o ikutlwe betere kamora hore o ikutlwe o tlontlolehile kapa o swabile?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela ka seo se entseng ba ikutlwe betere.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke ikutlwile betere ha...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

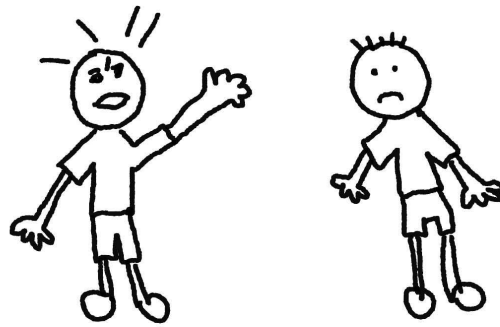
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona. Laela baithuti ho fumana mosebetsi wa bona wa Mantaha. Ba tlile ho **eketsa** ho sena!
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

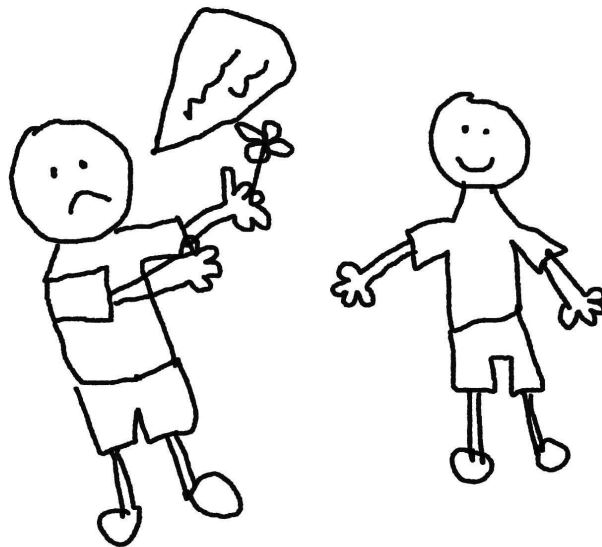
BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona. Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.

Ke ikutlwa ke swabile hore ke ile
ka ba makgaka metswalleng
wa ka.

Ke ile ka ikutlwa betere ka mora
hoba ke kope mditshwarelo ho
xend.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo: Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

Metsotso e 15

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **ruile**
- 3 Arola lentswe ho ya ka modumo ya lona: /r/-/ui/-l/-e/
- 4 Qapodisa modumo o qalang lentswe: /r/
- 5 Qapodisa modumo wa bobedi wa lentswe: /ui/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro wa lentswe: /l/
- 7 Qapodisa modumo o qetelang lentswe: /e/
- 8 Ngola lentswe tlapangollong: **ruile**
- 9 Bontsha ka ho supa le ho kopanya medumo ho bopa lentswe: /rui/-/le/ = **ruile**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **beile**

SEO RE SE ETSANG

- 1 Qala ka lentswe ho tswa thutong ya Labobedi
- 2 Qapodisa lentswe: **morui**
- 3 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qalang lentswe? /m/
- 4 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang lentsweng? /o/
- 5 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o latelang? /r/
- 6 Botsa baithuti hore: ke modumo ofe o qetellong ya lentswe? /ui/
- 7 Kopa baithuti ho arola lentswe ka medumo eo le bopilweng ka yona: /m/-/o/-/r/-/ui/
- 8 Ngola lentswe: **morui**
- 9 Laela baithuti ho kopanya medumo le wena ho bopa lentswe: /mo/-/rui/ = **morui**
- 10 Pheta hona o sebedisa lentswe ho hlaha thutong ya Laboraro: **seile**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOOHONG

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Mogau o ithuta ho bala</p> <p>Ha Mogau a ne a qala ho ya sekolong, o ne a se rata. O ne a rata titjhere ya hae Monghadi Lehoko. O ne a rata metswalle ya hae Khomotjo le Bokang. O ne a rata ho mamela dipale.</p> <p>Moraonyana tjena o ne a se a sa rate sekolo hantle. O ne a ntse a rata Monghadi Lehoko. O ne a ntse a rata Khomotjo and Bokang. O ne a ntse a rata ho mamela dipale. Empa Mogau o ne a ikutlwa a na le letswalo ka nako tsohle sekolong hobane o ne a sa tsebe ho bala.</p> <p>Qalong, ho ne ho sena ngwana a le mong ya neng a tseba medumo, ke ba mmalwa feela ba neng ba tseba ho bala mabitsa a bona. Empa, Mogau o ne a ikutlwa ekare ke yena feela a neng a sena bokgoni. Ha nka se ithute ho bala mo? Mogau a ingongorehisa. Haebe ho na le se phoso ka nna mo? Haebe, haebe...?</p>	
<p>Ka tsatsi le leng Monghadi Lehoko o ile a bitsa Mogau ho bala medumo. Hangata Mogau o ne a rata ho bitswa, empa e seng kgetlong lena. O ne a sa tsebe medumo. Mogau o ile a iketsa ekare o hloka ho ya ntlwaneng, mme a mathela kantle ho phaposi.</p>	<p>Ke bona ka moo Mogau a neng a swabile ka teng ha a bitswa, hobane ha a kgone ho bala medumo</p>
<p>Bekeng e latelang, Monghadi Lehoko o ile a bitsa Mogau ho tla ka pele phaposi a bale lentswe la letsatsi. Hangata Mogau o ne a rata ho ya pele phaposi, empa eseng tsatsing lena. O ne a sa tsebe ho bala lentswe leo. Mogau o ile a iketsa eka mala a hae a bohloko, o ile a beha hloho ya hae tafoleng ya hae, a leka ho iketsa ekare o a kula.</p>	<p>Ke bona ka moo Mogau a neng a shebahala a nyarohile ka teng ha a ne a bitswa hape. Ha a batle ho be le motho a tsebang hore ha a tsebe ho bala!</p>
<p>Ka mora beke, Monghadi Lehoko o ile a kopa Mogau hore a tle, ba tlo bua ka nako ya kgefutso. Mogau o ile a ja dijo tsa hae a iketlile. O ne a na le menahano e mengata. Ebe Monghadi Lehoko o tlo nkomanya? E be o tlo mpoella hore ke sethotho? Ebe, Ebe...?</p>	<p>Ekare ke a mmona Mogau konola dijo tsa hae, hobane o tshohile hore Monghadi Lehoko o a tseba!</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Qetellong Mogau o ile a dula tafoleng ya Monghadi Lehoko a kobile hlooho.</p> <p>'Bothata ke eng?' Monghadi Lehoko a botsa.</p> <p>Mogau o ile a phahamisa hlooho, a maketse. Monghadi Lehoko o ne a sa bonahale a kgenne, o ne a bososela.</p> <p>'Ke lemohile hore o thatafallwa ke medumo le ho bala mantswe a kgafetsa. Ho lokile, re ithuta ka mekgwa e fapaneng,' ho rialo Monghadi Lehoko</p> <p>'Empa...ke nna feela ya! Ha ekaba ha ke na bokgoni ba ho ithuta ho bala!' Mogau a araba.</p> <p>Tjhe, ha se wena feela! Ho na le baithuti ba bang ba ikutlwang jwalo ka wena. Re tla ba le sehlopha ikgethileng mmoho le baithuti bao. Ka tsela eo, nka o thusa ho ithuta medumo le mantswe.</p>	<p>Ke bona kamoo Mogau a neng a maketse ka teng ha Monghadi Lehoko a ne a bua le yena ha bonolo. O ne a nahanne hore Monghadi Lehoko o tla mo halefela hobane ha a tsebe ho bala, empa ha ho jwalo!</p>
<p>Ka le hlahlamang, kamora nako ya sekolo, Mogau o ile a sala a dutse setulong sa hae ha baithuti bohle ba ya hae. O ile a qamaka. Kelebogang le Mojakisani ba ne ba setse le bona. O ile a ba sheba mme a bososela.</p>	<p>Ke bona kamoo Mogau a ileng a phefumuloha moya wa ho imolloha ha a bona hore ha se yena feela moithuti ya hlokang thuso.</p>
<p>Monghadi Lehoko o ile a ba bitsetsa pele mmateng. O ile a ba bontsha medumo e meraro" /m/ /p/ le /a/. Ba ile ba etsa hlakiso ya ho bala makgetlo a mmalwa. Yaba, o beha medumo fatshe mmateng. 'Mogau, o ka sebedisa medumo e ho bopa lentswe ma?' a mmontsha.</p>	<p>Ekare ke a bona kamoo pelo ya Mogau e neng e betsa kapele ka teng ha e ne e le nako ya hae ya ho bopa lentswe. Ke a tseba hore o tshaba ho bala.</p>
<p>Mogau o ne a tseba medumo ena. Qalong o ile a nka 'm' mme a bala modumo /m/. Yaba, o nka sepapetla sa 'a' a bala modumo wa sona /a/. A bea 'a' pela 'm', a qapodisa lentswe /m/ /a/ - ma.</p> <p>"O sebadii!" Monghadi Lehoko a rialo a nyakalletse.</p>	<p>Ke bona ka moo Mogau a neng a maketse ka teng ha Monghadi Lehoko a re ke sebadii!</p>
<p>Qetellong ya thuto, Kelebogang, Mojakisani le Mogau ba ile ba mathela lebaleng ba ilo bapala mmoho. Ba bapetse ho fihlela Mosuwehlooho a tswa kantorong ya hae a ba bolella hore ba ye hae pele ho ba lefifi.</p>	
<p>Ha a le tseleng e yang hae, Mogau o ne a bobotheha. Ebe ho ka ba jwang ha nka ba sebadii sa makgonthe? Ha nka etsa metswalle e metjha? Ho ka ba jwang? Ho ka ba jwang?</p>	<p>Ke a mmona Mogau a bososela tseleng e yang hae. Ke nahana hore o tla qala ho rata sekolo hape, hobane ha ho sa hloka hore a tshabe hore Monghadi Lehoko o tla fumana hore ha a tsebe ho bala.</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletseng
Mogau o ne a nahana hore Monghadi Lehoko o tla ikutlwa jwang ha a fumana hore ha a tsebe ho bala?	O ne a nahana hore Monghadi Lehoko o tla halefa.
O nahana hore jwale Mogau o tla ikutlwa jwang ka sekolo?	<i>Ke nahana hore o tla ikutlwa a ... hobane...</i>
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
O nahana hore ke lebaka le fe le neng le etsa hore Monghadi Lehoko a batle ho kopana le Mogau kamora nako ya sekolo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o ne a batla ho thusa Mogau. Hobane o ne a bona hore Mogau o ne a le ditlhong. O ne a sa batle baithuti ba bang ba eellwe hore Mogau, Kelebogang le Mojakisani ba thatafallwa ke ho bala. O ne a batla ho tsepamisa maikutlo a hae ho baithuti ba sokolang ho bala. O ne a batla hore Mogau, Kelebogang le Mojakisani ba bone hore le bona ke dibadi!

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - hlasimolohile
 - motlotlo
 - phomolo
 - imolohile

Raeme kapa pina	Diketso
Ho bala ho monate!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa buka.</i>
Ho bala ho molemo!	
Ho bala ho re ruta dintho tse ngata!	<i>Sebedisa diatla tsa hao ho etsa ekare o a bala.</i>
Ho bala ho re isa dibakeng tse ngata!	
Ho bala ho re thusa ho hola!	<i>Ema ka dintsetse ho etsa o be motelele.</i>
Bala, Bala o be mahlale!	<i>Kopanya diatla ho etsa buka!</i>
Bala dibuka o rutehe!	<i>Sheba diatla o etsa ekare o a bala!</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Ke nahana Mogau o ile a ikutlwa...hobane...
Ha ke ne ke le Mogau...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le bontshang medumo eo ba ithutileng yona nako e fetileng mmoho le medumo ya thuto ya Labobedi le Laboraro.

ui	ei	r
l	b	s
m	o	e
t	a	u

ETSA KA HO BONTSHA

- 1 Hopotsa baithuti ka medumo ya beke: /**ui**/ le /**ei**/
- 2 Etsa boikgopotso ba medumo yohle le ho e kopanya tlapangolong.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe a mangata kamoo ba ka kgonang ka ho sebedisa medumo le ho kopanya medumo e ka hodimo.
- 4 Bontsha baithuti hore ba ka bopa mantswe ka modumo o korotsweng, jwaloka: /**b**/-/**ui**/-/**l**/-/**e**/ = **buile**
- 5 Hopotsa baithuti hore ba ka bopa mantswe ka ho sebedisa medumo ofe kapa ofe – ha ho hlokehe hore ba sebedise feela /**ui**/ kapa /**ei**/
- 6 Bontsha baithuti hore ba ka bopa lentswe le leng jwang, jwaloka: /**t**/-/**o**/-/**l**/-/**a**/ = **tola**

HO ETSWANG KE BAITHUTI

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla ebe ba ngola sehloho sena: **ui, ei**
- 2 Laela baithuti ho ba qala ho ngola.
- 3 Neha baithuti metsotso e 3 ho fumana le ho bopa mantswe ka bongata kamoo ba ka kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho tshwaya mosebetsi wa bona. Bontsha baithuti tsela ya ho bopa mantswe ana (le amang): **ruile, buile, suile, morui, selei, beile, reile, seile, tola, sesa, bala, tlama, motsu, seeta**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

TAKA SETSHWANTSHO

- 1 Dudisa baithuti hantle le dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, dipensele le dikherayone.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa **o iketsetse setshwantsho ka hlohong mme o bontshe** ntho e itseng ho tswa seratswaneng, jwaloka: Ke bona Mogau a bonahala a tlontlolehile ha a mathela matlwaneng.
- 3 Taka setshwantsho tlapangollong sa Mogau a shebahala a tlontlolehile kante ho phaposiburutelo ya hae.
- 4 Ka mora moo bolella baithuti hore ba tliho iketsetsa setshwantsho ka hlohong ka ho hong ho tswa seratswaneng.
- 5 Kopa baithuti ho tutubala le ho iketla. Ba balle seratswana hang hape.
- 6 Kopa baithuti ho bula mahlo, mme ba take mehopolo ya bona ka se latelang se ka etsahalang.
- 7 Qetellong kopa baithuti **ho buisana** le balekane le ho abelana ka seo ba se takileng.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 8.**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala.**
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano.**
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse haka?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

Kereiti 1

KOTARA 3

Beke

9

MOKOTABA:

**Ho boloka mmele ya rona e
phetse hantle hape e bolokehile**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: etsa phousetara ka dintho bolokehileng le tsa bolokehang ho di etsa.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka tsela tseo re ka bolokang mmele ya rona e phetse hantle.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laaborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 42, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 43, Boithabiso

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 44, Ha re baleng & Leqephe la 45, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa ntho eo o e etsang ho boloka mmele wa hao o phetse hantle o se kotsing.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

TSEBISA MOKOTABA: FUMANA DINTLHA TSA TSEBO YA PELE

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa pele sa buka e kgolo: Lesego o ikutlwa a sa phutholoha
- 2 Bolella baithuti hore re qala mokotaba o motjha o bitswang: Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile
- 3 Taka sedikadikwe o ngole **mokotaba** ka hara sona mahareng a tlapangollo.
- 4 Botsa baithuti: *ke eng seo le seng le se tseba ka mokotaba ona?*
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangollong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho.
- 6 Ha baithuti ba sokola ho fan aka mehopolo ya bona, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Ke eng ntho tse loketseng mmele ya rona?
 - b Ke eng ntho tse sa lokelang mmele ya rona?
 - c Ke dife dintho tseo re ka di etsang ho dula re bolokehile?
 - d Ke dife dintho tseo re di etsang tse sa bolokehang?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - ho se phuthulohe
 - phetse hantle
 - ho se phele hantle
 - tshepo

Raeme kapa pina	Diketso
Ke rata meroho le ditholwana!	<i>Etsa ekare o ja ditholwana kapa meroho</i>
Ke rata ho matha le ho tloatlola!	<i>Mathamatha o be o tlole sebakeng.</i>
Ka tsela ena ke thusa mmele wa ka!	
Mmele ona, ke mmele wa ka!	<i>Supa o bontshe mmele wa hao.</i>
Ha motho a ntshwara moo ke sa batleng, ke tla re TJHE!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha o thiba motho.</i>
Ke be ke bolelle motho e moholo eo ke mo tshepang!	
Mmele wa ka o hlomphehile!	<i>lpetse sefubeng!</i>

Mongolo

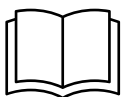
Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti hore ba bule buka tsa bona tsa ho ngolla.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe ao ba tshwanetseng ho a ngola:
 - a Lesale la monwana
 - b pina
 - c lepheo
 - d telele
 - e koloi
 - f hole
 - g sekontiri
 - h naledi
- 3 Ho tloha moo bolella baithuti ho nka dipene tsa bonatsa mmala ho itshwaela.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangolong.
- 5 Qetellong ya letsatsi bokella dibuka tsa baithuti ele hore o elellwe baithuti ba hlokang thuso kapa tshehetso.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO NOHA/LEPA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: **Lesego o ikutlwa a sa phutholoha**
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka ka motho eo o mo tshepang.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme ngole polelo

FOREIMI YA HO NGOLA: Ke tshepa...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti ba tlile ho nahana ka motho eo ba mo tshepang.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola**.
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke tshepa abuti waka. Ke mo jwetsa le ha ekaba ke eng. Ke dula ke ikutlwa betere ha ke bua le yena ka mathata ao ke nang le ona.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa hao le abuti wa hao le bua..
- 5 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentswe le leng le leng**, ka tsela ena: Ke tshepa abuti waka.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang batho bao re ka ba tshepang le baithuti.
- 2 Ngola mantswe letlapangollong , jwaloka ausi, abuti, titjhere, mmangwane, malome, nkgono, jj.
- 3 Botsa baithuti: Ke mang eo o mo tshepang?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 5 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela ka motho eo ba mo tshepang.
- 6 Ba tshwanetse bare: Ke tshepa...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

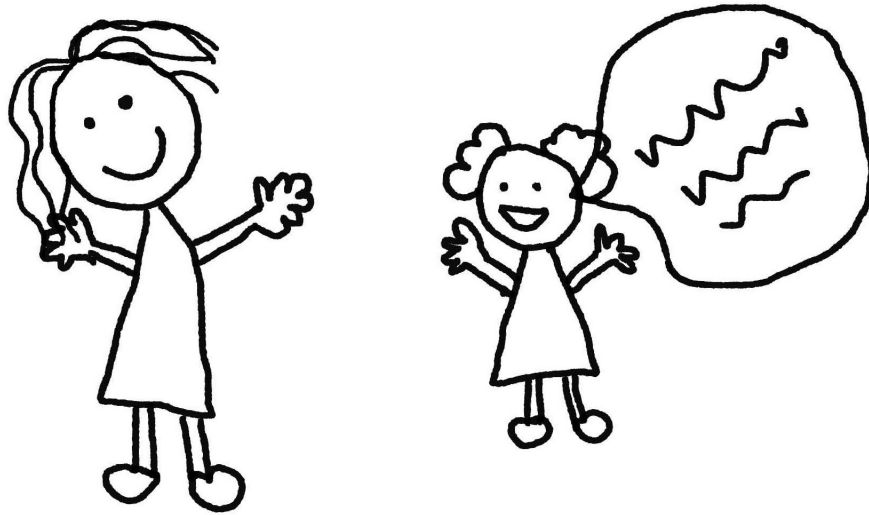
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposeng mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti**.
- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tlile ho eketsa dintlha mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke tshepa kgaditsemi ya ka / ousi
wa ka.

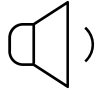
Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo le mantswe a rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /tl/ /nk/ /sh/ /hl/ /ts/ /tj/ /jw/ /lw/ /rw/ /qh/ /aa/ /ee/ /oo/ /uu/ /ui/ /ei/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba elelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Jwang bo botala.

Ntja e tsoka mohatla.

LENANELO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: KE A IPOTSA

Seratswana/taba	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Lesego o ikutlwa a sa phutholoha</p> <p>Lesego o ne a dutse a ngongorehile betheng ya hae. Mme wa hae o ne a mmoleletse hore Malome Tumelo o tlile ho ba etela ho tla ja dijo tsa motsheare tsa sontaha le bona. Lesego o ne a sa rate ha Malome Tumelo a ba etela. O ne a sa rate tsela eo a neng a mo haka ka yona. Hape o ne a sa rate tsela eo a neng a mo suna molomong ka yona.</p>	
<p>Mapule, ausi wa Lesego o ile a kena ka kamoreng.</p> <p>‘Ho etsahalang Lesego, ho na le bothata?’ a mmotsa.</p> <p>‘Ha ho letho,’ Lesego a mo thetsa.</p> <p>Mapule o ile a dula pela hae. ‘Ke a bona hore ho na le se seng se phoso!’ a rialo. ‘Mpolelle!’</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Lesego a tshaba ho bolella ausi wa hae? O tshwanetse a be a nahana hore maikutlo a hae a mabe kapa a fosahetse.</p>
<p>‘Ha ke rate ha Malome Tumelo a re tshakela. Ke ikutlwa... Ha ke tsebe,’ ho rialo Lesego. ‘O se ke wa bolella motho! Ha ke batle mme a nkwater!’</p> <p>‘Ke a tseba o ikutlwa jwang. Ha ke rate ha a ntshuna molomong.’ ho rialo Mapule. ‘Ke nahana hore re bolelle mme. Ke ntho e mpe ha motho a re etsa re ikutlwe re sa phutholloha.’</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Lesego a tshaba ho bolella mme wa hae? Ke nahana hore o tshaba hore mme wa hae o tla re maikutlo a hae a fosahetse!</p>
<p>‘Tjhe! O tla re kwatela ha re bua hampe ka ngwanabo. Ha ke batle ho mo kwatisa!’ Lesego a lla.</p> <p>‘Ke a tseba ho a tshosa – empa ho tla re tswela molemo! Mohlomong o tla re thusa re ikutlwe betere. Le ha ho se jwalo, taba e bohlokwa ke hore re mmolella re le babedi,’ ho rialo Mapule a tshwere letsoho la Lesego</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Mapule a sa tshoha. O tlamehile ebe o nahana hore maikutlo a bona a nepahetse.</p>

Seratswana/tabane	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Mapule le Lesego ba ile ba fumana mme wa bona a ntse a pheha dijo tsa motsheare. "Mme, re hloka ho bua le wena," Mapule a bua ka sebete.</p> <p>Yaba Mapule o bolella mme hore malome Tumelo o etsa hore ba se ke ba ikutlwa ba phutholohile.</p>	
<p>Mme o ile a kga moya. Lesego o ne a nahana hore o itokisetsa ho ba omanyana.</p> <p>'Ke a thabile ha le mpoelletse. Ha motho a etsa hore le se ke la phutholoha le se ke la thola la etsa taba eo lekunutu. Ke maikutlo a bohlokwa ana mme ha le ya tlameha ho iphapanya ona. Ke tla bua le yena.'</p> <p>'Ntho e nngwe ke ena Mapule, ha ke batle hore e mong le e mong wa lona a iphumane a le mong le yena,' mme a bua a tiile. Le dule le le babedi ha le na le Malome Tumelo.</p>	
<p>Lesego le Mapule ba ile ba ya kante ho ilo bapala. Lesego o ile a bona mme wa hae a bua ka founu fenstereng ya kitjhene. Lesego o ne a ngongorehile ka seo mme wa hae a tlo se bua ho Malome Tumelo. O ne a tseba hore ha a tlameha ho mamela, empa o ne a sa kgone ho itshwara. O ile a matha a dula ka tlasa fenstere ya kitjhene.</p>	<p>Ke a ipotsa hobaneng Lesego a ngongorehile? O tlamehile ebe o ntse a nahana hore maikutlo a hae ka Malome Tumelo a fosahetse.</p>
<p>'Tumelo,' ho rialo mme a tiisitse lentswe. 'Banana ba ikutlwa ba sa phutholloha ha banna ba bang kante ho ntate wa bona ba ba suna. Ke kopa hore o hlomphe maikutlo a bona – ba tshware ka letsoho feela ha o ba dumedisisa.</p>	
<p>Ha Malome Tumelo a fihla, ha a ka a leka ho ba suna kapa ho ba haka. O ile a re feela, "Sontaha se monate, Mapule le Lesego," yaba o ntsha letsoho la hae ho ba dumedisisa.</p>	<p>Ke a ipotsa hore Lesego o ikutlwa jwang hona jwale? O a eellwa hore maikutlo a hae a ne a nepahetse, ebile a le bohlokwa.</p>
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Ke mang ya etsang hore Lesego a ikutlwe a sa phutholloha?	Malome Tumelo o etsa Lesego a ikutlwe a sa phutholloha.
Lesego o bolella mang hore ha a phutholloha?	O bolella Ausi wa hae Mapule.
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Ha re etseng tekolo . O nahana hore maikutlo a Lesego a ne a nepahetse kapa a fosahetse?	<ul style="list-style-type: none"> Ke nahana hore maikutlo a Lesego a ne a nepahetse hobane... Ke nahana hore maikutlo a Lesego a ne a fosahetse hobane...

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1** wa **Labobedi**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - sebetse
 - iphaphanya
 - ka tlasa

Raeme kapa pina	Diketso
Ke rata meroho le ditholwana!	<i>Etsa ekare o ja ditholwana kapa meroho</i>
Ke rata ho matha le ho tloatlola!	<i>Mathamatha o be o tlole sebakeng.</i>
Ka tsela ena ke thusa mmele wa ka!	
Mmele ona, ke mmele wa ka!	<i>Supa o bontshe mmele wa hao.</i>
Ha motho a ntshwara moo ke sa batleng, ke tla re TJHE!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha o thiba motho.</i>
Ke be ke bolelle motho e moholo eo ke mo tshepang!	
Mmele wa ka o hlomphehile!	<i>Ipitse sefubeng!</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya mantswe a seng a rutilwe

POELETSO/PHETHO YA MANTSWE

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangollong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

 Moshemane o sheba mollo.

 Mmutla o a tlola.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka ka motho eo o mo tshepang.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole polelo. Ka thuso ya ho sebedisa mabitso le maemedi (nna, wena, yena, yona) ngola ka nepo.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke tshepa...

Ke tshepa yena (abuti)/ yena (ausi) hobane...

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho ngola ka motho eo re mo tshepang eo re mo kgethileng.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ho ngola
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka seo o tlileng ho se ngola, ka mokgwa ona: Ke tshepa abuti waka hobane ke mo jwetsa ntho e nngwe le enngwe mme ha a nkahlole. O boloka diphiri tsaka.
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa hao le abuti wa hao le bua, le bonahala le thabile, jj.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ke tshepa yena hobane ha a nkahlole.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangolong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopollo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekaseka mantse ka ho tshepa le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangolong, ka mokgwa ona boloka diphiri, ha nkahlole, ha ntshehe, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: hobaneng o tshepa motho eo o mo kgethileng?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2-3 ho o phetela lebaka le etsang ba tshepe motho eo bam o kgethileng.
- 6 Ba tshwanetse hore: Ke tshepa yena(abuti) / yena (ausi) hobane...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

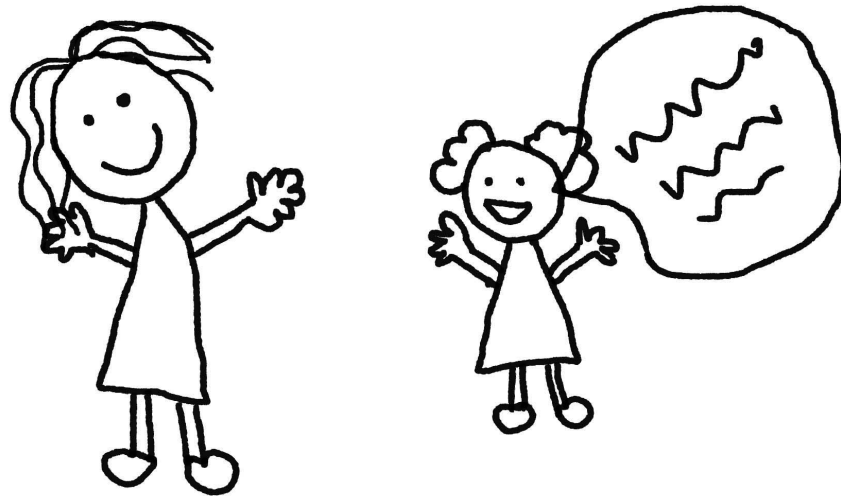
NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

Boisanang ka bobedi:

- 6 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 7 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke tshera kgditse di ya ka / oysi
wa ka.

Ke a mo tshera hobane o a nthusa
ebile o a thusa ho nthokomela.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Ho Arola Le Ho Kopanya Medumo/Mantswe

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **tlola; hlola**
- 2 Bitsa lentswe: **tlola**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /tl/-/o/-/l/-/a/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /tl/
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: /o/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: /l/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **tlola**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /tlo/-/la/ = **tlola**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **hlola**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **tseka; tsoka**
- 2 Bitsa lentswe: **tseka**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /ts/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /e/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /k/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /a/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /ts/-/e/-/k/-/a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **tseka**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /tse/-/ka/ = **tseka**
- 10 Phetha sena ka lentswe: Repeat this with the next word: **tsoka**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: ETSA TEKOLO

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Lesego o ikutlwa a sa phutholoha</p> <p>Lesego o ne a dutse a ngongorehile betheng ya hae. Mme wa hae o ne a mmoleletse hore Malome Tumelo o tlile ho ba etela ho tla ja dijo tsa motsheare tsa sontaha le bona. Lesego o ne a sa rate ha Malome Tumelo a ba etela. O ne a sa rate tsela eo a neng a mo haka ka yona. Hape o ne a sa rate tsela eo a neng a mo suna molomong ka yona.</p>	<p>Lesego o tlamehile hore ebe o lekola hore na maikutlo a nang le ona ka Malome Tumelo a nepahetse kapa a fosahetse.</p>
<p>Mapule, ausi wa Lesego o ile a kena ka kamoreng.</p> <p>'Ho etsahalang Lesego, ho na le bothata?' a mmotsa.</p> <p>'Ha ho letho,' Lesego a mo thetsa.</p> <p>Mapule o ile a dula pela hae. 'Ke a bona hore ho na le se seng se phoso!' a rialo. 'Mpolelle!'</p>	<p>Lesego o tshwanetse a be a etsa tekolo hore na o tlamehile ho bolella ausi wa hae ka maikutlo a hae kapa a a tlohelle e le lekunutu.</p>
<p>'Ha ke rate ha Malome Tumelo a re tihakela. Ke ikutlwa... Ha ke tsebe,' ho rialo Lesego. 'O se ke wa bolella motho! Ha ke batle mme a nkwaterle!'</p> <p>'Ke a tseba o ikutlwa jwang. Ha ke rate ha a ntshuna molomong,' ho rialo Mapule. 'Ke nahana hore re bolelle mme. Ke ntho e mpe ha motho a re etsa re ikutlwe re sa phutholloha.'</p>	<p>Mapule o etsa tekolo ya hore maikutlo a bona ka malome wa bona ha a fosahala!</p>
<p>'Tjhe! O tla re kwatela ha re bua hampe ka ngwanabo. Ha ke batle ho mo kwatisa!' Lesego a lla.</p> <p>'Ke a tseba ho a tshosa – empa ho tla re tswela molemo! Mohlomong o tla re thusa re ikutlwe betere. Le ha ho se jwalo, taba e bohlokwa ke hore re mmolella re le babedi,' ho rialo Mapule a tshwere letsoho la Lesego</p>	<p>Mapule o etsa tekolo ya hore maikutlo a bona a bohlokwa mme ba tlamehile ho buwa ka ona.</p>
<p>Mapule le Lesego ba ile ba fumana mme wa bona a ntse a pheha dijo tsa motsheare. "Mme, re hloka ho bua le wena," Mapule a bua ka sebete.</p> <p>Yaba Mapule o bolella mme hore malome Tumelo o etsa hore ba se ke ba ikutlwa ba phutholohile.</p>	

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Mme o ile a kga moya. Lesego o ne a nahana hore o itokisetsa ho ba omanya.</p> <p>‘Ke a thabile ha le mpoelletse. Ha motho a etsa hore le se ke la phutholoha le se ke la thola la etsa taba eo lekunutu. Ke maikutlo a bohlokwa ana mme ha le ya tlameha ho iphanya ona. Ke tla bua le yena.’</p> <p>‘Ntho e nngwe ke ena Mapule, ha ke batle hore e mong le e mong wa lona a iphumane a le mong le yena,’ mme a bua a tiile. Le dule le le babedi ha le na le Malome Tumelo.</p>	<p>Tekolo ya Mapule e ne e nepahetse! Maikutlo a bona a bohlokwa ebile a nepahetse.</p>
<p>Lesego le Mapule ba ile ba ya kante ho ilo bapala. Lesego o ile a bona mme wa hae a bua ka founu fenstereng ya kitjhene. Lesego o ne a ngongorehile ka seo mme wa hae a tlo se bua ho Malome Tumelo. O ne a tseba hore ha a tlameha ho mamela, empa o ne a sa kgone ho itshwara. O ile a matha a dula ka tlasa fenstere ya kitjhene.</p>	
<p>‘Tumelo,’ ho rialo mme a tiisitse lentswe. ‘Banana ba ikutlwa ba sa phutholloha ha banna ba bang kante ho ntate wa bona ba ba suna. Ke kopa hore o hlomphe maikutlo a bona – ba tshware ka letsoho feela ha o ba dumedisa.</p>	<p>Mme wa Lesego o nketse maikutlo a bona hloohong. Lekgetlong le latelang Lesego o tla etsa tekolo ya hore maikutlo a hae ha a fosahala!</p>
<p>Ha Malome Tumelo a fihla, ha a ka a leka ho ba suna kapa ho ba haka. O ile a re feela, “Sontaha se monate, Mapule le Lesego,” yaba o ntsha letsoho la hae ho ba dumedisa.</p>	
Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Ke eng se etsang hore Lesego a ikutlwe a sa phutholloha?</p>	<p>Tsela eo Malome Tumelo a mo hakang a bile a mo suna ka yona.</p>
<p>Hobaneng Lesego a ile a dula ka tlasa fenstere ya kitjhene?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hore a kgone ho utlwa mme wa hae ha a bua founung. • Hore a kgone ho utlwa hore na mme wa hae o reng ho Malome Tumelo.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
<p>Hobaneng Lesego a ne a sa batle ho bolella motho ka maikutlo a hae?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hobane o ne a se na bonnete ba hore na maikutlo a hae a nepahetse kapa a fosahetse na. • Hobane o ne a tshaba hore o tla kwatisa mme wa hae.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 9**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labone** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - ahlola
 - kgolwa
 - sephiri

Raeme kapa pina	Diketso
Ke rata meroho le ditholwana!	<i>Etsa ekare o ja ditholwana kapa meroho</i>
Ke rata ho matha le ho tloatlola!	<i>Mathamatha o be o tlole sebakeng.</i>
Ka tsela ena ke thusa mmele wa ka!	
Mmele ona, ke mmele wa ka!	<i>Supa o bontshe mmele wa hao.</i>
Ha motho a ntshwara moo ke sa batleng, ke tla re TJHE!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha o thiba motho.</i>
Ke be ke bolelle motho e moholo eo ke mo tshepang!	
Mmele wa ka o hlomphehile!	<i>Ipetse sefubeng!</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Pale ena e nthuta hore...
Pale ena e kgokahana le mokotaba wa tema ya rona 'Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya Mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

tl	nk	sh
a	m	e
hl	ts	tj
k	i	l
jw	lw	rw
o	s	u
qh	ui	ei
t	n	p

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: IKETSETSE SETSHWANTSHO KA HLOHONG

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 **Bontsha** ka ho etsa o **iketsetse setshwantsho ka hlohong** mme o bontshe ntlha eo o hopolang ho tswa seratswaneng, jwaloka: Ke ya hopola hore Lesego o ile a ikutlwa angongorehile.
- 3 Taka setshwantsho tlapangollong sa Lesego a dutse hodima bethe, a bonahala a ngongorehile.
- 4 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona ka se tla latela kamora moo.
- 5 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 6 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopollo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 7 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 9**
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 1 wa **Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyese mane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, microscopes), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, speech bubbles, gears).

Kereiti 1

KOTARA 3

Beke

10

MOKOTABA:

**Ho boloka mmele ya rona e
phetse hantle hape e bolokehile**

Boitokisetso Ba Phaposiburutelo

- 1 Tshimolohong ya beke e nngwe le enngwe, netefatsa hore phaposiburutelo e hlwekile e makgethe.
- 2 Beha DITJHATE TSA PAPATSO YA MANTSWE, mme o tlose tseo o seng o sa di hloke, mme o di boloke hantle.
- 3 Ebe, o hlophisa dipapetlana tsa mantswe le ditshwantsho tsa tlotlontswe ya mokotaba tseo o tla di hloka.
- 4 Fumana o be o lokise dintho bakeng sa lebota la phaposi la mokotaba tse tla kgahla baithuti, jwaloka: ditshwantsho tsa ditlhakiso tse fapaneng tsa mmele tseo bana ba ka di etsang ho dula ba phetse hantle, jj.
- 5 Etsa diphuphutso inthaneteng ho hlophisetsa mokotaba. Mohlala: diphuphutso ka tsela tseo re bolokang mmele ya rona e phetse hantle mme e se kotsing.
- 6 Etsa bonnete ba hore buka tsa ho ngolla tsa baithuti dibuka tsa tshebetso tsa DBE di tshwailwe ka ho ikgetha, mme di beilwe ka makgethe.
- 7 Etsa bonnete ba hore buka tse kgolo tsa hao, dibuka tsa padiso mmoho le dibuka tsa laeborari di maemong a lokileng ebile di beilwe ka nepo.

Mosebetsi Ya Tlatsetso

Mosebetsi ena e ka etswa ke baithuti ka bonngwe ba qetang mosebetsi wa bona ka pele KAPA ha o ntse o etsa tekanyetso le ba bang ba baithuti.

Mosebetsi wa 1: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 46, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 2: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 47, Boithabiso

Mosebetsi wa 3: Buka ya tshebetso ya DBE 2: Leqephe la 48, Ha re baleng & Leqephe la 49, Ha re ngoleng

Mosebetsi wa 4: Taka setshwantsho sa sa motho ya o thusang hore dule o phetse hantle o bolokehile.

Mantaha

Mosebetsi Wa Molomo

Metsotso e 15

PHETA MOKOTABA: HO FUMANA DINTHLA KA THUTO E FETILENG (BEKE YA BOBEDI YA MOKOTABA)

- 1 Bontsha baithuti setshwantsho sa Hulisani a hlatswa matsoho a hae paleng e bukeng e kgolo: Hulisane o dula a bolokehile.
- 2 Bolella baithuti hore re tswelapele ka mokotaba wa rona: Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle hape e bolokehile
- 3 Taka sedikadikwe tlapangolong mme o ngole mokotaba ka hara sedikadikwe seo.
- 4 Botsa baithuti hore: Ke eng seo le seng le se tseba ka ha mokotaba ona?
- 5 Ngola mehopolo ya baithuti tlapangolong mmapeng wa mehopolo. Ngola dintlha tse tshwanang mmoho
- 6 Ha baithutwana ba sokola, ba etelle pele ka dipotso tse kang:
 - a Bophelo bo botle le polokeho di tshwana jwang?
 - b Bophelo bo botle le polokeho di fapane jwang?
 - c Na o ka phela hantle feela o sa bolokeha?
 - d Na o ka bolokeha feela o sa phela hantle?

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa (PATS)
- 2 Bapatsa mantswa le ditshwantsho tihateng ya tlotlontswe ya mokotaba.
 - kokwanahloko
 - nama
 - kokwana

Raeme kapa pina	Diketso
Ke rata meroho le ditholwana!	<i>Etsa ekare o ja ditholwana kapa meroho</i>
Ke rata ho matha le ho tloatlola!	<i>Mathamatha o be o tlole sebakeng.</i>
Ka tsela ena ke thusa mmele wa ka!	
Mmele ona, ke mmele wa ka!	<i>Supa o bontshe mmele wa hao.</i>
Ha motho a ntshwara moo ke sa batleng, ke tla re TJHE!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha o thiba motho.</i>
Ke be ke bolelle motho e moholo eo ke mo tshepang!	
Mmele wa ka o hlomphehile!	<i>lpetse sefubeng!</i>

Mongolo

Metsotso e 15

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Bitsetsa baithuti medumo le mantswe a latelang mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona:
 - a ema
 - b tsela
 - c ho isa
 - d bonahala eka
 - e tala
 - f hang
 - g lebenkele
 - h tenya
 - i ketane
 - j sefefe
- 3 Kamora moo, bolella baithuti ho nka dipensele tsa bona tsa mmala ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 4 Ngola ka ho hlaka medumo le mantswe tlapangollong.
- 5 Phutha dibuka tsa baithuti qetellong ya letsatsi, mme o ele baithuti ba hlokang thuso hloko.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Boitokisetso Pele O Bala

MAANO A KUTLWISISO: HO LEPA/NOHA

- 1 Dudisa baithuti fatshe hodima mmata hore bohle ba kgone ho bona buka e kgolo.
- 2 Bula buka e kgolo paleng ya: Hulisane o dula a bolokehile
- 3 Bontsha baithuti ditshwantsho leqephe ka leng ontse o ba botsa hore ba nahana hore ho etsahalang.
- 4 Thusa baithuti ho ikamahanya ka maikutlo le ditshwantsho, hore ba be le moelelo o motle wa seo pale e buang ka sona.
- 5 Tsebisa mantswe a matjha karolong tse nepahetseng tsa pale.
- 6 Bala pale kaofela hang, o sa kgaotse.

Ho Ngola:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka ntho eo o etsang hore mmele wa hao o dule o phetse hantle.

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya setshwantsho. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho bala.

FOREIMI YA HO NGOLA: Ke...ho dula ke phetse hantle

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore tsatsing lena, baithuti batla ngola ka ntho eo ba e etsang ho boloka mmele ya bona e phetse hantle.
- 2 **Bontsha** baithuti ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 3 Bolella baithuti seo o nahanneng ho se taka, jwaloka: Ke etsa ntho tse ngata hore ke phele hantle. Ke etsa ditlhakiso tsa mmele. Ke ja diprotheini le meroho. Ke hlatswa matsoho aka. Empa ke nahana ke tla ngola ka ho ikwetlisa hore ke dule ke le matla ke shahlile.
- 4 **Bontsha** ka ho taka setshwantsho sa sa hao o matha kapa o kuka ditshepe tsa ho ikwetlisa.
- 5 Hlalosa hore ke mantse afe ao o tlileng ho a ngola . **Seha mola bakeng sa lentse le leng le leng**, ka tsela ena: Ke ya ikwetlisa hore ke dule phetse hantle.
- 6 Hlakola mohlala wa hao letlapeng. Hlalosa hore seo e ne e le mohlala feela, baithuti ba lokela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang ditlwaelo tse fapaneng tsa bophelo bo botle le baithuti.
- 2 Ngola mantse tlapangolong, jwaloka: ho ja hantle, meroho, ditholwana, protheini, matha, hlatswa matsoho, kenya maseke, ho hlapa, jj.
- 3 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola**
- 4 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela hore ke ntho efe eo o etsang hore o dule o phetse hantle?
- 5 Ba tshwanetse bare: Ke...ho dula ke phetse hantle.
- 6 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho leibola ditshwantsho tsa bona.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposing mme o **tshware dikopanonyana mmoho le baithuti.**

- 3 Kopa baithuti hore ba o jwetse ka seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2-3, laela baithuti ho beha dipensele tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.
- 3 **Hlalosa hore re tllile ho eketsa dintlha tse ding mosebetsing wa rona wa Laboraro.**

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelo moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke bapatsa bolo ya mdoto hore
ke dule ke phetse hantle.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsoso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Mantaha**
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 2 wa Mantaha**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labobedi

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya medumo le mantswe a rutilweng.

BOELE TSA/PHETHA MEDUMO

- 1 Qapodisa, mme o phahamise dipapetla tsa medumo yohle e rutilweng kotareng: /tl/ /nk/ /sh/ /hl/ /ts/ /tj/ /jw/ /lw/ /rw/ /qh/ /aa/ /ee/ /oo/ /uu/ /ui/ /ei/
- 2 Phahamisa dipapetla tsa medumo ka tatellano tse fapaneng, mme o botse baithuti ka bonngwe ho qapodisa/bala medumo.
- 3 Manamisa dipapetla tsa medumo tlapangolong.
- 4 Botsa baithuti ba fapaneng ho tla bopa mantswe tlapangolong.
- 5 Bolella baithuti ho ngola ka dibukeng tsa bona, mantswe a mangata eo ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba eelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Kgoho e qhotša mahe.

Ke beile sejana tafoleng.

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

MAANO A KUTLWISISO: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<u>Hulisane o dula a bolokehile</u>	
'Ke nako ya ho robala!' ho rialo Ntate wa Hulisani, a bile a tima telebishene.	
Empa Hulisane o ne a sa kgone ho robala. Kwanahloko e ntjha e ya nama lefatsheng ka bophara. O a tseba hore dikokwanahloko di etsa batho ba kule. Ka nako tse ding dikokwanahloko di etsa hore batho ba hlokahale. Hulisani o ile a nahana dikokwanahloko di maname mmeleng wa hae, di mo kudisa.	Ke akanya hore Hulisani o ikutlwa a tshohile hobane ha a kgone ho robala!
'Ha ke ye sekolong!' Hulisani a bolella Ntate wa hae hoseng. 'Ho na le kokwanahloko e namang lefatsheng ka bophara. Ha ke batle ho kula!' a rialo e bile a kgetletse dikeledi.	Ke akanya hore Hulisani ha a batle ho ya sekolong hobane o tshaba hore o tla kula ha a ka ya sekolong.
'Huli, ke nnete ho na le kokwanahloko e namang. Empa, ha ho hlokahale hore re tshohe. Re ka ithuta haholwanyana hore na re ka dula re bolokehile jwang,' ho rialo Ntatae, a bile a ntsha founu a ngola. 'Ha re etse dipatlisiso.'	Ke akanya hore Hulisani ha a tsebe hore a ka etsa eng hore a dule a bolokehile, a phetse hantle. Seo se etsa hore a ikutlwe a na le letswalo.
'Ho tjena he, ntho ya pele e bohlokwa ke ho qoba ho ama batho ba bang.' ho rialo Ntatae. 'Ha jwale, leka hore o seke wa haka motho kapa wa tshwarana ka matsoho le metswalle ya hao.'	Ke akanya hore Hulisane ha a hlatswe matsoho a hae ka ho phethahala ka nako tsohle, hobane ha a sebedisa sesepa kgetlo la pele! Ke nahana hore ho tla mo tswela molemo ho etsa dipatlisiso tsena le ntate wa hae!
'Ke a utlwa,' Hulisani a araba, 'empa ho tla etsahalang ka phaposiburutelong? Ke dula hantle ka pela bana ba bang.'	
'Ho na le dintho tse ding tse o ka di etsang ho dula o bolokehile,' Ntatae a mo hlalose. 'O tlamehile ho hlatswa matsoho a hao kgafetsa.'	
Hulisani o ile a mathela sinking mme a kolobisa matsoho a hae ka metsi. 'Ke moo he!' a rialo.	

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
<p>Ntate wa hae o ile a tsheha. 'Huli, hoo ha se mokgwa wa ho hlapa matsoho o bolayang dikokwanahloko,' a rialo. 'O tlamehile ho sebedisa sesepa mme o tlotse dikarolo tsohle tsa matsoho a hao ho tlosa dikokwanahloko,' a mo hlalose e bile a beha sesepa ka hara matsoho a hae. 'O ka bina pina, kapa wa bala ho fihlela ho mashome a mabedi ho etsa bonnete ba hore o hlatswa nako e lekaneng!'</p>	
<p>Eitse ha ba hlatswitse matsoho a bona a ka botlalo, Ntate wa Hulisani o ile a sheba founu ya hae hape,</p> <p>'Tsela e nngwe ya ho dula o bolokehile ke ho qoba ho ama sefahleho sa hao,' a mmolella, 'hobane dikokwanahloko di ka kena mmeleng wa hao ka mahlo, nko le molomo.'</p> <p>Ka ona motsotso oo, Hulisane o ile a hlohlona ka nkong. O ile a phahamisa letsoho la hae ho leka ho ingwaya empa o ile a emisa. 'Jwale ha ke hlohlona ke tlo etsa jwang?' a ngongoreha.</p> <p>'O tlamehile ho hlatswa matsoho a hao pele o ka ingwaya! Kapa o sebedise thishu,' a rialo ebile a mo neheletsa thishu e le nngwe</p>	<p>Ke akanya hore Hulisani o tlaetse ho ama sefahleho sa hae a sa nahane. Ke ka hoo ke nahanang hore ho bohlokwa ho batlisisa ka mekgwa ya ho itshireletsa le ya ho dula a phetse hantle.</p>
<p>'Ntho e nngwe eo o tlamehileng ho e hopola ke hore ha o kgohlola kapa o thimola, o tlamehile ho sebedisa bokahare ba setsu sa hao se kobehileng, eseng matsoho a hao!' a rialo ebile a mmontsha. Hulisani o ile a ikwetlisetsa ho kgohlolla bokahareng ba setsu sa hae.</p>	
<p>Sekolong, Hulisane o ile a thatafalla ke ho tsepamisa maikutlo. O ile a eellwa ha Mashudu a thimolela moyeng. O ile a eellwa ha Princess a loma manala a hae. Letsheare lohle Hulisani o ne a nahana dikokwanahloko di maname mmeleleng wa hae, di mo kudisa.</p>	<p>Hulisani o a tseba hore o tlamehile ho itshireletsa jwang. Empa, ke akanya hore metswalle ya hae sekolong ha ba so etse dipatlisiso.</p>
<p>Qetellong ya letsatsi o ile a ya ho titjhere ya hae Mofumahadi Khoza.</p> <p>'Titjhere, o a tseba hore ho na le kokwanahloko e namang lefatsheng ka bophara?' Hulisani a mmotsa. 'Ntate wa ka o nthutile hore ke etse eng hore ke dule ke bolokehile. Ke se ame batho ba bang, ke hlape matsoho, ke se ame sefahleho sa ka le hore ke kgohlolle ka hare setsung sa ka,' Hulisani a hlalosa. 'Empa ha ke nahane hore baithuti ba bang ba a tseba! Mohlomong o ka ba bolella?'</p>	<p>Ke akanya hore Hulisani o batla hore metswalle ya hae e be le tsebo ya ho itshireletsa hore ba dule ba phetse hantle jwale feela ka yena.</p>

Seratswana/tabana	Padiso ya pele (Nahanela, o bue)
'Ke na le monahano o motle,' Mofumahadi Khoza a rialo ka pososelo. 'Ho ka ba jwang ha nka o fa monyetla wa ho ruta baithuti ba bang hore ba ka dula ba bolokehile jwang hosane hoseng?'	
Thapameng eo, Hulisani o ile a mathela ntate wa hae. 'Nahana feela? Mofumahadi Khoza o nkopile hore hosane, ke rute baithuti ba bang hore ba ka etsa eng hore ba dule ba bolokehile!'	Ke akanya hore ho rwala masekeho tla etsa hore Hulisani a ikutlwe a bolokehile, mme dule a phetse hantle.
'Ke taba tse monate tseo!' ho rialo ntate wa hae, 'Ke na le ntho e phethehatseng e o ka e aparang!' Ntate wa Hulisani o ile a ntsha maseke ka pokothong ya hae. 'Ke o tletse ona kajeno. Ho rwala maseke ho tla o thusa hore o dule o bolokehile dikokwanahlokong.' ho rialo Ntate.	

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletsweng
Hulisani o ne a ikutlwa jwang ka ho ya sekolong?	O ne a ikutlwa a tshohile.
O ne o tla ikutlwa jwang ha e ne e le wena ya utlwetseng ka kokwanahloko ena e namang lefatshe ka bophara?	<i>Ke ne ke tla ikutlwa...</i>
Potso hobaneng/Potso ya Maikutlo	Dikarabo tse lebelletsweng
Hobaneng Hulisani a ne a ikutlwa a tshohile?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o utlwetse hore ho na le kokwanahloko e ntseng e nama. Hobane o ne a tshaba hore o tla kula. Hobane o ne a sa tsebe hore a ka itshireletsa jwang. Hobane metswalle ya hae e ne e sa tsebe mekgwa ya ho itshireletsa.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso ya ho Bala 10**.
- Hlalosetsa baithuti **Mosebetsi wa 1 wa Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa mmoho le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutisetse ditulong tsa bona
- Etsa **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- Hlalosetsa baithuti Mosebetsi wa 2 wa **Labobedi**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa mmoho le wena.
- Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mamatseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Laboraro

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - ho tshoha
 - tlhahiso leseding
 - phuphutso

Raeme kapa pina	Diketso
Ke rata meroho le ditholwana!	<i>Etsa ekare o ja ditholwana kapa meroho</i>
Ke rata ho matha le ho tloatlola!	<i>Mathamatha o be o tlole sebakeng.</i>
Ka tsela ena ke thusa mmele wa ka!	
Mmele ona, ke mmele wa ka!	<i>Supa o bontshe mmele wa hao.</i>
Ha motho a ntshwara moo ke sa batleng, ke tla re TJHE!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha o thiba motho.</i>
Ke be ke bolelle motho e moholo eo ke mo tshepang!	
Mmele wa ka o hlomphehile!	<i>Ipitse sefubeng!</i>

HO PHETA DIPALE KA BOIQAPELO/BOKGONI (BEKE YA PELE YA MOKOTABA)

- 1 Arola baithuti ka dihlotshwana tse nyane.
- 2 Neha sehlopha ka seng leqephe la ditshwantsho la ho petha pale ka boiqapelo/bokgoni ba bona.
- 3 Bolella baithuti ho nahana ka pale e tla tsamaelanang le ditshwantsho.
- 4 Dumella baithuti motsotso kapa e mmedi ho nahana ka dintlha tsa bona.
- 5 Kamorao ho seo, moithuti ka mong sehlotshwaneng a fumane monyetla wa ho phehisa kutlwisiso ya hae ka pale.
- 6 Hopotsa baithuti hore pale tsa bona di tshwanetse ho kgahlisa, le ho tsamaelana le ditshwantsho!
- 7 Hopotsa baithuti ho mamela dipale tsa ba bang ka hlooko.
- 8 Leboha baithuti ka ho abelana le balekane ba bona dipale tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya mantswe a seng a rutilwe**POELETSO/PHETHO YA MANTSWE**

- 1 Hlophisa dipapetla tsa medumo kaofela.
- 2 Bontsha papetla ya lentswe mme o kope baithuti ba fapaneng ho a bala.
- 3 Ha moithuti a hloleha ho bala lentswe, mo thuse ho le qapodisa/bala.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Mongolo:

Metsotso e 15

Phetha ditlhaku / mantswe / dipolelo

- 1 Bontsha baithuti ho ngola dipolelo tse kgutshwane ka ho di ngola tlapangolong.
- 2 Ba elelliswe hore polelo e nngwe le e nngwe e qala ka tlhaku e kgolo ebile e qetela ka kgutlo.
- 3 Baithuti ba lokela ho ngola dipolelo tsena ka dibukeng tsa bona.

Thuube ha ena tsatsa.

Mose wa lenyalo o mosweu

twaa!

LENANEO LA MONGOLO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ngodiso:

Metsotso e 30

Ho Rala Le Ho Thala

SEHLOHO: Ngola ka ntho eo o etsang hore mmele wa hao o dule o phetse hantle..

MOSEBETSI: Taka setshwantsho mme o ngole le tlhaloso ya setshwantsho. Sena e tla ba karolo ya buka ya phaposiburutelo bakeng sa sekgutlwana sa ho bala.

FOREIMI YA HO NGOLA:

Ke...ho dula ke phetse hantle.

...e nketsa ke ikutlwe ke....

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho eketsa polelo mosebetsing wa bona wa Mantaha.
- 2 Hlalosa hore kajeno, baithuti ba tlile ho ngola kamoo ba ikutlwang ka teng ha ba etsa ho itseng hore ba dule ba phetse hantle.
- 3 Balla baithuti foreimi e ntjha ya ngola
- 4 Bontsha ka ho etsa hore o **nahana pele o ngola.**
- 5 Bolella baithuti mohopolo wa hao ka setshwantsho seo o tlileng ho se taka, ka mokgwa ona: Ke ikutlwa hantle ha ke ikwetlisa. Ke ikutlwa ke le matla. Ke ikutlwa ke thabile hobane ke ya tseba ke iketsetsa ntho e molemo.
- 6 Bontsha ka ho taka setshwantsho sa sa hao o bonahala o thabile, bontsha polelo ya hao e reng, 'ke ikutlwa hantle!,' jj.
- 7 Hlalosa hore ke mantswe afe ao o tlileng ho a ngola. Sehela lentswe le leng le leng mola: ka mokgwa ona: Ho ithapolla ho etsa ke ikutlwe ke le matla hape ke thabile.
- 8 Hlakola mohlala wa hao tlapangollong. Hlalosa hore hona e ne e le mohlala feela, baithuti ba tshwanela ho ngola mehopolo ya bona ya sethatong.

DITAELO TSA MOLOMO

- 1 Sekasekang mantwe a maikutlo le baithuti.
- 2 Ngola mantswe tlapangollong, ka mokgwa ona thabile, matla, motlotlo, jj.
- 3 Botsa baithuti hore: o ikutlwa jwang ha o etsa ntho e etsang o dule phetse hantle?
- 4 Laela baithuti ho **nahana pele ba ngola.**
- 5 Bitsa baithuti ba 2–3 ho o phetela kamoo ba ikutlwang ka teng ha ba etsa ntho e etsang ba dule ba phetse hantle.
- 6 Ba tshwanetse hore: ...e nketsa ke ikutlwe ke...
- 7 Hlalosetsa baithuti hore jwale ba tlile ho taka le ho fa ditshwantsho tsa bona sehlooho.

NGODISO

- 1 Neha baithuti dibuka tsa bona.
- 2 Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya ka phaposingburutelo ho phethela **dikopanonyana**.
- 3 Kopa baithuti ho o phetela seo ba se ngotseng.
- 4 Thusa baithuti ho ngola polelo.
- 5 Kgothatsa baithuti.

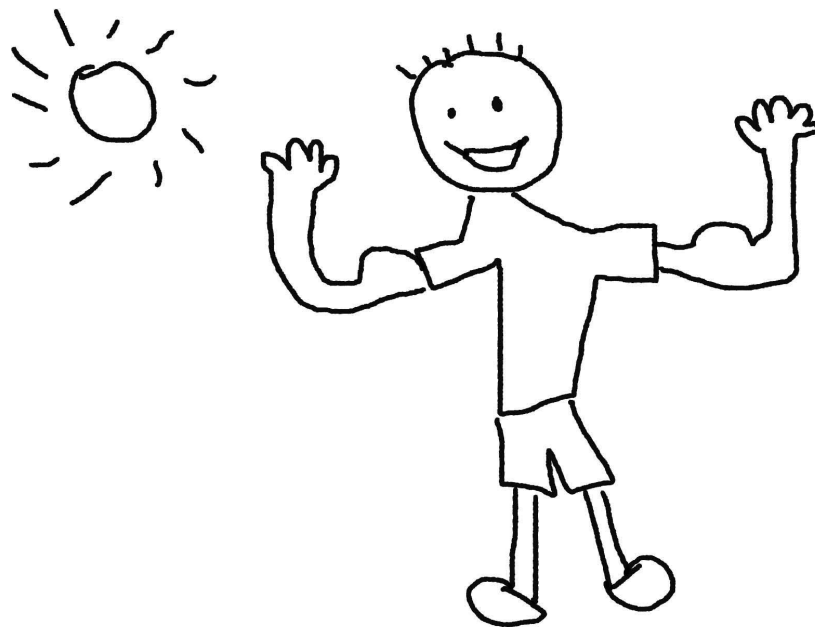
BUISANANG KA BOBEDI

- 1 Ha ho setse metsotso e 2–3, laela baithuti ho beha diphensele tsa bona fatshe.
- 2 Laela baithuti ho **buisana ka bobedi** le balekane ba bona ka seo ba se takileng.

*Bapatsa bongodi ba baithuti leboteng ka phaposiburutelong moo bohle ba kgonang ho bona.
Hona ho thusa baithuti ho buisana ka mokotaba.*

Ke bapala bolo ya maoto hore
ke dule ke phetse hantle.

Bolo ya maoto e etsa hore ke
ikutlwe ke le matla ke phetse
hantle.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti bohle ka **Leqephe la tshebetso la ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **mosebetsi wa 1** wa **Laboraro**.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa phethoho ya **Mosebetsi wa Phetoho ya ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2** wa **Laboraro**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tseo o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labone

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Poeletso ya ho arola le ho kopanya medumo

SEO KE SE ETSANG....

- 1 Sebedisa mantswe a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **jwala; jwale**
- 2 Bitsa lentswe: **jwala**
- 3 Arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /jw/-/a/-/l/-/a/
- 4 Qapodisa/Bitsa modumo wa pele wa lentswe: /jw/
- 5 Qapodisa modumo o latelang lentsweng: /a/
- 6 Qapodisa modumo wa boraro lentsweng: /l/
- 7 Qapodisa modumo wa ho qetela lentsweng: /a/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **jwala**
- 9 Bontsha ka ho supa o kopanya medumo ho etsa lentswe: /jwa/-/la/ = **jwala**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **jwale**

SEO RE SE ETSANG...

- 1 Sebedisa mantswe a mang a mabedi a batlileng a tshwana ka medumo, mohlala: **beile; reile**
- 2 Bitsa lentswe: **beile**
- 3 Botsa baithuti: Modumo wa pele wa lentswe ke ofe? /b/
- 4 Botsa baithuti: Modumo wa bobedi lentsweng ke ofe? /ei/
- 5 Botsa baithuti: Modumo wa boraro lentsweng ke ofe? /l/
- 6 Botsa baithuti: Modumo wa ho qetela lentsweng ke ofe? /e/
- 7 Bolella baithuti ho arola lentswe ho ya ka medumo ya lona: /b/-/ei/-/l/-/e/
- 8 Ngola lentswe tlapangolong: **beile**
- 9 Laela baithuti ho o thusa ho kopanya medumo: /bei/-/le/ = **beile**
- 10 Phetha sena ka lentswe: **reile**

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Padiso ya bobedi

MAANO A HO BALA: HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Hulisane o dula a bolokehile</p> <p>'Ke nako ya ho robala!' ho rialo Ntate wa Hulisani, a bile a tima telebishene.</p>	
<p>Empa Hulisane o ne a sa kgone ho robala. Kwanahloko e ntjha e ya nama lefatsheng ka bophara. O a tseba hore dikokwanahloko di etsa batho ba kule. Ka nako tse ding dikokwanahloko di etsa hore batho ba hloka hae. Hulisani o ile a nahana dikokwanahloko di maname mmeleng wa hae, di mo kudisa.</p>	<p>Ke akanya hore Hulisani o na le tsebo e itseng ka dikokwanahloko empa o hloka ho hlahiswa leseding. Mohlomong o ikutlwa a tshohile hobane ha a na tsebo e lekaneng ka kokwanahloko ena e ntjha.</p>
<p>'Ha ke ye sekolong!' Hulisani a bolella Ntate wa hae hoseng. 'Ho na le kokwanahloko e namang lefatsheng ka bophara. Ha ke batle ho kula!' a rialo ebile a kgelletse dikeledi.</p>	
<p>'Huli, ke nnete ho na le kokwanahloko e namang. Empa, ha ho hloka hore re tshohe. Re ka ithuta haholwanyana hore na re ka dula re bolokehile jwang,' ho rialo Ntatae, a bile a ntsha founu a ngola. 'Ha re etse dipatlisiso.'</p>	<p>Ke akanya hore ho fumana lesedi ka kokwanahloko ho tla mo thusa hore a ikutlwa a bolokehile. Ke nahana hore ke ka hoo Ntate wa hae a sisinya hore ba etse dipatlisiso.</p>
<p>'Ho tjena he, ntho ya pele e bohlokwa ke ho qoba ho ama batho ba bang.' ho rialo Ntatae. 'Ha jwale, leka hore o seke wa haka motho kapa wa tshwarana ka matsoho le metswalle ya hao.'</p> <p>'Ke a utlwa,' Hulisani a araba, 'empa ho tla etsahalang ka phaposiburutelong? Ke dula hantle ka pela bana ba bang.'</p> <p>'Ho na le dintho tse ding tse o ka di etsang ho dula o bolokehile,' Ntatae a mo hlalose. 'O tlamehile ho hlatswa matsoho a hao kgafetsa.'</p> <p>Hulisani o ile a mathela sinking mme a kolobisa matsoho a hae ka metsi. 'Ke moo he!' a rialo.</p> <p>Ntate wa hae o ile a tsheha. 'Huli, hoo ha se mokgwa wa ho hlapa matsoho o bolayang dikokwanahloko,' a rialo. 'O tlamehile ho sebedisa sesepa mme o tlotse dikarolo tsohle tsa matsoho a hao ho tlosa dikokwanahloko,' a mo hlalose ebile a beha sesepa ka hara matsoho a hae. 'O ka bina pina, kapa wa bala ho fihlela ho mashome a mabedi ho etsa bonnete ba hore o hlatswa nako e lekaneng!'</p>	<p>Ke akanya hore Hulisani o ithuta dintho tse ngata tse bohlokwa tsa hore a itshireletse jwang hore a dule a phetse hantle. Ke nahana ho bohlokwa ho ithuta dintlha tseo.</p>

Seratswana	Padiso ya bobedi (Nahana, o bue)
<p>Eitse ha ba hlatswitse matsoho a bona a ka botlalo, Ntate wa Hulisani o ile a sheba founu ya hae hape,</p> <p>'Tsela e nngwe ya ho dula o bolokehile ke ho qoba ho ama sefahleho sa hao,' a mmolella, 'hobane dikokwanahloko di ka kena mmeleng wa hao ka mahlo, nko le molomo.'</p> <p>Ka ona motsotso oo, Hulisane o ile a hlohlona ka nkong. O ile a phahamisa letsoho la hae ho leka ho ingwaya empa o ile a emisa. 'Jwale ha ke hlohlona ke tlo etsa jwang?' a ngongoreha.</p> <p>'O tlamehile ho hlatswa matsoho a hao pele o ka ingwaya! Kapa o sebedise thishu,' a rialo ebile a mo neheletsa thishu e le nngwe</p>	<p>Ke akanya hore ho etsa dipatlisiso le ntate wa hae ho bohlokwa haholo, hobane Hulisani o na le monyetla wa ho botsa dipotso tse ngata. Ke nahana hore dikarabo tseo a di fumaneng di ile tsa mo thusa hore a ikutlwe a bolokehile mme a phetse hantle.</p>
<p>'Ntho e nngwe eo o tlamehileng ho e hopola ke hore ha o kgohlola kapa o thimola, o tlamehile ho sebedisa bokahare ba setsu sa hao se kobehileng, eseng matsoho a hao!' a rialo ebile a mmontsha. Hulisani o ile a ikwetlisetsa ho kgohlolla bokahareng ba setsu sa hae.</p>	<p>Ke nahana hore dipatlisiso tsena di etsa hore a se hlole a ikutlwa a tshohile hobane o tseba dintho tseo a tlamehileng ho di etsa ho itshireletsa.</p>
<p>Sekolong, Hulisane o ile a thatafallwa ke ho tsepamisa maikutlo. O ile a elellwa ha Mashudu a thimolela moyeng. O ile a elellwa ha Princess a loma manala a hae. Letsheare lohle Hulisani o ne a nahana dikokwanahloko di maname mmeleleng wa hae, di mo kudisa.</p>	<p>Hulisane o kgona ho akanya hore baithuti mmoho le yena ha ba na lesedi leo a nang le lona ka ho itshireletsa. Ke nahana hore seo se etsa hore a ikutlwe a sa phutholoha.</p>
<p>Qetellong ya letsatsi o ile a ya ho titjhere ya hae Mofumahadi Khoza.</p> <p>'Titjhere, o a tseba hore ho na le kokwanahloko e namang lefatsheng ka bophara?' Hulisani a mmotsa. 'Ntate wa ka o nthutile hore ke etse eng hore ke dule ke bolokehile. Ke se ame batho ba bang, ke hlape matsoho, ke se ame sefahleho sa ka le hore ke kgohlolle ka hare setsung sa ka,' Hulisani a hlalosa. 'Empa ha ke nahane hore baithuti ba bang ba a tseba! Mohlomong o ka ba bolella?'</p>	<p>Ke akanya hore seo se etsa hore Hulisane a ikutlwe a na le tshabo ha metswalle ya hae e sa tsebe hore ba tlamehile ho etsa eng. Ke nahana hore o batla hore titjhere wa hae a etse bonnete ba hore baithuti ba bang ba tseba ho itshireletsa hore ba dule ba phetse hantle.</p>
<p>'Ke na le monahano o motle,' Mofumahadi Khoza a rialo ka pososelo. 'Ho ka ba jwang ha nka o fa monyetla wa ho ruta baithuti ba bang hore ba ka dula ba bolokehile jwang hosane hoseng?'</p>	<p>Ke akanya hore Hulisani o tla ikutlwa a tshireletsehile ha metswalle ya hae le yona e ka tseba ho itshireletsa. Ke nahana hore Hulisani o tla phutholoha ha a ka arolela metswalle ya hae lesedi lena leo a nang le lona!</p>

Dipotso tsa tlhakisetso	Dikarabo tse lebelletseng
Hulisane o ithutile jwang ka ho bolokeha le ho ba le bophelo bo botle?	Hulisane le Ntate wa hae ba ile ba sebedisa founu ho kena inthaneteng ho etsa dipatlisiso tsa ho itshireletsa hore ba be bophelo bo botle.
O akanya hore Hulisani o utlwetswe ka kokwanahloko kae?	Ke akanya hore o utlwetse ka yona telebisheneng.
Potso Hobaneng/Potso ya maikutlo	Dikarabo tse lebelletseng
O nahana hore hobaneng Hulisani a ile a bua le titjhere wa hae kamora nako ya sekolo?	<ul style="list-style-type: none"> Hobane o batla ho etsa bonnete ba hore titjhere wa hae o a tseba ka kokwanahloko. Hobane o bona baithuti ba bang ba etsa dintho tse ba sireletseng kapa tse etsang hore ba se ke ba dula ba phetse hantle. Hobane o batla ho arolelana ka lesedi leo a anang le lona ka ho itshireletsa le ho etsa bonnete ba hore o phetse hantle le Mofumahadi Khoza. Hobane o batla ho etsa bonnete ba hore baithuti ba bang ka phaposing ba tseba mekgwa ya ho itshireletsa le ho dula ba phetse hantle.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 10**.
- Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labone** ho baithuti bohle.
- Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- Etsa **mosebetsi wa phetoho wa ho bala**.
- Hlalosetsa baithuti bohle mosebetsi wa 2 wa **Labone**.
- Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- Tlatsa tereka ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Labohlano

Mesebetsi Ya Molomo

Metsotso e 15

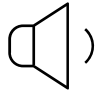
TLOTLONTSWE YA MOKOTABA

- 1 Ruta o sebedisa PATS
- 2 Bapatsa mantswe le ditshwantsho tjhateng ya Tlotlontswe ya Mokotaba.
 - pikitla
 - maseke
 - bontsha

Raeme kapa pina	Diketso
Ke rata meroho le ditholwana!	<i>Etsa ekare o ja ditholwana kapa meroho</i>
Ke rata ho matha le ho tloatlola!	<i>Mathamatha o be o tlole sebakeng.</i>
Ka tsela ena ke thusa mmele wa ka!	
Mmele ona, ke mmele wa ka!	<i>Supa o bontshe mmele wa hao.</i>
Ha motho a ntshwara moo ke sa batleng, ke tla re TJHE!	<i>Ntsha letsoho ho bontsha o thiba motho.</i>
Ke be ke bolelle motho e moholo eo ke mo tshelang!	
Mmele wa ka o hlomphehile!	<i>Ipetse sefubeng!</i>

PUISANO YA SERATSWANA SE BADILWENG KA KOPANELO

- 1 Ngola foreimi ya puisano tlapangollong
Paleng ena...
Pale ena e nthuta hore...
Pale ena e kgokahana le mokotaba wa tema ya rona 'Ho boloka mmele ya rona e phetse hantle e se kotsing' hobane...
- 2 Balla baithuti foreimi ya puisano.
- 3 Arola baithuti ka **dihlotshwana tse nyane**.
- 4 Bolella baithuti hore e mong le e mong a fumane monyetla wa ho tshwaela puisanong.
- 5 Laela baithuti ho mamela ka hlooko.
- 6 Kopa baithuti ba fapaneng kapa sehlopha se itseng sa baithuti ho abelana le wena dikarabo tsa bona.
- 7 Ha dikarabo di sa nepahala, di lokise.
- 8 Leboha baithuti ka diphehiso tsa bona.

Tlhokomediso Ya Medumo Le Medumo:

Metsotso e 15

Popo ya mantswe

Ngola lenane tlapangolong le nang le medumo eo ba ithutileng yona dibekeng tse fetileng.

tl	nk	sh
a	m	e
hl	ts	tj
k	i	l
jw	lw	rw
o	s	u
qh	ui	ei
t	n	p

BONTSHA KA HO E TSA

- 1 Qapodisa medumo yohle e tlapangolong.
- 2 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ao ba ka a kgonang ba sebedisa medumo eo.

SEO KE SE ETSANG...

- 1 Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona.
- 2 Laela baithuti ho qala ho bopa mantswe mme ba e ngole ka dibukeng tsa bona.
- 3 Efa baithuti metsotso e 3 ho bopa mantswe ka bongata boo ba ka bo kgonang.
- 4 Dumella baithuti ho itshwaela mesebetsi ya bona.
- 5 Kopa baithuti ho arolelana mantswe eo ba a bopileng le ba bang mme o a ngole tlapangolong.

LENANEO LA DIFONIKI/MEDUMO LE FAPANENG

Modumo/Medumo: _____

Mantswe: _____

Ho Bala Ka Kopanelo:

Metsotso e 15

Diketsahalo kamora ho bala

MAANO A KUTLWISISO: KAKARETSO / HO AKANYA DINTHO TSE O DI BONANG EMPA O SENA BONNETE BA TSONA

TAKA SERATSWANA

- 1 Dudisa baithuti madulong a bona ka dibuka tsa bona tsa ho ngolla kapa maqephe a sa ngollang, diphensele le dikherayone.
- 2 Hlalosa hore kajeno baithuti ba tlile ho **akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona mme ba take** ka se ka etsahalang ha pale eka tswela pele.
- 3 **Bontsha** ka ho etsa o **akanye dintho tseo senang bonnete ba tsona** ka seo se ka etsahalang, jwaloka: Ke nahana hore tsatsi le hlahlamang, metswalle ya Hulisani e tla batla ho kenya dimaseke jwalo ka yena.
- 4 Taka setshwantsho tlapangollong sa metswalle wa Hulisani e supile maseke wa hae. Bontsha ka polelo e reng, 'Ke batla ho ba le ona!'
- 5 Kamora moo, bolella baithuti hore ba tlile ho akanya dintho tse o di bonang empa o sena bonnete ba tsona ka se tla latela kamora moo.
- 6 Kopa baithuti ho kwala mahlo mme ba iketle. Ba balle seratswana hape.
- 7 Kopa baithuti ho bula mahlo mme ba take mehopolo ya bona ka seo se ka etsahalang.
- 8 Qetellong, kopa baithuti ho **buisana ka bobedi**, mme ba bontshane seo ba se takileng le molekane.

Ho Bala Ka Tataiso Ya Sehlopha

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Dudisa baithuti hantle mme ba sebedise **Leqephe la Tshebetso la ho Bala 10**.
- 2 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 1 wa Labohlano** ho baithuti bohle.
- 3 Bitsa sehlopha sa pele ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 4 Kamora metsotso e 15, ba kgutlisetse ditulong tsa bona.
- 5 Etsa **Mosebetsi wa Phetoho wa ho Bala**.
- 6 Hlalosetsa baithuti bohle **Mosebetsi wa 2 wa Labohlano**.
- 7 Bitsa sehlopha sa bobedi ho sebetsa ha mmoho le wena.
- 8 Tlatsa tereka ya hao ho bontsha dihlopha tse o di mametseng, le seo ba se badileng.
- 9 Ngola diphetoho tse ka etswang dihlopheng tsa ho bala kapa mesebetsing ya ho bala.

Boikgopotso ba thuto ya puo pheletsong ya beke

Metsotso e 15

- 1 Dudisa baithuti mmateng pheletsong ya letsatsi.
- 2 Etsa boikgopotso ba thuto ya puo. O ka nna wa kgetha ho kopanya Puo ya Lapeng le Puo ya Senyesemane ha o ntse o etsa boikgopotso bona.
- 3 Hopola ho dumella baithuti ho buisana ka bobedi ka dikarabo tsa bona le balekane ba bona. Kamora moo, kgetha baithuti ba seng ba kae ho abelana dikarabo tsa bona ho baithuti bohle.
- 4 Sebedisa dipotso tse latelang ho tataisa dipuisano tsa thuto ya puo:
 - a **Mmokotaba wa rona wa beke e ne e le ofe?**
 - b **Ke pale dife tseo re di badileng mmoho?**
 - c **Ke mantswe afe a matjha ao o a ratileng bekeng ena?**
 - d **O ithutile eng paleng tseo re di badileng mmoho?**
 - e **Re ngotse ka eng bekeng ena?**
 - f **Tsebo ya hao ya mongolo e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - g **Tsebo ya hao ya ho bala e ntlafetse jwang bekeng ena?**
 - h **Ke eng seo o leng motlotlo ka ona bekeng ena?**
- 5 Qetellong, bolella baithuti ho nahana ka dintho tse pedi tseo ba tla qoqela ba lelapa la bona tseo baithutileng tsona bekeng ena le hore tsebo ya bona e ntlafetse hakae?

Hlokomela: mosebetsi ona wa boikgopotso le boitekolo o bohlokwa haholo jwaloka karolo ya thuto. Ka kopo o se ke wa tlola mosebetsi ona wa beke.

